

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ŞİRKET TOPLULUKLARINDA KREDİYE YARAŞIRLILIK İNCELEMESİ
VE ÖRNEK UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENGİN KILIÇ

**ANABİLİM DALI : İŞLETME
PROGRAMI : MUHASEBE-FİNANSMAN**

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. SELMAN AZİZ ERDEN

KOCAELİ, 2004

147173

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ŞİRKET TOPLULUKLARINDA KREDİYE YARAŞIRLILIK İNCELEMESİ
VE ÖRNEK UYGULAMA

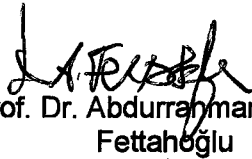
YÜKSEK LİSANS TEZİ
147173

Tezi Hazırlayan : Engin KILIÇ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No : 31.03.2004, 2004/7

Prof. Dr. Vasfi HAFTACI

Prof. Dr. Abdurrahman
Fettahoğlu

Prof. Dr. Selman AZİZ ERDEN

KOCAELİ, 2004

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	VIII

1. BÖLÜM

1.BANKA KREDİLERİ VE FİNANSAL TABLOLARIN KONSOLİDASYONU	1
1.1. BANKA KREDİLERİ	1
1.1.1.Kredinin Tanımı	1
1.1.2.Kredinin Unsurları	1
1.1.2.1. Zaman	2
1.1.2.2. Güven	2
1.1.2.3. Risk	2
1.1.2.4. Gelir	3
1.1.3.Kredinin Fonksiyonları	3
1.1.4.Kredi Türleri	4
1.1.4.1. Nakit Krediler	4
1.1.4.2. Gayrinakit Krediler	5
1.1.5.Bankalarda Kredi Süreci	8
1.1.5.1. Kredi Başvurusu	8
1.1.5.2. Kredi Değerlemesi	8
1.1.5.2.1. Kredinin Güvencesi	9
1.1.5.2.2. Kredinin Likiditesi	9
1.1.5.2.3. Kredinin Verimliliği	9
1.1.5.3. Kredinin Yapılandırılması ve Kabul/Red Kararı	10
1.1.5.4. İç Denetim ve Kredinin İzlenmesi	11
1.1.5.5. Geri Ödeme Gücü	11
1.2. FİNANSAL TABLOLARIN KONSOLİDASYONU	12
1.2.1. Finansal Tabloların Tanımı	12
1.2.2. Finansal Tabloların Türleri	13
1.2.3. Konsolidasyon ve Konsolide Finansal Tablolar	14
1.2.3.1. Konsolide Finansal Tabloların Tanımı	14
1.2.3.2. Konsolide Finansal Tablolara İlgili Temel Kavramlar	15
1.2.4. Konsolide Finansal Tabloların Amacı	17
1.2.4.1. İşletme İçi Amaçlarla Konsolidasyon	17
1.2.4.2. İşletme Dışı Amaçlarla Konsolidasyon	17
1.2.5. Konsolide Edilecek Finansal Tablolarda Aranacak Koşullar	18

1.2.6. Bir İşletmeyi Edinme ve İşletme Birleşmelerini Muhasebeleştirme Yöntemleri	19
1.2.6.1. Satınalma Yöntemi	20
1.2.6.2. Menfaatlerin Birleştirilmesi Yöntemi	20
1.2.6.3. Satınalma ve Menfaatlerin Birleştirilmesi Yöntemlerinin Karşılaştırılması	21
1.2.7. Bağlı İşletmeye Yapılan Yatırımları Muhasebeleştirme Yöntemleri	22
1.2.7.1 Maliyet Yöntemi	22
1.2.7.2 Özvarlık Yöntemi	23
1.2.8. Konsolide Finansal Tabloların Sınırları	24

2. BÖLÜM

2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİ	25
2.1. Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar	25
2.2. Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi	25
2.2.1. Konsolide Bilançoya İlişkin Giderme ve Düzeltmeler	26
2.2.2. Edinme Sırasında Konsolidasyon	28
2.2.2.1. Ana İşletmenin Bağlı İşletmenin Tümüne Sahip Olması Durumunda Konsolidasyon	28
2.2.2.2. Ana İşletmenin Bağlı İşletmenin Bir Bölümüne Sahip Olması Durumunda Konsolidasyon	30
2.2.3. Edinme Sonrasında Konsolidasyon	33
2.3. Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi	34
2.3.1 İşletmeler Arası Stok Kârların Giderilmesi	34
2.3.2 İşletmeler Arası Kar Paylarının Giderilmesi	35
2.3.3 İşletmeler Arası Gelir ve Gidere İlişkin Giderme	36
2.3.4 İşletmeler Arası Sabit Varlık Satışlarından Doğan Karların Giderilmesi	36
2.3.5 İşletmeler Arası Mal, Hizmet Alış ve Satışlarının Giderilmesi	36
2.4. Konsolide Finansal Tablolarda Bulunması Gereken Dipnotlar	37

3. BÖLÜM

3. BANKALAR TARAFINDAN KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZİ	39
3.1. Bankalarda Kredi Verilecek Şirketlere Yönelik Yapılan İstihbarat Çalışmaları	39
3.1.1 İstihbaratın Tanımı	39
3.1.2 İstihbaratın Amaçları	39
3.1.3 İstihbaratın Prensipleri	40
3.1.4 İstihbarat Kaynakları	41

3.2.Finansal Tabloların Analize Uygun Hale Getirilmesine Yönelik Düzenlemelerin İncelenmesi	42
3.2.1.Bilanço Kalemlerin İncelenmesi	43
3.2.1.1. Dönen Varlıkların İncelenmesi	43
3.2.1.1.1. Hazır Değerlerin İncelenmesi	43
3.2.1.1.2. Menkul Değerlerin İncelenmesi	43
3.2.1.1.3. Alacakların İncelenmesi	44
3.2.1.1.4. Stokların İncelenmesi	45
3.2.1.1.5. Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkuklarının İncelenmesi	47
3.2.1.1.6. Diğer Dönen Varlıkların İncelenmesi	47
3.2.1.2. Duran Varlıkların İncelenmesi	47
3.2.1.2.1. Uzun Vadeli Ticari Alacakların İncelenmesi	47
3.2.1.2.2. Uzun Vadeli Diğer Alacakların İncelenmesi	48
3.2.1.2.3. Mali Duran Varlıkların İncelenmesi	49
3.2.1.2.4. Maddi Duran Varlıkların İncelenmesi	50
3.2.1.2.5. Maddi Olmayan Duran Varlıkların İncelenmesi	52
3.2.1.2.6. Gelecek Yıllar Ait Giderler ve Gelir Tahakkuklarının İncelenmesi	52
3.2.1.2.7. Diğer Duran Varlıkların İncelenmesi	53
3.2.1.3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların İncelenmesi	53
3.2.1.3.1. Mali Borçların İncelenmesi	53
3.2.1.3.2. Ticari Borçların İncelenmesi	53
3.2.1.3.3. Diğer Borçların İncelenmesi	54
3.2.1.3.4. Alınan Avansların İncelenmesi	54
3.2.1.3.5. Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülüklerin İncelenmesi	55
3.2.1.3.6. Borç ve Gider Karşılıklarının İncelenmesi	55
3.2.1.3.7. Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkuklarının İncelenmesi	55
3.2.1.4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların İncelenmesi	55
3.2.1.5. Öz Kaynakların İncelenmesi	56
3.2.1.5.1. Kapalı Sermaye Şirketinde Ortaklara Borçların İncelenmesi	56
3.2.1.5.2. Gizli Yedek Akçelerin İncelenmesi	57
3.2.1.6. Şarta Bağlı Borçların İncelenmesi	57
3.2.2.Gelir Tablosu Kalemlerinin İncelenmesi	58
3.2.2.1. Brüt Satışların İncelenmesi	59
3.2.2.2. Satışlardan İndirimlerin İncelenmesi	61
3.2.2.3. Net Satışlarının İncelenmesi	61
3.2.2.4. Satışların Maliyetinin İncelenmesi	61
3.2.2.5. Brüt Satış Kârının İncelenmesi	62
3.2.2.6. Faaliyet Giderlerinin İncelenmesi	62
3.2.2.7. Faaliyet Kârının İncelenmesi	63
3.2.2.8. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârların İncelenmesi	63
3.2.2.9. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararların İncelenmesi	64
3.2.2.10. Finansman Giderlerinin İncelenmesi	65
3.2.2.11. Olağan Kârın İncelenmesi	65
3.2.2.12. Olağandışı Gelir ve Karların İncelenmesi	65
3.2.2.13. Olağandışı Gider ve Zararların İncelenmesi	66
3.2.2.14. Dönem Kârı ve Zararının İncelenmesi	67
3.2.2.15. Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Karşılıklarının İncelenmesi	67
3.2.2.16. Dönem Net Kârının İncelenmesi	67

3.3 Finansal Tabloların Analizi	67
3.3.1 Yüzde Yöntemi İle Analiz	68
3.3.2 Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi	69
3.3.3 Eğilim Yüzdeleri Yöntemi İle Analiz	69
3.3.4 Oran Analizi	70
3.3.4.1. Likidite Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar	71
3.3.4.1.1. Cari Oran	71
3.3.4.1.2. Asit-test Oranı	75
3.3.4.2. Çalışma Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar	76
3.3.4.2.1. Alacak Devir Hızı	76
3.3.4.2.2. Stok Devir Hızı	77
3.3.4.2.3. Borç Devir Hızı	79
3.3.4.2.4. Öz Kaynak Devir Hızı	79
3.3.4.3. Mali Yapının Analizinde Kullanılan Oranlar	80
3.3.4.3.1. Yabancı Kaynak/Öz Kaynak Oranı	80
3.3.4.3.2. Kısa Vadeli Yabancı Kaynak/Öz Kaynak Oranı	81
3.3.4.3.3. Yabancı Kaynak/Varlık Toplamı Oranı	81
3.3.4.4. Kârlılık Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar	82
3.3.4.4.1. Dönem Net Kâr/Öz Kaynak Oranı	82
3.3.4.4.2. Satışlara Göre Kârlılığı Gösteren Oranlar	83
3.4 Konsolide Finansal Tabloların Analizi	84
4. BÖLÜM	
4. ÖRNEK UYGULAMA	86
4.1. Şirketler Topluluğuyla İlgili Yapılan İstihbarat Çalışması	87
4.1.1. Topluluğa Bağlı Şirketler Hakkında Genel Bilgi	87
4.1.2. Topluluğun Ortak ve Yöneticileri Hakkında Genel Bilgi	88
4.1.3. Topluluğun Ticari Faaliyetleri Hakkında Genel Bilgi	89
4.1.4. Toplulukla İlgili Diğer İstihbarat Bilgileri	91
4.2. Şirketler Topluluğunun Düzeltilmemiş Finansal Tabloları	96
4.3. Şirketler Topluluğunun Düzeltilmiş Finansal Tabloları	100
4.3.1. Düzeltilmiş Bilanço	107
4.3.2. Düzeltilmiş Gelir Tablosu	107
4.4. Şirketler Topluluğunun Konsolide Finansal Tablosu	108
4.4.1. Konsolide Bilanço	108
4.4.2. Konsolide Gelir Tablosu	108
4.5. Şirketler Topluluğunun Konsolide Finansal Tablolarının Analizi	109
4.5.1. Kısa Vadeli Borç Ödeme Gücü	109
4.5.2. Finansman Yapısı	111
4.5.3. Kârlılık Durumu	112
SONUÇ	115
YARARLANILAN YAYINLAR	117
ÖZGEÇMİŞ	120

ÖZET

Konsolide finansal tablolarda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra bankalar tarafından yapılan mali analizi konu alan bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde banka kredilerinin tanımı, fonksiyonları, türleri, bankalarda kredi süreci, finansal tablolar ve konsolide finansal tablolara ilgili temel tanım ve kavramlara yer verildikten sonra konsolide finansal tabloların amacı, konsolide edilecek finansal tablolarda aranacak koşullar, işletme birleşmeleri ile bağlı işletmelere yapılan yatırımları muhasebeleştirme yöntemleri anlatılmıştır. Son olarak bu bölümde konsolide finansal tabloların sınırları sunulmuştur.

İkinci bölümde konsolide bilanço ve gelir tablosunun düzenlenmesine yönelik açıklamalarla, konsolide finansal tablolarda bulunması gereken dipnotlara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde bankalarda kredi verilecek şirketlere yönelik yapılan istihbarat çalışmaları ve bu istihbarat çalışmaları sonucu elde edilen bilgiler ışığında finansal tabloların analize uygun hale getirilmesine ilişkin düzenlemeler sunulmuştur. Ayrıca finansal tabloların analiz yöntemleri ile konsolide finansal tabloların analizi de bu bölümde açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde ise örnek uygulama yer almaktadır. Örnek uygulamada, şirket topluluklarıyla ilgili yapılan istihbarat çalışması, yapılan istihbarat sonucu düzeltilmiş finansal tablolara göre düzenlenen konsolide finansal tablo ve bu tablonun analizi yer almaktadır.

ABSTRACT

The work of financial analysis at this study, which performed by the banks, consists of four parts, after the necessary adjustments made to financial statements of the companies.

At part one, core concepts and definitions related to financial statements and consolidated financial statements, during loan process at the banks, are given. Also the purpose and the essentials of the consolidated financial statements, and the accounting methods used in case of company mergers and the investments to the subsidiaries are explained. Furthermore, the limitations exist while consolidating financial statements are also expressed.

At part two, explanations made for arranging consolidated balance sheet and income statements while emphasizing the necessity of footnotes which must exist in consolidated financial statements.

At part three, the confidential research work, about the company that demands loan, is carried out and in lights of this research and its results, arrangements of financial statements are described. In addition the analysis method of financial statements and consolidated financial statements are expressed.

At part four, a case study of a company is presented. In this example, number of companies of same ownership is studied by considering confidential research work process and analysis performed by adjusted financial statements and consolidated financial statements as a result of that process.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
Ar-ge	: Araştırma Geliştirme
FİFO	: First In First Out (ilk giren ilk çıkar)
G.nakit	: Gayri Nakit
Hes.	: Hesabı
Kıy.	: Kıymetler
Kom.	: Komisyonu
Kons.	: Konsolide
LİFO	: Last In First Out (son giren ilk çıkar)
Md.	: Madde
NİS	: Net İşletme Sermayesi
SMM	: Satılan Malın Maliyeti
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Varlık.	: Varlıklar
YP	: Yabancı Para

GİRİŞ

Şirket toplulukları hukuksal yönden birbirlerinden bağımsız olmakla beraber sermaye açısından birbirleri ile ilişkilidirler ve yönetimi tek bir elde veya grupta bulunur. Şirket topluluklarının oluşmasında sektörel ve bölgesel etmenlerin yanı sıra farklı ülke veya kıtalarda karşılaşılan ekonomik, kültürel ve hukuksal zorunluluklar da bulunmaktadır.

Günümüzde gerek küçük ölçekli gerekse büyük ölçekli bir çok şirketler topluluğu bankalardan kredi talebinde bulunmaktadır. Şirketler topluluğunu bir bütün olarak gösteren konsolide finansal tabloları incelemek suretiyle bankalar, söz konusu firmaların kredibilitelerini değerlendirmektedirler. Fakat, konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ve analizine yönelik pek fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple tezin içeriği belirlenirken, özellikle kredi kurumları için konsolide finansal tabloların nasıl düzenlendiği ve konsolide finansal tabloların risk analizlerinde dikkat edilmesi gereken hususlar göz önüne serilmeye çalışılmıştır.

Finansal tabloların konsolidasyonu; topluluğa bağlı şirketlerin varlık, borç, sermaye, gelir ve giderlerini tek bir ortaklık şeklinde göstererek topluluğun finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi vermektedir. Bu nedenle bankalardan kredi talep eden şirketler topluluğuna mensup bir firmayla kredi ilişkisine girmeden önce topluluğun finansal tablolarının konsolide edilerek analiz edilmesi önem arz etmektedir.

Krediye yaraşırılık incelemesi, kredi talebinde bulunan şirketin sadece finansal tablolarının incelenmesini değil, ilgili şirketin geçmiş, cari ve en önemlisi gelecekteki sonuçlarını, performansını etkilemiş ve etkileyebilecek tüm etmenlerin değerlendirilmesini içerir.

Krediye yaraşırılık incelemesinin amacı kredi talebinde bulunan şirketin sözleşme koşullarına uygun olarak krediyi geri ödeme kapasitesine

ve arzusuna sahip olup olmadığını saptamak yoluyla kredi riskini azaltmak ve şirketin finansman gereksinmesine uygun düşecek tutar, vâde ve koşullarda kredi verilmesini sağlamaktır.

Kredilendirme, bankaların en kârlı gelir yaratan fonksiyonlarından birisi olmasının yanında bir o kadar da riskli olan bir işlemdir. Bu nedenle bankaların, kredilendirme faaliyetlerini, verimli ve kredilerin geri ödenmemesinden doğabilecek zararları en az düzeyde tutacak şekilde yürütmeleri gerekir ki, bununla ilgili bankalar mali analiz ve çok geniş bir istihbarat çalışması yaparlar.

Farklı kimliklerde olan fakat sermayelerinin büyük bir kısmı ve yönetimi tek bir elde veya grupta bulunan şirket toplulukları, belirli bir dönemdeki işlemlerinin finansal bir özetini ilgililere aktarmak ve ilgililerin işletme hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olmasını sağlamak amacıyla konsolide finansal tabloları hazırlarlar. Konsolide finansal tablolar yönetime, yatırımcılara, bankalara, devlete, üçüncü şahıslara vb. birimlere hazırlanabilir.

Bu çalışmada konsolide finansal tablolarda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra bankalar tarafından yapılan krediye yaraşırılık incelemesi konu alınmakta olup bir de örnek uygulamaya yer verilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde banka kredileri, finansal tablolar ve finansal tabloların konsolidasyonu ile ilgili genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslarla birlikte bu ilke ve esaslar ışığında şirket topluluklarını oluşturan ana ve yavru firmaların bilanço ve gelir tablolarında yapılan düzeltme işlemleri ayrıntılı olarak açıklanmış ve bu düzeltme işlemlerine yönelik çeşitli örnekler sunulmuştur.

Üçüncü bölümde bankaların, batık kredi tutarını olabildiğince düşük tutabilmek için kredi talebinde bulunan şirketlerle ilgili yaptıkları istihbarat

alışmaları ve bu istihbarat çalışmaları ışığında finansal tabloların analize uygun hale getirilmesine ilişkin düzenlemelerle birlikte finansal tabloların analizine ilişkin yöntemler açıklanmıştır.

Dördüncü bölümünde ise örnek uygulama yer almaktadır. rnek uygulamada, kredi talebinde bulunan bir şirketler topluluğunun ortakları, yöneticileri ve faaliyet sirkülasyonu hakkında yapılan istihbarat çalışması ve bu çalışma ışığında oluşturulan konsolide finansal tablonun analiz edilerek, söz konusu şirketler topluluğun kısa vadeli borç ödeme gücü, finansman yapısı ve karlılık durumu analizleri yer almaktadır.

1.BÖLÜM

1.BANKA KREDİLERİ VE FİNANSAL TABLOLARIN KONSOLİDASYONU

Bu çalışmanın konusunun, şirket topluluklarında krediye yaraşırılık incelemesi olması sebebiyle bu ilk bölümde genel hatlarıyla banka kredileri ve şirket topluluklarında finansal tabloların konsolidasyonuna yönelik temel bilgiler verilmektedir.

1.1. BANKA KREDİLERİ

Banka kredileri; kredinin tanım, kredinin unsurları, kredinin fonksiyonları, kredi türleri ve bankalarda kredi süreci olmak üzere beş alt başlık altında aşağıda açıklanmıştır.

1.1.1. Kredinin Tanımı

Kredinin sözlük anlamı "itibar"dır. Yani, bir şahsa kredi vermek, ona mali yönden itibar sağlamak anlamına gelmektedir. Kredi; ödünç para veya garanti vermek, kefil olmaktır.¹

Bankalar kredi vermek suretiyle kendi itibarlarını müşterilerine tahsis etmiş olmaktadır. Bankanın bir firmaya (gerçek veya tüzel kişiye) itibar sağlaması, bu firma lehine nakdi veya gayri nakdi bir kredi tahsis etmesi ile mümkün olacaktır. Bu açıklama ışığında kredi aşağıdaki gibi tanımlanabilir².

¹ OY, Osman, **Kredi Teminatları ve Kredi Suçları**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2003.

² ÖZEN, Nahit, **Temel Kredi Bilgileri ve Kredilendirme Süreci**, İstanbul, TBB Seminer Notları, 2002, s.8

“Kredi, bir süre sonra geri ödeneceği vaadi ile kişi ve kuruluşların mal ve hizmet alma güçlerini arttırmak için, bankaların ödünç para vermesi ya da, kişi ve kuruluşlar lehine bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi hususunda bir işi yaptıracak olana garanti vermesidir.”

Bankalar Kanununa göre ise “Kredi, bir bankanın yapacağı istihbarat sonucunda, gerçek veya tüzel kişilere yasalar, iç politikaları ve kendi kaynakları da göz önünde bulundurularak teminat kârşılığı ve/veya teminatsız olarak para, teminat veya kefalet vermek şeklinde tanınmış olan olanak veya limit” şeklindedir.³

1.1.2. Kredinin Unsurları

Kredi kavramını ana hatlarıyla açıklayan dört unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar; zaman, güven, risk ve gelirdir. Aşağıda başlıklar halinde kısaca bu unsurlar açıklanmaktadır.⁴

1.1.2.1. Zaman

Bankalar müşterilerine kullandırdıkları kredileri belirli vadeler sonunda geri alırlar. Bu vade, bankaların fon kaynaklarının vadesi ve firmanın kredibilitesi ile ilişkili olarak yapılandırılmalıdır. Çünkü vade arttıkça kredi riski de artar.

1.1.2.2. Güven

Kredi müşterisi bir anlamda bankanın itibarını kullanan taraf olduğu için bankalar kredi açacakları firmalarda güvenilirliğe özel önem verirler. Güven duyulmadan girilen kredi ilişkisinin sonucunun olumsuz olma olasılığı yüksektir.

³ Bankalar Kanunu, Md..38.

⁴ Bülent Gümüş ve Oyal Çiftçi; **Krediler**, İstanbul: Garanti Eğitim Merkezi Yayınları No:41, 1991,s.1.

1.1.2.3. Risk

Bankalar krediyi verdikleri andan tasfiye anına kadar geçen sürede ki kredileri risk olarak adlandırırılar. Çünkü kredi, müşteri tarafından kapatılmadığı sürece geleceğin belirsizliğinin getirebileceği tüm olumsuz gelişmeler kredinin ödenememesine yol açabilir. Bankaların faaliyetlerinden doğan en önemli risk faktörü kredi riskidir.

1.1.2.4. Gelir

Özel kanunlarla kurulmuş ticari bir işletme olan bankaların ana amacı kâr etmektir. Bankalar, varlıklarını devam ettirebilmek, özkaynaklarını arttırabilmek ve mevduat sahiplerine karşı olan taahhütlerini yerine getirebilmek için kâr etmelidirler. Bankaların en önemli gelir kaynağı kredilerdir. Kredilerden alınan faiz ve komisyonlar ile bankalar fon kaynak maliyetini ve giderlerini karşılarlar.

1.1.3. Kredinin Fonksiyonları

Kredi bir ülkede ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi ve ekonomik büyümenin sürekliliği açısından kullanımı zorunlu olan bir finansal kaynaktır. Ekonomide iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli artması ve gelişmesi, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi veya hızlı değişimlere uyum sağlayabilmesi için fon ihtiyacı yaratmaktadır. Bu fon ihtiyacı ise büyük ölçüde bankalardan sağlanan kredilerle karşılanmaktadır.⁵

Kredinin ülke ekonomisindeki fonksiyonları ve yararları üç grupta özetlenebilir:⁶

⁵ Güler Aras; **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, ilk Baskı, Ankara: Pelin Ofset, 1996, s.5.

⁶ Güler Aras, a.g.e., s.5, alıntı; İlker Birdal; **Banka İşletmeciliği**, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası, 1993, s.54, alıntı, Vecdi Ünay; **Bankalarda İç Ticaretin ve Sanayinin Finanse Edilmesi Usulleri**, İstanbul: Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş., Yayın No:5, Met-er Matbaası, 1985, s.59-60.

- i) Kredi aynı zamanda bir tedavül aracıdır. Kredi ekonomisi para ekonomisinin gelişmiş bir aşamasını teşkil eder. Kredi ile nakit para taşınması azalmakta, ticari faaliyetler hız kazanmaktadır.
- ii) Ekonomideki atıl ve dağınık fonlar (sermaye ve tasarruflar), kredi sistemi sayesinde ekonomik faaliyetlerin gelişmesine yönlendirilmektedir. Sahiplerinin kullanmadığı fonlar, kredi şeklinde paraya ihtiyaç duyanlara aktarılabilir. Bu şekilde fon sahipleri açısından gelir yaratılırken ekonomide de arz ve talep genişlemesi yaratılmaktadır. Böylece tasarruflar, ülke ekonomisinin gelişmesi yönünde değerlendirilmiş ve ekonomik faaliyetlere hız verilmiş olur.
- iii) Kredi sermaye birikimini arttırır. Girişimciler ve yatırımcılar ihtiyaç duydukları sermayeyi, kredi yoluyla tasarruf sahiplerinden sağlarlar. Vade sonunda da krediyi geriye ödeyerek sermaye birikimi sağlamaktadırlar.

1.1.4. Kredi Türleri

Günümüz bankacılığının ulaştığı teknolojik boyut beraberinde yeni kredi türlerinin piyasaya sunulmasına yol açmaktadır. Kredi türleri arttıkça bankalar daha fazla sayıda ve değişik özellikteki müşteri kitlelerine ulaşabilme avantajını yakalamaktadırlar.

Bankaların kredi portföylerindeki kredi türlerini çeşitlendirmeleri kredi riskine pozitif etki yapmaktadır. Bankaların kullandıkları krediler, niteliklerine göre aşağıda başlıklar halinde kısaca açıklanmaktadır.⁷

1.1.4.1. Nakit Krediler

Bankanın bilanço içi kaynaklarının kullanılmasıyla sağlanan kredilerdir. Nakit kredi TL cinsinden ise faiz geliri; döviz cinsinden ise faiz geliri ve kur farkı geliri elde edilir.

⁷ Güler Aras, a.g.e., s.8.

Nakit krediler aşağıdaki biçimde sınıflandırılabilir:⁸

i) İskonto/İştira Kredileri: İskonto - İştira işlemi ile, vadesi henüz gelmemiş bir senet veya çekin devir alınması karşılığında bazı kesintilerden sonra bedelinin peşinen ödenmesiyle müşteriye bir nakdi kredi kullandırımı gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bankalar iskontoya tabi tutacakları senetlerin azami üç ay vadeli TCMB nezdinde reeskont edilebilecek poliçe veya bono olmasını isterler⁹.

Ödeme yeri işlemin yapıldığı yerin belediye hudutları içinde ise yapılan işleme "İskonto", belediye hudutları dışında ise "İştira" denir. Banka iskonto işleminde vadesinde ödeme yapılmama riskini üstlenmemekte ve vadesinde ödenmeyen poliçe, bono ve çekin keşidecisine veya cirantalarına rücu etmek şartıyla riskini tasfiye etmeye çalışmaktadır. Banka, iskonto işlemine tabi tutacağı senetlerin TTK'nın 688.maddesindeki şekil şartlarını uyup uymadığını incelemek zorundadır¹⁰.

ii) Borçlu Cari Hesap Şeklinde Çalışan Krediler: Borçlu cari hesap şeklinde kullanılan krediler, firmalardan alınacak imza veya teminat karşılığında tahsis edilen limit dahilinde açılmış olan kredilerdir.¹¹

iii) Spot Krediler: Banka ile müşteri arasında yapılan bir anlaşma ile vade, faiz ve ödeme tarifleri kesinleştirilen ve taraflardan sadece birinin talebi ile kapanamayan kredilerdir. Ara faiz ve/veya anapara ödemeli olanlar olabileceği gibi tüm anapara ve faizin vade sonunda ödendiği türleri de vardır.¹²

iv) Özel Ödeme Dönemli Krediler: Anapara ve faiz ödemelerinin banka ve müşteriler arasında karşılıklı anlaşarak belirlendiği; ödeme planına göre

⁸ Hakan Şakar, **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, İstanbul, Strata Training and Consulting, 2001. s.60.

⁹ Ali Sait Yüksel, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, 6. bası, İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı No: 436/669, 1989, s.311.

¹⁰ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1990, s. 145.

¹¹ Niyazi Berk, **Kredi Yönetimi**, 3. baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2001, s.10.

¹² Şakar, a.g.e., s.62.

çeşitli vadelerde kullanılabilen, sabit veya değişken tutarlarda geri ödenebilen kredilerdir.

1.1.4.2. Gayrinakit Krediler

Bankanın bilanço dışı kaynaklarının kullanılmasıyla sağlanan kredilerdir. Gayrinakit kredilerden komisyon elde edilir.

Gayrinakit krediler aşağıdaki biçimde sınıflandırılabilir:¹³

i) Teminat Mektupları: Bankaların, yurt içinde ve yurt dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi ve benzeri olabilecek çeşitli yasal konularda, işi yüklenenin yükümlülüğünü önceden kararlaştırılan şartlara uygun olarak yerine getirmesini sağlamak için verdikleri garanti mektuplarına "Teminat Mektupları" denir¹⁴. Teminat mektupları şekil yönünden aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:¹⁵

-Avans Teminat Mektupları: İhale edilen iş için önceden hazırlık yapılması gereken hallerde bu hazırlığa ilişkin giderleri karşılamak üzere müteahhide ödenecek ve sonraki kesin istihkaktan mahsup veya ayrıca tahsil edilecek olan avansları garanti etmek üzere verilen teminat mektuplarıdır.

-Geçici Teminat Mektupları: İhaleye katılmak için ihale makamına verilen, ihale lehdarın üzerine kaldığı taktirde, ihaleyle ilgili sözleşmenin imzalanacağını ve kesin teminat mektubu verileceğini garanti eden teminat mektubudur.

-Kesin Teminat Mektupları: Gerek ihale edilen işe ilişkin sözleşme ve şartname hükümlerinin eksiksiz olarak yerine getirilmemesinden doğacak zararlar ve gerekse işin başkasına yaptırılmasının zorunlu olduğu hallerde

¹³ Şakar, a.g.e., s.60.

¹⁴ Şekerbank T.A.Ş., **Krediler İzahnamesi**, Ankara Kültür Yayınları, 1996, s. 89.

¹⁵ Şekerbank T.A.Ş., **Temel Bankacılık Bilgileri**, Ankara Kültür Yayınları, No:6, 1998, s.207.

doğacak fiyat farklarını kârşılama amacıyla sözleşme yapılmadan önce alınan teminat mektubudur.

ii) Kabul/Aval Kredileri: Kabul kredisi, bankanın belirli bir limit dahilinde müşterisi tarafından üzerine çekilecek senetleri kabul etmesi yolu ile ortaya çıkan bir gayri nakdi kredi türüdür¹⁶. Bu şekliyle banka müşterisine nakit kredi kullanılmak yerine kendi üzerine çekilecek poliçelere, kabul ettiğine dair açıklama yazmak suretiyle kredibilitesini müşterisine aktarır. Kabul kredisi açmak ile banka müşterisine dış firmalardan, bedeli vadeli ödemeye dayanan mal temin etme olanağı sağlamış olur.

Aval kredisi, genellikle üçüncü kişiye kârşı, bankanın, bir ödeme veya fiili taahhüt etmesi şeklinde firmalara kullanılan bir gayri nakdi kredi türüdür. Banka, kabul kredisinde asıl borçlu konumunda iken, aval kredisinde firma ile birlikte zincirleme sorumlu taraf olmaktadır. Kabul ve aval kredileri, bankaya döviz kazandırıcı işlemler sağlaması ve komisyon verimlerinin yüksek olması nedeni ile bankalarca talep gören kredi türleridir¹⁷.

Kabul/Aval kredileri ödeme şekillerine göre aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:¹⁸

-Akreditifli Kabul/Aval Kredileri: Akreditif (letter of credit), ithalatçının talimatı ile, ithalata aracılık eden banka tarafından bu bankanın yabancı bir ülkedeki muhabiri nezdinde ihracatçı lehine açılan bir itibar hesabı şeklinde tanımlanabilir.

-Vesaik Mukabili Kabul/Aval Kredileri: Bankanın, ihracata konu olan malları temsil eden vesaikler karşılığında ihracatçıya açtığı kredidir.

¹⁶ Yüksel, a.g.e., s. 315.

¹⁷ Yüksel, a.g.e., s. 316.

¹⁸ Şakar, a.g.e., s.60.

-Mal Mukabili Kabul/Aval Kredileri: Mal mukabili ödeme, alıcının satın aldığı malın bedelini, malın satış sözleşmesinde belirtilen varma yerine gelmesinden sonra ödenmesi şeklini ifade eder. Mal bedelinin güvence altına alınması, satıcının alıcı üzerine çekeceği poliçenin muhabir banka tarafından kabul edilmesi veya alıcının kabul ettiği poliçeye muhabir bankanın aval vermesi suretiyle sağlanmaktadır.

iii) İthalat Akreditif Kredileri: Bu garanti ile banka, ithalat bedelinin ithalat vesaikinin veya malların gelmesiyle, sözleşmede kârarlaştırılan süre içerisinde ya da şartlarda ödeneceğini malın satıcısına garanti etmektedir.¹⁹

1.1.5. Bankalarda Kredi Süreci

Bankalarda kredilendirme süreci, kredilendirilmek istenen müşteriyle ilk ilişkiye geçilmesiyle başlayan ve kredinin ana parası ile tüm faiz, komisyon vb. ek ödemelerinin yapılarak (veya verilen garantinin sona ermesiyle) teminatların serbest bırakılması ve ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içinde yapılan tüm işlemleri tanımlamaktadır.²⁰

Kredilendirme işleminin başarılı olabilmesi, bankanın kredilendirme amaçlarına, bu amaçlar doğrultusunda belirlediği politikalara ve bunların uygulanmasına bağlıdır. Kredilendirme süreci birbirine bağlı beş aşamadan oluşmaktadır.²¹

1.1.5.1. Kredi başvurusu

Kredi talebinde bulunan firma, gerekli evrakları banka şubesiyle görüşerek temin eder. Şube, firmanın mali ve hukuki anlamda kredi teminine

¹⁹ Yüksel, a.g.e., s.331.332.

²⁰ Şakar, a.g.e., s.63.

²¹ Aras, a.g.e., s.53, alıntı, Edward I. Altman, "Managing the Commercial Lending", Edited by Richard C. Aspinwall, Robert A. Eisenbeis, **Handbook for Banking Strategy**, New York, A Willey Interscience Publication, 1985, s.475.

engel bir durum tespit etmediği takdirde, firmanın ihtiyaçları dahilinde, belirli limit ve teminat şartları tespit ederek bankanın genel müdürlük kredi tahsis müdürlüğüne kredi tahsis talebinde bulunur.

1.1.5.2. Kredi değerlemesi

Kredi tahsis müdürlüğü firmanın mali, iktisadi ve hukuki yapısında bir olumsuzluk tespit etmediği takdirde, şube kredi tahsis talebini göz önüne alarak, bankanın genel kredi politikası dahilinde firmanın kredi ihtiyaçlarını çeşitli analiz yöntemleri ile değerlendirmeye alır. Kredi değerlemesi yapılırken üç prensip temel alınır. Bunlar; kredinin güvencesi, likiditesi ve verimliliğidir.

1.1.5.2.1. Kredinin Güvencesi

Kullandırılan krediler bankanın finansal güç ve yapısını olumsuz etkilememelidir. Kredilendirmede bankayı güvenceye almanın temel koşulu kredi kararının güncel ve güvenilir bilgilere dayandırılmasıdır. Bu bakımdan bankaların istihbarat ve mali analiz merkezleri ile şubelerde bulunan müşteri ile ilgili bilgilerin dikkatle analizi ve değerlendirilmesi gerekir.

1.1.5.2.2. Kredinin Likiditesi

Seyyaliyet olarak da ifade edilen likidite, kredinin kısa sürede geri ödenmesi, donuklaşmaması anlamına gelir. Kredilerin firmanın faaliyet yapısına uygun ve hareketli kullanılması gerekir.

1.1.5.2.3. Kredinin Verimliliği

Verim, kredinin pazar şartlarına göre rantabl kullanılması, kredi faizinin yanı sıra yeterli düzeyde komisyon ve gelirin sağlanması anlamına gelir.

1.1.5.3. Kredinin Yapılandırılması ve Kabul/Red Kararı

Kredi değerlemesi sonucu firmanın kredi riski ve beklenen verimliliğine göre kredi tahsis talebi kabul veya red edilir. Kredi isteyenlerle ilgili bir çok red gerekçesi olmakla beraber başlıcaları şunlardır:²²

- i) Kredi talep edenin hukuken borçlanma ehliyetinin olmaması veya kredi talebinin firmanın yetkili organlarınca yapılmaması,
- ii) Kredi talebinin bankaca kabul edilebilir ekonomik bir nedene dayanmaması,
- iii) Firmanın likidite durumunun borç ödemeye elverişli bulunmaması,
- iv) Firmanın z sermayesinin yetersiz olması,
- v) Firmanın geçmiş yıllar faaliyet sonuçlarının yetersiz veya başarısız görülmesi,
- vi) Firmanın gelecek dönemlerde yaratacağı fonların, krediyi geri ödemede yetersiz kalması olasılığının yüksek oluşu,
- vii) Firmanın geçmiş dönemlerde borçlarını ve banka kredilerini geri ödemede gösterdiği gecikmeler,
- viii) Firmanın gösterdiği teminatın istenen tutar ve nitelikte olmaması,
- ix) Firmanın yeni kurulmuş olması,
- x) Firmanın bankaya vermiş olduğu hesap durumunun, mali tabloların sağlıksız oluşu, gerçeği yansıtmaması,
- xi) Talep edilen kredi vadesinin bankanın öngördüğünden uzun olması,
- xii) Talep edilen kredi tutarının çok az veya çok yüksek olması,

²² Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, 6.baskı, İstanbul:Arayış Yayıncılık, 2000, s.373

- xiii) Talep edilen kredinin bankanın vermeyi planladığı kredi türlerinden olmaması.

1.1.5.4. İç denetim ve kredinin izlenmesi

Tahsis edilen kredinin kullanırılmasından sonra firmanın krediyi zamanında ve sorunsuz şekilde ödeyebilme yeteneği bankanın ilgili birimlerince izlenir. Aşağıda temel kredi izleme yöntemleri açıklanmıştır:²³

- i) Finansal tabloların periyodik olarak değerlendirilmesi,
- ii) Firmanın müşterileri, satıcıları ve rakipleri ile ilişkilerinin incelenmesi,
- iii) T.C. Merkez Bankası Risk Santralizasyon bilgilerinin, protestolu senet, kârşılıksız çek, sorunlu krediler, haciz, iflas v.b. enformasyonunun periyodik olarak izlenmesi,
- iv) Firma ziyaretlerinde sağlanan güncel bilgi ve veriler,
- v) Kredi ve teminat koşullarına uygunluğun incelenmesi,
- vi) Kredilendirme koşullarındaki eksikliklerin şube kredi yönetimi tarafından periyodik olarak raporlanması,
- vii) Ticaret ve Sanayi Odası raporları, sektörel raporlar ve bültenler ile yazılı ve görsel basında firmaya ilişkin açıklamalar,
- viii) Aylık toplam kredi işleme ve kârlılık raporları şeklinde sıralanabilir.

1.1.5.5. Geri ödeme gücü

Kredi süreci son ödemenin gerçekleşmesine kadar devam eder. Firmanın krediyi geri ödemedeki gücü, gelecekteki kredi kabul/red kararlarında da etkili olur. Şirketlerin kredi geri ödeme gücünü zayıflatan başlıca etmenler aşağıda açıklanmıştır:²⁴

²³ Berk, a.g.e., s.128.

²⁴ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.353.

- i) Doğal yıkımlar,
- ii) Şirketlerin üretmiş olduğu mal ve hizmetlere karşı talepte değişmeler,
- iii) Üretim ve dağıtım metotlarında teknolojik değişme ve gelişmeler sonucu şirketlerin rekabet gücünün zayıflaması,
- iv) Genel ekonomik hayattaki gelişmelerin satış ve kârlara olumsuz yansımaları,
- v) Hükümetlerin aldıkları kararlar ve izledikleri politikalardan şirketlerin olumsuz etkilenmesi,
- vi) Şirketlerin tepe yönetimlerindeki uyuşmazlıklar,
- vii) Uluslar arası uyuşmazlıklar ve ülke riskleri nedeniyle şirketlerin zarara uğraması.

1.2. FİNANSAL TABLOLARIN KONSOLİDASYONU

1.2.1. Finansal Tabloların Tanımı

Finansal tablo kavramını ortaya koymak için muhasebenin tanımını hatırlamak gerekir. Muhasebe, “mali kâraktere sahip olayları para birimi ile ifade ederek sınıflayan, tarih sırası ile kaydeden, raporlayan ve bu raporları yorumlayan bir mali sanat”²⁵ olarak tanımlanmasının yanında daha teknik bir tanımı şu şekilde yapılabilir. Muhasebe, işletmenin varlıklarında ve kaynaklarında değişme yaratan tamamen veya kısmen mali nitelikteki ve para ile ifade edilebilen işlemlere (ticari işlemler) ait bilgilerin ilgili kaynaklardan toplanması, doğruluklarının saptanması kaydedilmesi, sınıflandırılması, elde edilen sonuçların rapor halinde ilgili kişilere sunulması ve bu bilgilerin analiz edilip yorumlanmasıdır.²⁶

²⁵ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, 2001, s.3.

²⁶ KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat, Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 1998.

Finansal tablolar ise “muhasabe sistemi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla bu bilgileri kullanacak olanlara iletilmesini sağlayan araçlardır.” biçiminde tanımlanmaktadır.²⁷

Bu çalışmada finansal tabloların hazırlanması ve sunulmasına ilişkin ilke ve kurallar TMS'ye (Türkiye Muhasebe Standartları) uygun olarak düzenlenmiştir.

1.2.2. Finansal Tabloların Türleri

Finansal tablolar, finansal durum tabloları, mali durum tabloları ya da mali tablolar olarak da isimlendirilmekte olup başlıcaları aşağıda sıralanarak kısaca açıklanmıştır.²⁸

Bilanço: Bir Kurumun belirli bir andaki varlık ve bu varlığın kaynak durumunu gösteren muhasabe kural ve ilkelerine uygun olarak oluşturulmuş çift yanlı bir çizelgedir.

Gelir Tablosu: Belirli bir hesap dönemi içinde işletme faaliyetlerini ve faaliyet sonuçlarını özetleyen bir tablodur.

Dağıtılmamış Kârlar Tablosu: Bir firmanın hesap dönemi başında dağıtılmamış kâr tutarını, hesap dönemi içindeki değişiklikleri ve dönem sonundaki dağıtılmamış kâr tutarını gösteren bir tablodur.

Öz kaynak Değişim Tablosu: Bir hesap dönemi içerisinde firmanın öz kaynağında meydana gelen değişiklikleri ve bunun nedenlerini gösterir.

Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu: Bir hesap dönemi içinde işletme sermayesinin kaynaklarını ve kullanılış yerlerini belirtmek suretiyle o dönemde net işletme sermayesindeki artış veya azalışı ortaya koyar.

²⁷ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.4.

²⁸ Akgüç, Öztin : **Mali Tablolar Analizi**, 9. Baskı, İstanbul: Avcıol Basın Yayın, 1995, s.1.

Nakit Akım Tablosu: belirli bir dönemde firmanın parasal hareketlerini diğer bir deyişle para girişlerini ve para çıkışlarını özetleyen bir tablodur.

Fon Akım Tablosu: Firmanın belirli bir dönemdeki tüm mali kaynaklarını ve bunların kullanım yerlerini gösteren bir tablodur.

Bunlardan bilanço ve gelir tablosu temel finansal tablolar, diğerleri ek finansal tablolar olarak kabul edilmektedir.

Konsolidasyon kapsamına daha çok temel finansal tablolar dahil edilmekte olup ek finansal tabloların konsolidasyonu pek anlamlı ya da yararlanılabilir olmamaktadır.

1.2.3. Konsolidasyon ve Konsolide Finansal Tablolar

Konsolide finansal tabloların tanımı ve konsolide finansal tablolarla ilgili temel kavramlar aşağıda açıklanmaktadır.

1.2.3.1. Konsolide Finansal Tabloların Tanımı

Finansal Tablolar, bir işletmenin belirli bir dönemdeki işlemlerinin finansal bir özetini ilgililere aktarmak ve ilgililerin işletme hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olmasını sağlamak için hazırlanır.

Konsolide finansal tablolar da aynı amacı gerçekleştirmek için hazırlanır. Ancak konsolide tablolardaki finansal bilgiler diğer finansal tablolardan farklı olarak birden fazla işletmenin işlemlerini ifade eder.

TMS'de konsolide tablolar şu şekilde tanımlanmıştır: "Konsolide Finansal Tablolar; ana ortaklığın ünvanı altında düzenlenen ve ana ortaklık ile bağlı ortaklığın ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştiraklerin konsolidasyon yöntemi uygulanmak suretiyle varlıklar, yabancı kaynaklar, öz kaynaklar, gelir ve kârlar ile gider ve zararlarını bir bütün olarak gösteren, iştiraklerin ise öz kaynaklardan pay alma yöntemi uygulanarak eklenmesi

suretiyle oluşturulan konsolide bilanço, konsolide gelir tablosu ve bu tabloların eki diğer konsolide finansal tablolar ile dipnotları ifade eder.”²⁹

Konsolide finansal tablolar, ana şirketin ve bağlı şirketlerin varlıklarını, borçlarını, sermayelerini, gelirlerini ve giderlerini tek bir işletme gibi gösteren tablolardır.

Konsolide finansal tablolar ana işletme ve bağlı işletmelerden oluşan topluluğun belirli bir tarihte, belirli bir döneme ait faaliyetlerinin başarılı mı yoksa başarısızlıkla mı sonuçlandığını tespit etmek suretiyle bu topluluğun ekonomik gücü ve finansal yapısı hakkında önemli bilgiler verir.

1.2.3.2. Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Temel Kavramlar

Finansal tabloların konsolidasyon amaçlarına geçmeden önce konsolidasyonla ilgili bazı kavramlara aşağıda yer verilmiştir.

Ana Ortaklık: Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve diğer ortaklıkları bulunabilen şirket.³⁰

Bağlı Ortaklık: Ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan veya dolaylı olarak %50'den fazlasına veya aynı oranda oy hakkına yada yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olunan şirkettir.³¹

İştirakler: Ana ortaklık tarafından doğrudan veya dolaylı olarak; hisselerinin en az %10'una, en fazla %50'sine veya aynı oranlarda oy hakkına sahip olunan şirketlerdir.³²

Diğer Ortaklıklar: Ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan veya dolaylı olarak %10'undan azına sahip olunan şirketlerdir.³³ Türkiye Muhasebe Standartlarında “Diğer Ortaklıklar” olarak tanımlanan bu kavram Tekdüzen

²⁹ TMS 5- Konsolide Finansal Tablolar Standardı, Madde 2/i

³⁰ TMS-5 Md. 2/a.

³¹ TMS-5 Md. 2/b.

³² TMS-5 Md. 2/c.

³³ TMS-5 Md. 2/d.

Muhasebe Sisteminde, “Bağlı Menkul Kıymetler” olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada bundan sonra Tekdüzen Muhasebe Sistemindeki “Bağlı Menkul Kıymet” kavramı kullanılmaktadır.

Kontrol Gücü: Ana ortaklığın yönetim çoğunluğuna sahip olması yada yasa veya bir anlaşma sonucu yönetim kârarlarında tamamen etkin rol oynama gücü olmasıdır.³⁴

Şirketler Topluluğu: Hukuksal yönden birbirlerinden bağımsız olmakla birlikte, sermaye, yönetim ve denetim açısından birbirleriyle ilişkili, faaliyet konuları yönünden aynı sektöre bağlı olsun veya olmasın, planlama, organizasyon, yönetim, finansman konularının ana ortaklık çatısı altında tek merkezden koordine edildiği ana ortaklık, bağlı ortaklıklar ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştirakler bütünüdür.³⁵

Azınlık Payları: Bağlı ortaklıkların ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştiraklerin topluluk dışında kalan öz kaynaklarına ilişkin paylardır.³⁶

Konsolidasyon Üstesi: Ana şirketin hesaplarında görünen bağlı şirkete iştirak tutarı, bağlı şirketin öz sermaye tutarından az olduğunda, bu farka konsolidasyon üstesi ya da konsolidasyon yedeği adı verilir. Başka bir deyişle bağlı şirketin öz sermaye tutarından daha düşük bedelle elde edinilmesiyle oluşan farktır.³⁷

Konsolidasyon Şerefiyesi: Ana şirketin hesaplarında görünen bağlı şirkete iştirak tutarı, bağlı şirketin öz sermaye tutarından fazla olduğunda, bu farka konsolidasyon şerefiyesi adı verilir.³⁸ Konsolidasyon şerefiyesi 5 yılda itfa edilir.³⁹

³⁴ TMS-5 Md. 2/e.

³⁵ TMS-5 Md. 2/f.

³⁶ TMS-5 Md. 2/g..

³⁷ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralfh E. Smith, **Advanced Accounting**, Sixth Edition, New York: John Wiley & Sons İnc., 1994, s.8.

³⁸ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralfh E. Smith, a.g.e, s.8.

³⁹ TMS-5 md.22.

1.2.4. Konsolide Finansal Tabloların Amacı

Konsolide finansal tabloların düzenlenme amacı, şirketler topluluğuna dahil ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların ve kontrol gücüne sahip olunan iştiraklerin ve diğer ortaklıkların varlık, borç, sermaye, gelir ve giderlerinin tek bir ortaklık şeklinde gösterilerek topluluğun finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında gerçeğe uygun ve güvenilir bilgi verilmesini sağlamaktır.⁴⁰ Konsolide finansal tabloların işletme içi ve işletme dışı amaçlarla konsolidasyona tabi tutulması iki alt başlık altında aşağıda açıklanmaktadır.

1.2.4.1. İşletme İçi Amaçlarla Konsolidasyon

İşletme içi amaçlarla konsolide edilen finansal tabloların düzenlenmesi, bu tablolardan yönetim için yararlanma amacını taşır. Topluluk içinde yer alan şirketlerin varlık ve sermaye durumunu bir bütün olarak görebilmek için konsolide finansal tablolardan yararlanır. Topluluğun toplam alacakları, stokları, satışları, kârı, bağlı ve duran varlıklarının seviyesi ortaya konulmuş olur. Aynı şekilde şirketlerin toplam banka borçları, satıcılara borçlar gibi kısa süreli borçları ile orta süreli borçları ve özsermayeleri toplamı belirlenebilir. Bu bilançolara dayanarak, yönetim için grubun finansal bünye tahlilleri de yapılabilir.

1.2.4.2. İşletme Dışı Amaçlarla Konsolidasyon

İşletme dışı amaçlarla konsolide edilen finansal tablolardan yararlananlar, şirketlere borç veren bankalar, veresiye mal satan satıcılar, ortaklar, olası yatırımcılardır. İşletme dışı amaçlarla konsolide edilen finansal tablolardan yararlananların amaçları farklıdır. Bankaların amacı, verilecek kredinin tutarını, vadesini, faizini ve kredinin güvencesini saptamak iken; veresiye mal satanların amacı, konsolide finansal tablolara dayanarak şirketlerin bütün olarak borçlanma olanağını belirlemektir. Yönetim dışındaki

⁴⁰ TMS-5 md.1.

ortaklar ve olası yatırımcıların amacı ise bu tablolardan yararlanarak, şirketteki paylarının korunabilmesi, değerlerinin yükseltilmesi ve yeterli kâr payı dağıtılması olanaklarının saptanmasına çalışmaktır.

1.2.5. Konsolide Edilecek Finansal Tablolarda Aranacak Koşullar

Konsolide finansal tablonun değerlendirmesinin anlamlı ve bu değerlendirmenin ortaklar ve üçüncü şahıslar için önem taşıyabilmesi için finansal tabloları konsolide edilecek kuruluşlarda aşağıda belirtilen hususların bulunması uygun olacaktır.⁴¹

- i) İştirak edilen şirketin sermayesinin en az %51'nin sahipliği,
- ii) Ana ortaklığın iştirak veya bağlı menkul kıymetler kapsamındaki şirketlerin yönetim çoğunluğuna sahip olması veya
- iii) Yasa veya bir anlaşma sonucu yönetim kârarlarında tamamen etkin rol oynama gücünün olması.

Aşağıdaki durumlarda bir bağlı ortaklık konsolidasyon dışı tutulabilir:

- i) Yakın bir gelecekte elden çıkârlılmak amacıyla elde tutulan ve dolayısıyla kontrolü geçici bir süre ana şirkette olan bağlı ortaklıklar,
- ii) Ağır ve uzun süreli kısıtlamalar altında olan ve bu durum nedeniyle ana şirkete fon aktarım gücü olmayan bağlı ortaklıklar.

Konsolide finansal tabloların kârar fonksiyonunda kullanılabilmesi için aşağıda gösterilmiş bulunan koşulların düzenlenme işlemi sırasında dikkate alınması gerekir.⁴²

⁴¹ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.409-411.

⁴² Necmettin Erdoğan, **Mali Tablolar ve Analizi**, Ankara: Atila Yayıncılık Kitabevi, 1997, s.229.

- i) **Değerleme Ölçeklerinin Aynı Olması:** Şirketler topluluğuna dahil işletmelerin bilanço kalemlerini değerlemede, aynı değerlendirme yönteminin kullanılması gereklidir.
- ii) **Bilançoların Hesap Dönemleri ve Gününün Aynı Olması:** Ana işletme ile bağlı işletmelerin hesap dönemleri ile bilanço günleri arasında bir uyumun sağlanması zorunludur.
- iii) **Faaliyetin Aynı ya da Benzer Konularda Olması:** Şirketler topluluğuna bağlı işletmelerin aynı veya benzer konuda faaliyette bulunmaları, konsolide bilançoların anlamlı olmasını sağlar. Bunun aksi durumunda ise konsolidasyon işleminden beklenen yarar azalır. Örneğin, bir üretim işletmesi, bir bankanın bütün hisse senetlerini elinde bulunduruyorsa, düzenlenecek konsolide bilanço, bu iki şirketin hesaplarını anlamlı biçimde gösteremez.
- iv) **İşletmelerde Tekdüzen Hesap Planı ve Benzer Kayıt Sistemlerinin Uygulanması:** Bilançoların konsolide edilebilmesi için tekdüzen hesap planının uygulanması yanında aynı kayıt sistemine de gereksinim duyulur. Çalışma koşullarının ayrı olduğu durumlarda hesap planı ve kayıt sistemleri değişiklik göstereceğinden, işletme bilançolarının konsolide edilmesi güçleşir. Örneğin; bir üretim işletmesi ile bir bankada uygulanmakta olan hesap planları ayrıcalık gösterir.

1.2.6. Bir işletmeyi edinme ve işletme birleşmelerini muhasebeleştirme yöntemleri

Bir işletmeyi edinme ve işletme birleşmelerini muhasebeleştirme yöntemleri satın alma ve menfaatlerin birleştirilmesi yöntemleri olarak aşağıda iki başlık altında açıklanmaktadır.

1.2.6.1. Satın Alma Yöntemi

Satın alma yönteminde ana işletme bağlı işletmenin hisse senetlerini nakit veya benzeri ödeme araçları ile elde eder. Satın alınan işletmenin hisse senetleri için nakdi ödeme yapılıyorsa; satın alınan işletmenin varlıklarının net değeri, hisse senetlerine ödenmesi kârarlaştırılan para tutarına eşit kabul edilir. Bu yöntem satın alma yöntemi denir. Bu yöntemde, ana işletme, bağlı işletmenin ortaklarının haklarını satın almakta ve bağlı işletmeyi edinirken hisse senetlerine yatırım tam değerle, örneğin maliyetle gösterilmektedir. Gene bu yöntemde, konsolidasyon şerefiyesi veya üstesi, bağlı işletmenin belirli aktiflerine ya da borçlarına dağıtılabilmekte, bu yolla bağlı işletmenin bilançosu yeni değerlerle tekrar gösterilebilmektedir. Ayrıca işletme edinimlerinde satın alma yöntemi kullanıldığı takdirde eğer edinim tarihi dönem içerisindeyse, edinilen şirketin sadece edinim sonrası kâr ve zararları edinen şirketin gelir tablosuna eklenir.⁴³

1.2.6.2. Menfaatlerin Birleştirilmesi Yöntemi

Menfaatlerin birleştirilmesi yönteminin temelinde, işletmelerin karşılıklı olarak anlaşıp kendi istekleriyle birleşmeleri yatmaktadır. Bu durumda işletmeler tüzel kişiliklerini korurlar. Edinen işletme bu iş için kendi oy hakkına sahip hisse senetlerini edinilen işletmeye vermek zorundadır. Bu olmadığında menfaatlerin birleştirilmesi söz konusu olmaz. Menfaatlerin birleştirilmesi kavramı, hissedar çıkârlarının, hisse senedi değişimi ile işletmelerin birbirini satın almadan, birlik haline gelmelerinin olanaklı olduğu varsayımına dayanmaktadır. Menfaatlerin birleştirilmesi yönteminde ana işletme bağlı işletme hissedarlarına büyük ölçüde kendi hisse senedini vererek bunlardan hisse senetlerini alır. Bu yöntemde edinilen işletmenin varlıklarının net değeri, net defter değerine eşit kabul edilmektedir. Menfaatlerin birleştirilmesinde, ana işletme tarafından çıkârlanmış hisse

⁴³ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralph E. Smith, a.g.e., s.11.

senetleri nominal değerle kaydedilir ve aynı değer bağlı işletmenin hisse senetlerine uygulanır.

Menfaatlerin birleştirilmesi yönteminde iki işletmenin büyüklükleri birbirine yakındır ya da tersinden düşünülürse, büyüklükleri yakın iki işletmenin bir holding topluluğuna katılması, menfaatlerin birleştirilmesi görüşünü kuvvetlendirir. Menfaatlerin birleştirilmesi yönteminde, yeniden değerleme yapılırsa, bulunacak değer fazlası ya da noksanı, konsolide dağıtılmamış kârlardan normal bir indirim veya bunlara bir ekleme şeklinde işleme tabi tutulur.

1.2.6.3. Satınalma ve Menfaatlerin Birleştirilmesi Yöntemlerinin Krşılaştırılması

Satın alma ve menfaatlerin birleştirilmesi yöntemlerinin kullanımı ile muhasebede etkilenen hesaplar açısından yöntemler arası farklılıklar aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.⁴⁴

SATINALMA YÖNTEMİ	MENFAATLERİN BİRLEŞTİRİLMESİ YÖNTEMİ
Satın alınan varlıklar rayiç değerleriyle kaydedilir. Rayiç değer üzerindeki maliyet şerefiye olarak kaydedilir.	Satın alınan varlıklar birleşme öncesi defter değerleriyle kaydedilir. Defter değeri üzerinde herhangi bir maliyet ortaya çıkmaz.
Satın alınan şirketin dağıtılmayan kârları ana firmanın dağıtılmayan kârlarının bir parçası olmaz.	Satın alınan şirketin dağıtılmayan kârları ana firmanın dağıtılmayan kârlarının bir parçasıdır ve kanuni sermayeye ulaşabilmek için bir takım düzenlemeler gereklidir.
Amortisman tabi varlıkların defter değerlerinin üzerindeki maliyet, satın alan şirketin gelirlerini düşürmek amacıyla amorti edilebilir.	Defter değeri üzerinde herhangi bir maliyet oluşmaz, böylelikle ek bir amortisman gideri oluşmaz.
Satın alınan firmanın sadece birleşme sonrası kr ve zararları, satın alan firmanın gelir tablosuna dahil edilir.	Edinilen firmanın o dönemki tüm kr ve zararları, birleşme tarihine bakılmaksızın edinen firmanın kr ve zararlarına eklenir.

⁴⁴ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralph E. Smith, a.g.e., s.22.

Birleşmeyle ilgili direkt maliyetler, edinilen firmanın bir maliyeti gibi düşünülür.	Birleşmeyle ilgili direkt maliyetler, maliyetin gerçekleştiği dönem harcamalarına kaydedilir.
Birleşmeyle ilgili dolaylı maliyetler, maliyetin gerçekleştiği dönem harcamalarına kaydedilir.	Birleşmeyle ilgili dolaylı maliyetler, maliyetin gerçekleştiği dönem harcamalarına kaydedilir.

1.2.7. Bağlı İşletmeye Yapılan Yatırımları Muhasebeleştirme Yöntemleri:

Bağlı işletmeye yapılan yatırımları muhasebeleştirme yöntemleri maliyet ve öz varlık yöntemleri olmak üzere iki başlık altında incelenmekte olup bunlar aşağıda açıklanmaktadır.

1.2.7.1. Maliyet Yöntemi:

Maliyet yönteminde, iştirakler maliyet değeri ile değerlendirilmektedir. Yatırımcı yatırım yaptığı ortaklıktaki yatırımı maliyet bedeli ile muhasebeleştirir.⁴⁵ Maliyet değeri; bağlı ortaklık, iştirak ve bağlı menkul kıymetlerin elde edilmesinde yapılan komisyon, noter, pul, vergi gibi tüm masrafları içermektedir. Bağlı ortaklık, iştirak ve bağlı menkul kıymetleri temsil eden hisse senetleri, bağlı ortaklık, iştirak ve bağlı menkul kıymetler hesabına elde etme maliyeti ile kaydedilir ve ana işletme hesaplarında yıllar itibariyle aynı maliyet değeriyle gösterilmeye devam ettirilir. Bu uygulama içinde, bağlı işletmede yıllar boyunca gerçekleşen kâr veya zararlar ana işletme hesaplarına yansımaz ve bağlı işletme öz sermayesinde meydana gelen değişikliklerden ana işletme etkilenmez.⁴⁶

Bu yöntemde yeni satın alma işlevlerine girilmedikçe veya eldeki pay senetlerinin satışına kalkışılmadıkça bağlı işletmenin öz sermayesindeki değişiklikler ana işletmenin iştirak hesabına kaydolunmaz. Ancak kâr dağıtırsa dağıtılan kârlar, ana işletme hesaplarına mali duran varlığın türüne göre "iştiraklerden temettü geliri veya bağlı ortaklıklardan temettü geliri"

⁴⁵ Türkiye Muhasebe Standartları: TMMOB, İstanbul, 1997, s.87.

⁴⁶ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralf E. Smith, a.g.e., s.76.

olarak kayıt edilir.⁴⁷ Maliyet yönteminin uygulandığı ülkelerde ana işletmenin aktifini değerlendirirken, bağlı ortaklık, iştirak ve bağlı menkul kıymetler hesabı büyük ölçüde gizli yedekleri içerdiğinden, işletmelerin varlıklarını değerlemede güçlüklerle karşılaşmaktadır.⁴⁸

1.2.7.2. Öz Varlık Yöntemi

Bu yöntemde, ana işletmenin bağlı işletmeye olan yatırımı, maliyet değeri ile hesaplara işlenir. Daha sonra bağlı işletmede oluşan kâr bu tutara işlenir ve alınan kâr payı bu tutardan düşülür. Bağlı işletmeye yatırım tutarı, bağlı işletmenin kâr elde etmesi ile artar, kâr payı dağıtması ile azalır.⁴⁹

Uzun vadede maliyet ve öz varlık yöntemleri aynı sonuçta birleşir. Bu yöntemin uygulanmasıyla ana işletmedeki iştirak hesabı, bağlı işletme öz sermayesinde oluşan değişimlerden etkilenmiş olmaktadır. Öz varlık yönteminde, edinilen işletmenin pay belgelerinin net muhasebe değeri, bu işletmenin öz sermayesinin ana işletmenin payına düşen bölümüne eşit olmaktadır.

Maliyet yöntemi ve öz varlık yöntemi arasındaki farklar aşağıdaki tabloda anlaşılabilir bir biçimde özetlenmiştir.⁵⁰

İşlemler	Maliyet Yöntemi Kayıtları	Öz Varlık Yöntemi Kayıtları
Bağlı İşletmenin Gelir Bildirimi Durumunda	Kayıt Yapılmaz / İlgili Yatırım Hes. İlgili Bağlı İşletme Geliri* /
Bildirilen Gelirin Kâr Payı Olarak Ödenmesi Durumunda / Kasa Hes. Kâr Payı Geliri / / Kasa Hes. İlgili Yatırım Hes. /

⁴⁷ Alparslan Peker, **Modern Yönetim Muhasebesi**, 4. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1988, s.474.

⁴⁸ Ayten Çetin, “**Finansal Tabloların Konsolidasyonu 1**” Mükellefin dergisi, Eylül, Sayı:57. 1997, s.9.

⁴⁹ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralf E. Smith, a.g.e., s.87.

⁵⁰ Recep Pekdemir, **Finansal Tabloların Konsolidasyonu**, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 2002.

Bağlı İşletmenin Zarar Bildirimi Durumunda	Kayıt Yapılmaz/..... İlgili Bağlı İşletme Zararı İlgili Yatırım Hes./.....
--	----------------	--

*Vergiye tabi değildir.⁵¹

1.2.8. Konsolide Finansal Tabloların Sınırları

Konsolide finansal tablolar, bir işletmeler topluluğuna dahil olan her bir işletmenin faaliyet sonuçlarını bir arada göstermek amacı ile düzenlenirler. Bu nedenle de bu tabloların kullanımında bazı sınırlar vardır. Bu sınırlar:⁵²

- i) Konsolide finansal tablolar birden fazla işletmenin sonuçlarını birleştirdiği için, bunların finansal analizinde elde edilen sonuçlar ve oranlar ortalama değer taşır.
- ii) Topluluk içindeki işletmelerin muhasebe sistemlerinin ve değerlendirme yöntemlerinin farklılığı konsolide finansal tabloların sonuçlarını saptırabilir.
- iii) Konsolide finansal tabloların değerlendirilmesinde, kredi verenler ve işletme sahipleri parasal durumu yanlış yorumlayabilirler. Bu özellikle kârın dağıtılabılır kâr olarak görülmesi olasılığını da doğurur.
- iv) Yabancı bir ülkede bulunan topluluğa bağlı bir işletmenin sonuçları kur dalgalanmaları nedeni ile konsolide finansal tablolara çok değişik şekilde yansiyabilir.

⁵¹ Recep Pekdemir, Seminer Notları.

⁵² Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.412.

2. BÖLÜM

2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİ

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesi, konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar, konsolide bilançoların düzenlenmesi, konsolide gelir tablolarının düzenlenmesi ve bu tabloların dipnotlarının düzenlenmesi olarak dört başlık altında aşağıda açıklanmaktadır.

2.1. Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.⁵³

- i) Topluluk şirketlerinin bilanço ve gelir tabloları ayrı ayrı toplanır,
- ii) Yapılan toplama işleminden topluluğa ait işletmelerin birbirlerine yapmış oldukları mal ve hizmet satışları “brüt satışlar” ve satışların maliyeti” hesaplarından; birbirlerine olan borç ve alacaklar ise kârşılıklı olarak mahsup edilir.
- iii) Konsolidasyona alınan ortakların sermayesindeki hisse veya payların defter değeri, konsolidasyona alınan ortaklığın özsermayesine isabet eden tutar ile mahsup edilir.
- iv) Topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerinden satın almış oldukları dönen ve duran varlıklar, ilke olarak, bu varlıkların topluluğa olan ilk maliyetleri üzerinden gösterilmelidir.
- v) Topluluğa dahil ortaklıkların stoklarına ilişkin topluluk içi mal alım satımından doğan kâr, konsolide finansal tablolarda stoklardan düşülerek satışların maliyetine eklenir, zarar ise stoklara eklenerek satışların maliyetinden düşülür.

⁵³ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.413-415.

- vi) Topluluğa dahil ortakların birbiriyle olan işlemleri nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemleri (fazla veya eksik ayrılan amortismanlar, faiz, temettü vb.) ilgili hesaplarla kârşılıklı mahsup edilir.
- vii) Konsolide edilen tüm ortaklıklara ilişkin dönem kârı vergi ve diğer yasal yükümlülük kârşılıklarının toplamı konsolide finansal tablolardaki aynı başlıklı kalemlerin tutarını oluşturur.
- viii) Topluluğa dahil bağlı ortaklıkların dönem net kâr veya zararlarından topluluk dışı paylara isabet eden kısım, net konsolide gelir tablosunda, TMS Madde 30'a göre "Azınlık Payları Kâr/Zarar" hesap grubu adı altında, indirim olarak gösterilir.
- ix) Topluluğa dahil bağlı ortaklıkların özkaynakları içindeki topluluk dışı paylara ait özkaynak kalemleri konsolide bilançonun ilgili özkaynak kalemlerinden mahsup edilerek saptanan "azınlık payları" konsolide bilançoda özkaynaklar grubunu izleyen ayrı bir kalem olarak yer alır.

2.2. KONSOLİDE BİLANÇOLARIN DÜZENLENMESİ

Konsolide bilanço, şirketler topluluğuna dahil bağlı işletmelerin yönetim ve denetim bakımından bağımlılıklarını esas alarak ve topluluğu bir bütün kabul ederek hazırlanan bilançodur. Konsolide bilançoda ana işletme bağlı işletme ilişkileri belirgin duruma gelir. Konsolide bilanço aynı ekonomik topluluğa dahil olan işletmelerle ilgili daha ayrıntılı bilgi sağlar. Konsolide bilanço düzenlenmeden alınacak bir karar işletme yöneticilerini yanıltabilir. Konsolide bilançoya ilişkin düzenlemeler aşağıda detaylı olarak açıklanmaktadır.

2.2.1. Konsolide Bilançoya İlişkin Giderme ve Düzeltmeler

Konsolide finansal tabloların amacı ekonomik bütünlüğü sağlamaktır. Bu nedenle topluluğa katılan işletmelerin, yalnızca topluluk dışı işletmelerle

olan ilişkileri göz önüne alınır ve birbirleriyle olan ilişkilerinden doğan işlemler kârşılıklı giderilir. Bu işlemler aşağıda açıklanmıştır.⁵⁴

i) Bağlı işletme öz sermayesinin giderilmesi: Bağlı işletme sermayesinin tümü veya büyük bir bölümü topluluk içinde başka bir işletmeye ait ise, bu tutarın konsolide bilanço düzenlenirken kârşılıklı olarak giderilmesi gerekir.

ii) İşletmeler arası borç ve alacakların giderilmesi: Toplulukta yer alan işletmelerin birbirleriyle olan satışları, birbirlerinden yaptıkları satın almaları, topluluğun borç ve alacaklarını oluşturur. Eğer işletmeler arasındaki borç ve alacaklar toplanırsa topluluk hesaplarına ilişkin akışkanlık oranları yanlış sonuç verir. Aynı zamanda borç ve alacakların üst üste getirilmesi, konsolidasyonda topluluğun finansal durumuna ilişkin yanıltıcı fikir verir. Bu nedenle konsolide bilançoda yer alması gereken borç ve alacak hesapları, ana işletmenin sadece konsolidasyona dahil olmayan kişi ve işletmelerle yaptığı işlemlerden doğan borç ve alacak hesaplarıdır. Dolayısıyla konsolide bilançonun düzenlenmesi sırasında topluluk içi işletmelerden doğan borç ve alacakların kârşılıklı olarak giderilmesi gerekir.

iii) Ayrıca topluluk içindeki işletmelerin birbirlerine verdikleri ön ödemelerin giderilmesi: Bu tür olaylar bilançoda ayrı olarak gösteriliyorsa bunların da giderilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan topluluk içindeki işletmelerin birbirlerine sattıkları tahvillerden doğan tahvil borç ve alacak hesapları topluluğun ekonomik birim olma ilkesi göz önüne alınarak kârşılıklı olarak giderilmelidir.

iv) Amortisman masraflarının düzeltilmesi: Topluluk içi sabit varlık alış-satışından alıcı bağlı şirketin bu sabit varlığa ilişkin olarak hesapladığı amortisman masraflarının düzeltilmesi gerekir. Amortisman masraflarının düzeltilmesini azınlık payının olup olmamasına göre incelemek gerekir.

⁵⁴ A. R. Jenings, *Financial Accounting*, 2. Edition, London: DP Publications Ltd., 1993, s.463.

-Azınlık payının olmaması durumunda: Bu durumdaki amortisman tutarı, topluluğun sabit varlıklarına ve şirketler topluluğunun net kârına eklenir. Böylelikle bu tür sabit kıymetlerin satışındaki kâr ve amortisman, birbirinden mahsup edilmiş olur.

-Azınlık payının olması durumunda düzeltme birkaç şekilde yapılabilir:
a)Topluluk içi alınan sabit varlıklardan hesaplanan amortismanın, yalnız topluluk payına düşen tutarı şirketler topluluğunun varlıklarına ve net kârına eklenir.

b) Amortisman masrafının tümü, bir yandan şirketler topluluğunun sabit varlıklarına eklenir, öte yandan şirketler topluluğunun net kârına ve azınlık payının net kârına eklenir.

c) Amortisman tutarının tümü, şirketler topluluğunun sabit varlık tutarına ve topluluğun net kârına eklenir, azınlık payına etki ettirilmez

Konsolide bilançonun düzenlenmesi iki durumda incelenmektedir. Bunlar edinme sırasında konsolidasyon ve edinmeden sonra konsolidasyondur.

2.2.2. Edinme Sırasında Konsolidasyon

Edinme sırasında konsolidasyon, edinilen şirketin varlık ve sermaye yapısının, ana işletmenin konsolide tablosuna yansıtılması ve yeni durumun görülmesi amacıyla yapılır. Edinme sırasında düzenlenen tek finansal tablo bilançodur. Gelir tablosunun düzenlenebilmesi için bir hesap döneminin geçmesi gerekir.

2.2.2.1. Ana İşletmenin Bağlı İşletmenin Tümüne Sahip Olması Durumunda Konsolidasyon

Ana işletmenin, bağlı işletmenin tümüne sahip olması halinde, bağlı işletmedeki payın değeri, defter değerine eşit, üstünde veya altında bir

bedelle edinilmesi durumuna göre değişmektedir.⁵⁵ Bunlar aşağıda örneklendirilerek açıklanmaktadır.

i) Bağlı işletmedeki payın defter değerine eşit bedelle edinilmesi

Bu durumda ana işletme, bağlı işletmenin tamamını defter değerine eşit bedelle elde ettiğinden azınlık payı, konsolidasyon şerefiyesi veya üstesi doğurmaz.

Örnek: A ve B işletmelerinin çalışma tablolarına yansıtılmış bilançoları aşağıdaki gibidir. A ana işletmesi B bağlı işletmesinin tümünü 20.000 TL'ye satın almıştır. Buna göre konsolide çalışma tabloları üzerinde oluşan konsolide bilanço şöyledir.

	A Şirketi	B şirketi	Toplam	Eliminasyon	Kons. Bilanço
Dönen Varlık.	85.000	22.000	107.000	-	107.000
İştirakler	20.000	-	20.000	(-)20.000	-
Sabit Kıy.	25.000	8.000	33.000	-	33.000
Aktif Toplamı	130.000	30.000	160.000		140.000
Borçlar	25.000	10.000	35.000	-	35.000
Özkaynak	105.000	20.000	125.000	(-)20.000	105.000
Pasif Toplamı	130.000	30.000	160.000		140.000

ii) Bağlı işletmedeki payın defter değerinin üstünde bir bedelle edinilmesi

Ana işletmenin, bağlı işletmeyi defter değerinin üstünde bir bedelle satın alması halinde konsolidasyon işleminde konsolidasyon şerefiyesi meydana gelmektedir. Bu da konsolide bilançonun aktifinde yer alır. Öte yanda bağlı işletme pay belgelerinin %100'üne sahip olduğundan, azınlık payı söz konusu olmamaktadır.

Örnek: A ana işletmesi, B bağlı işletmesinin tümünü 25.000 TL'ye satın almıştır.

⁵⁵ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralph E. Smith, a.g.e., s.53.

	A Şirketi	B şirketi	Toplam	Eliminasyon	Kons. Bilanço
Dönen Varlık.	85.000	22.000	107.000	-	107.000
İştirakler	25.000	-	25.000	(-)25.000	-
Sabit Kıy.	25.000	8.000	33.000	-	33.000
Konsolidasyon Şerefiyesi				(+)5.000	5.000
Aktif Toplamı	135.000	30.000	165.000		145.000
Borçlar	30.000	10.000	40.000	-	40.000
Özkaynak	105.000	20.000	125.000	(-)20.000	105.000
Pasif Toplamı	135.000	30.000	165.000		145.000

iii) Bağlı işletmedeki payın defter değerinin altında bir bedelle edinilmesi

Ana işletme bağlı işletmenin tamamını defter değerinin altında bir bedel ödeyerek satın almıştır. Bu durumda konsolidasyon üstesi oluşmaktadır. Bu da konsolide bilançonun pasifinde yer almaktadır. Öte yandan bağlı işletme pay belgelerinin %100'üne sahip olduğundan azınlık payı söz konusu olmamaktadır.

Örnek: A ana işletmesi, B bağlı işletmesinin tümünü 15.000 TL'ye satın almıştır. Bu durumda konsolidasyon işlemi şöyle olmaktadır.

	A Şirketi	B şirketi	Toplam	Eliminasyon	Kons. Bilanço
Dönen Varlık.	85.000	22.000	107.000	-	107.000
İştirakler	15.000	-	15.000	(-)15.000	-
Sabit Kıy.	25.000	8.000	33.000	-	33.000
Aktif Toplamı	125.000	30.000	155.000		140.000
Borçlar	20.000	10.000	30.000	-	30.000
Konsolidasyon Üstesi				(+)5.000	5.000
Özkaynak	105.000	20.000	125.000	(-)20.000	105.000
Pasif Toplamı	135.000	30.000	155.000		140.000

2.2.2.2. Ana İşletmenin Bağlı İşletmenin Bir Bölümüne Sahip Olması Durumunda Konsolidasyon

Ana işletme, bağlı işletmenin tümüne değil de, belirli bir payını edinirse, burada azınlık payı söz konusudur. Azınlık payının söz konusu

olması halinde konsolide finansal tabloların hazırlanmasında iki görüş bulunmaktadır. Bunların kısaca açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir.⁵⁶

-Brüt Konsolidasyon: Bağlı işletme bilançosu aktif ve pasifiyle konsolide bilançoda yer alır, ancak azınlık paylarına düşen sermaye ve kâr payı ana işletmenin öz kaynağından düşülür ve ayrı olarak gösterilir. Başka bir deyişle azınlık paylarına bakılmaksızın bağlı işletmenin bilançosu ile, ana işletmenin bilançosu birleştirilir, daha sonra bağlı işletmedeki yabancıların payları ayrı biçimde gösterilir. Bağlı işletmenin tüm gelir ve giderleri de konsolide gelir tablosunda yer alır. Bu görüşe tam konsolidasyon da denir.

-Net Konsolidasyon: Bu görüşe göre ana işletme bağlı işletmedeki katılımı ile orantılı olarak, bağlı işletmenin bilançosunun aktif, pasif kalemlerini ve aynı zamanda faaliyet sonuçlarını konsolide bilanço ve gelir tablosunda birleştirmektedir. Bu görüşe paya göre konsolidasyon da denilmektedir.

Bu çalışmadaki örneklemelerde ve 4. bölümdeki örnek uygulamada brüt konsolidasyon yöntemi göz önüne alınmıştır.

Ana işletmenin, bağlı işletmenin bir bölümüne sahip olması durumunda da bağlı işletmedeki payın değeri, defter değerine eşit, üstünde veya altında bir bedelle edinilmesi durumuna göre değişmektedir. Bunlar aşağıda örneklendirilerek açıklanmaktadır.⁵⁷

i) Bağlı işletmedeki payın defter değerine eşit bedelle edinilmesi

Bu durumda ana işletme bağlı işletmenin bir bölümünü defter değerine eşit bedelle elde ettiğinden konsolidasyon şerefıyesi veya üstesi söz konusu olmamakla beraber azınlık payının varlığı söz konusudur. Bu hesapta konsolide bilançonun pasifinde yer alır.

⁵⁶ Recep Pekdemir, Seminer Notları.

⁵⁷ Andrew A. Haried, Leroy F. İmdieke, Ralph E. Smith, a.g.e., s.56.

Örnek: A ana işletmesi B bağlı işletmesinin %80'ni 16.000 TL'ye edinmiştir. Bu durumda konsolidasyon işlemi şöyle gelişmektedir.

	A Şirketi	B şirketi	Toplam	Eliminasyon	Kons. Bilanço
Dönen Varlık.	85.000	22.000	107.000	-	107.000
İştirakler	16.000	-	16.000	(-)16.000	-
Sabit Kıy.	25.000	8.000	33.000	-	33.000
Aktif Toplamı	126.000	30.000	156.000		140.000
Borçlar	21.000	10.000	31.000	-	31.000
Özkaynak	105.000	20.000	125.000	(-)20.000	105.000
Azınlık Payı				(+)4.000	4.000
Pasif Toplamı	126.000	30.000	156.000		140.000

Burada B firmasının özkaynağı 20.000 TL olup bunun %80'i =16.000 TL olmakta, bu da A'nın iştirak miktarına denk düşmektedir. 20.000 - 16.000 = 4.000 TL azınlığın payı olarak hesaplanmıştır.

ii) Bağlı işletmedeki payın defter değerinin üstünde bedelle edinilmesi

Bu durumda ana işletme bağlı işletmenin sahip olduğu bölümü defter değerinin üzerinde bir bedelle elde ettiğinden konsolidasyon şerefiyesi söz konusu olacaktır. Bu tutar düzenlenecek konsolide bilançonun aktifinde yer alır.

Örnek: A ana işletmesi B bağlı işletmesinin %80'ini 18.000 TL karşılığında satın almıştır. Bu durumda konsolidasyon işlemi şöyle gelişmektedir.

	A Şirketi	B şirketi	Toplam	Eliminasyon	Kons. Bilanço
Dönen Varlık.	85.000	22.000	107.000	-	107.000
İştirakler	18.000	-	18.000	(-)18.000	-
Sabit Kıy.	25.000	8.000	33.000	-	33.000
Konsolidasyon Şerefiyesi				(+)2.000	2.000
Aktif Toplamı	128.000	30.000	158.000		142.000
Borçlar	23.000	10.000	33.000	-	33.000
Özkaynak	105.000	20.000	125.000	(-)20.000	105.000
Azınlık Payı				(+)4.000	4.000
Pasif Toplamı	128.000	30.000	158.000		142.000

Burada B bağılı işletmesinin öz sermayesi 20.000 TL olup bunun %80 = 16.000 TL olmaktadır. Fakat A ana işletmesinin iştiraki 18.000 TL'dir. Burada 2.000 TL fark konsolidasyon şerefiyesi olarak gösterilir. $20.000 - 16.000 = 4.000$ TL azınlık payı olarak hesaplanmıştır.

iii) Bağılı işletmedeki payın defter değerinin altında bedelle edinilmesi

Bu durumda ana işletme, bağılı işletmenin sahip olduğu bölümünü, defter değeri üzerinden hesaplanacak olan miktardan daha az bir bedelle edinmiştir. Böylece konsolidasyon üstesi söz konusu olur. Bu tutar konsolide bilançonun pasifinde yer alır.

Örnek: A ana işletmesi B bağılı işletmesinin %80'ini 15.000 TL kârşılığında satın almıştır.

Bu durumda konsolidasyon işlemi şöylece gelişmektedir.

	A Şirketi	B şirketi	Toplam	Eliminasyon	Kons. Bilanço
Dönen Varlık.	85.000	22.000	107.000	-	107.000
İştirakler	15.000	-	15.000	(-)15.000	-
Sabit Kıy.	25.000	8.000	33.000	-	33.000
Aktif Toplamı	125.000	30.000	155.000		140.000
Borçlar	20.000	10.000	30.000	-	30.000
Konsolidasyon Üstesi				(+)1.000	1.000
Özkaynak	105.000	20.000	125.000	(-)20.000	105.000
Azınlık Payı				(+)4.000	4.000
Pasif Toplamı	125.000	30.000	155.000		140.000

Burada B bağılı işletmesinin 20.000 TL'nin %80'i 16.000 TL'dir. A işletmesinin iştiraki ise 15.000 TL'dir, dolayısıyla 1.000 TL fark birleştirme üstesini oluşturur. $20.000 - 16.000 = 4.000$ TL azınlık payı olarak belirlenmiştir.

2.2.3. Edinme Sonrasında Konsolidasyon

Edinmeden sonra düzenlenen konsolidasyon, topluluğun bir hesap dönemini kapsayan sonuçlarını, bilanço ve gelir tablolarını bir bütün olarak

görmek, bağlı işletmelerin sonuçlarını yansıtmak amacıyla hazırlanır. Edinmeden sonra bağlı işletme kâr veya zarar edebilir, üstelik temettü de verebilir. Bu faaliyetler sonucunda bağlı işletmenin net varlık değeri edinme anındakine oranla artar veya azalır. Edinmeden sonra konsolide tablo hazırlanırken bağlı şirkete yatırım maliyeti ile o tarihteki defter değeri arasındaki farkı, bağlı şirketin faaliyette bulunması sonucu doğan farktan ayırt etmek gerekir.

2.3. KONSOLİDE GELİR TABLOSUNUN DÜZENLENMESİ

Konsolide gelir tablosunun düzenlenmesinde, konsolide bilançonun düzenlenmesinde olduğu gibi, topluluğa katılan işletmelerin ekonomik birim olduğu düşüncesinden hareket edilir. Bundan dolayı topluluğa katılan işletmeler arasında alım ve satım işlemleri ile gelir gider niteliğindeki diğer işlemlerden doğan kâr veya zarar, konsolide gelir tablosunda yer almaz.

Konsolide gelir tablosunun düzenlenmesinde, konsolide bilanço düzenlenmesinde olduğu gibi bazı gidermelerin yapılması gerekir. Bu gidermelerin başlıcaları şunlardır.

- i) Topluluk içi işletmeler arası satışlardan oluşan stok kârlarının giderilmesi,
- ii) Topluluk içi işletmelerden birinin ötekine ödediği kâr payının giderilmesi,
- iii) Topluluk içi işletmeler arası sabit varlıkların satışlarından doğan kârların giderilmesi,
- iv) Topluluk içi işletmeler arası kârşılıklı mal ve hizmet alış ve satışlarının giderilmesidir.⁵⁸

2.3.1. İşletmeler Arası Stok Kârlarının Giderilmesi

İşletmeler arası satışlar kâr payı eklenerek yapılmış ve mallar konsolide tarihi itibarıyla bağlı işletmelerden birinin tasarrufunda ise, söz konusu stoklardan düşülmesi gerekmektedir. Topluluk şirketlerinin birinden

⁵⁸ Recep Pekdemir, Seminer Notları.

birine, malın maliyet değeri üzerinden satılması sonucunda, işletmeler arası kâr oluşur. Bundan dolayı, işletmeler arası satışlardan oluşan kârların giderilmesi hususunda çeşitli görüşler vardır. Bu görüşler azınlık paylarının durumuna ve stokların alıcı topluluk şirketinin envanterinde bulunma durumuna göre değişmektedir.

i) Azınlık Payının Olmaması Durumunda: Stokların tümü topluluk dışı bir işletmeye satılmış ise topluluk dışına satılan tutar için giderme söz konusu değildir. Stokların tamamı alıcı bağlı işletmenin elinde bulunuyorsa, konsolide bilançonun hazırlanmasında bu stoklara ilişkin kâr, topluluğun net kâr tutarından ve stok tutarından düşülür. Stokların bir bölümü topluluk dışına satılmış, bir bölümü de alıcı bağlı işletmenin elinde ise, elde bulunan stoklara düşen kâr tutarı hesaplanır ve topluluğun net kâr tutarından düşülür.

ii) Azınlık Payının Olması Durumunda: Stokların tümü topluluk dışında bir işletmeye satılmış ise, bu durumda giderme söz konusu değildir. Stokların tümü alıcı bağlı işletmenin elinde bulunuyorsa:

Azınlık payı oranına göre hesaplanacak satış tutarı başka deyişle azınlığa yapıldığı düşünülen satış gerçek satış kabul edilir ve tutar stokların değerinde kalır. Ana şirketin payı oranına düşen satış tutarı, topluluk içi satış sayılır ve bu tutara ilişkin kâr payı tutarı şirketler topluluğunun net kâr tutarından ve stoklarından düşülür. Azınlık payı için hesaplanmış olan net kâr tutarı değiştirilmez.

2.3.2. İşletmeler Arası Kâr Paylarının Giderilmesi

Konsolide gelir tablosu düzenlenirken, giderilmesi gerekli başka bir kalem de işletmeler arası kâr paylarıdır. Kâr payları, ödeyen işletme için bir gider olmadığı gibi, alan işletme içinde gelir niteliğinde değildir. Bu nedenle işletmeler arası kâr paylarının çifte sayma durumuna engel olmak için giderilmesi gereklidir.

Konsolide gelir tablosu düzenlenirken, tabloda, topluluk dışındaki paydaşlara ödenecek kâr payları yer almalı, bağlı işletmeler tarafından ana işletmeye ödenen kâr payları ise giderilmelidir.

2.3.3. İşletmeler Arası Gelir ve Gidere İlişkin Giderme

Ana şirketin bağlı şirketlerden tahsil ettiği veya tahakkuk ettirdiği gelirler, bağlı şirketin giderleri niteliğinde olduğundan, bunlar kârşılıklı olarak gelir tablosunda giderilir. Topluluk içindeki bağlı şirketlerin bu tür gelir giderleri de giderilir. Ancak bu giderler şirketler topluluğunun kâr-zarar tutarını değiştirmez. Bu gelir-giderlere örnek olarak şirketler arası ikraz işlemleri faizi, kira, lisans ücreti, yönetim masraflarının payı, araştırma-geliştirme masraflarının payı hizmet olarak sayılabilir.

2.3.4. İşletmeler Arası Sabit Varlık Satışlarından Doğan Kârların Giderilmesi

Sabit varlıkların şirketler topluluğu dışından sağlanmış olmaları durumunda konsolidasyon açısından sorun yoktur. Sabit varlıklar topluluk içindeki bir şirketten sağlanmışsa alıcı bağlı şirkette kalan mal stoklarındaki gibi işleme tabi tutulmaları ve sabit varlık satışlarının bünyesinde bulundurduğu kâr tutarının, şirketler topluluğunun net kârından ve sabit varlık tutarından düşülmesi gerekir. Sabit varlığı satın alan işletmenin, bu aktif varlık üzerinden amortisman ayırması söz konusudur. Topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerinden satın almış oldukları sabit varlıklar, ilke olarak, bu varlıkların topluluğa ilk maliyetleri üzerinden gösterilmeleri gerektiğinden, sabit varlık satışlarından doğan kârlar giderilirken bu varlıklarla ilgili ayrılan amortismanlar da dikkate alınır.

2.3.5. İşletmeler Arası Mal, Hizmet Alış ve Satışlarının Giderilmesi

Şirketler topluluğu içinde mal alış ve satış tutarları, gelir tablolarının konsolide edilmesi sırasında konsolide satış hasılatının hesaplanmasında

elimine edilir. Bu durumda konsolide gelir tablosundaki görünen tutar ise topluluk dışına yapılan mal ve hizmet satışlarını göstermiş olur. Topluluk arasında yapılan alım satım işleminden oluşan tutar satıcı grup şirketin satışlarından düşülür, ayrıca alıcı işletmenin gelir tablosunda bulunan ilgili stok veya gider hesabından indirilir.

2.4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARDA BULUNMASI GEREKEN DİPNOTLAR

Konsolide finansal tabloların dipnotlarında aşağıdaki açıklamalara yer verilir.⁵⁹

- a) Topluluğa dahil bağlı ortaklıkların ünvanı, ikamet yeri, sermayesi ve bu sermaye içinde ana ortaklık ile diğer bağlı ortaklıkların sahip olduğu paylar,
- b) Topluluğa dahil ortaklıkların yapısında bir önceki döneme göre oluşan değişiklik,
- c) Topluluk kapsamına girmeyen bağlı ortaklıklarda ana ortaklığın sahip olduğu paylar ve bu payların varsa borsa değeri, yoksa net defter değerine göre hesaplanmış değerlerini gösteren bilgiler ve konsolide edilmemesinin nedenleri,
- d) İflas veya tasfiye halinde olan veya kanuni merkezleri yurt dışında bulunan konsolide finansal tablo kapsamındaki ortaklıklar ve bunlara ilişkin bilgiler,
- e) Konsolide finansal tablo uygulamasında yıllar arasında farklı muhasebe politikaları uygulanmışsa nedenleri ve parasal etkileri,
- f) Konsolidasyonda kullanılan varsayım, teknik ve yöntemlere ilişkin açıklama,
- g) Ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların konsolide finansal tablo düzenleme tarihinden sonra ortaya çıkan ve açıklamayı gerektiren hususlara ilişkin bilgi,

⁵⁹ TMS-5 Md. 31.

- h) Oylama gücünün yarısından daha fazlasına dolaylı veya dolaysız olarak sahip bulunmadığı bağlı ortaklıklar ile ana ortaklık arasındaki ilişkinin mahiyeti,
- i) Oylama gücünün yarısından fazlasına, bağlı ortaklıklar aracılığıyla dolaysız veya dolaylı olarak sahip bulunan fakat kontrolün yokluğu nedeniyle de bir bağlı ortaklık olmayan işletmenin adı,
- j) Yabancı bağlı ortaklıkların finansal tablolarının TL'ye çevrilmesinde esas alınan yöntemler,
- k) Topluluğun istihdam ettiği personel sayısı,
- l) Konsolide finansal tabloları önemli ölçüde etkileyen ya da bunların açık, yorumlanabilir ve anlaşılabilir olması bakımından açıklanması gerekli olan diğer bilgiler,
- m) Ana ortaklığın bireysel finansal tablolarında bağlı ortaklıklara yapılan yatırımların muhasebeleştirilme yöntemleri.

3. BÖLÜM

3. BANKALAR TARAFINDAN KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZİ

Kredi işlemi, borçlunun yükümlülüğünü vadesinde yerine getirme sözüne dayanır. Vade faktörünün yer aldığı her işlemde olduğu gibi kredi işleminde de risk vardır. Kredilerin güvenli, verimli, seyyal ve amacına uygun olarak kullanılması kredi talebinde bulunan işletmelerin doğru analizi ile mümkündür. Kredinin nerede kullanılacağı ve nasıl geri ödeneceği kredi açan banka tarafından önceden bilinmelidir. İyi tanınmayan bir müşterinin kredi talebinin doğru ve güvenli bir şekilde cevaplandırılması olası değildir. Dolayısıyla alınacak kâarlarda yanılma payı yüksek olacaktır. Bu doğrultuda bankaların kredi işleminden kaynaklanan risklerini azaltmaları istihbarat ve finansal tabloların analizi ile mümkündür.

3.1. Bankalarda Kredi Verilecek Şirketlere Yönelik Yapılan İstihbarat Çalışmaları

İstihbarat çalışmaları; istihbaratın tanımı, amaçları, prensipleri ve kaynakları olarak dört başlık altında aşağıda açıklanmaktadır.

3.1.1. İstihbaratın Tanımı

Bankacılık terminolojisinde istihbarat; kredili çalışması olan yada kredi talebinde bulunan gerçek ve tüzel kişi işletmeleri hakkında iktisadi, mali ve şahsi (moralite) faktörler bakımından çeşitli kaynaklardan araştırma yapılması, bilgi toplanması ve toplanan bilgilerin değerlendirilmesi işlemidir.⁶⁰

3.1.2. İstihbaratın Amaçları

İstihbaratta amaç kredi talep eden firmanın hukuki, mali ve ahlaki durumunu, iş yeterliliği ve girişimciliğini, sektörün ve ekonominin genel

⁶⁰ Ercan Böncüoğlu, **Mali Analiz ve İstihbarat**, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 2002, s.3.

durumu çerçevesinde, değişik güvenilir kaynaklardan saptamak ve izlemek, firmanın krediyi geri ödeme kapasitesine ve arzusuna sahip olup olmadığını belirleyerek kredi riskini azaltmaktır.⁶¹

3.1.3. İstihbaratın Prensipleri

İstihbaratın üç ana prensibi vardır. Bunlar:⁶²

- i) **Gizlilik:** İstihbarat çalışmasında gizlilik esastır. Bu çalışma sırasında personel, bankaya ve firmalara ait bilgilerin temininde ve saklanmasında gizliliğe uymakla yükümlüdür. Edinilen bilgileri ilgili olmayanlara veremez ve sınırlı da olsa herhangi bir açıklama yapamaz. Aksi halde benzeri davranışta bulunanlar bankaların kendi iç mevzuatlarına ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu hükümlerine göre ceza alabilecekleri gibi, bankadan ayrılmaları halinde de aynı hükme tabi olacaklardır.
 - ii) **Tarafsızlık:** İstihbarat yapan personelin objektif ölçülerde hareket etmesi, her çeşit ön yargıdan uzak ve tarafsız olması gerekir. Toplanan bilgiler gerçek durumu ortaya koyacak şekilde değerlendirilmelidir. Edinilen bilgilerin çeşitli kaynaklardan doğrulanması, birbirini doğrulamayan bilgilere fazla değer verilmemesi gerekmektedir.
 - iii) **Süreklilik:** İstihbaratın başlangıçta doğru bir şekilde yapılmış olması yeterli değildir. Firmaların piyasadaki durumları sürekli bir şekilde izlenerek lehinde ve aleyhinde görülen önemli değişiklikler ilgililere bildirilir. Gerektiği hallerde şubece kredileri ve riskleri gözden geçirilir, duruma göre gerekiyorsa derhal önlem alınır. Kredi, vadesinde ödeninceye kadar risk taşımaktadır.
- İstihbaratın devamlılığı;

⁶¹ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, **Mali Analiz ve İstihbarat Ders Notları**, İstanbul, 1999, s.4.

- Diğer bankalarla olan ilişkilerinde taahhütlerini yerine getirme durumu,
- Tahsis edilen kredilerin amacına uygun kullanılıp kullanılmadığı,
- Protostolu senet, kârşılıksız çek ve icra kaydı gibi olumsuzluklara maruz kalıp kalmadıkları,
- Teminat açığının olup olmadığı,
- Firmanın sektördeki değişikliklere uyum durumu,
- gibi her türlü yolla sağlanmalıdır.

3.1.4. İstihbaratın Kaynakları

İstihbarat çalışması yapılırken belirli kaynaklara bağlı kalınmadan her türlü bilgi kaynağından yararlanma yoluna gidilmekte olup firmalar hakkında bilgi alınabilecek başlıca kaynaklar şunlardır:⁶³

- i) Hesap durum belgesi,
- ii) Mali hesapları açıklayıcı notlar ,
- iii) Finansal tablolar ve defter kayıtları,
- iv) Ticaret sicil kayıtları,
- v) Şirket ana sözleşmesi ve sözleşme değişiklikleri,
- vi) Esnaf ve sanatkârlar sicil belgesi,
- vii) Tapu ve vergi kayıtları,
- viii) T.C. Merkez Bankası risk santralizasyon bildirim cetvelleri,
- ix) Protesto ve kârşılıksız çek kayıtları,
- x) İcra ve iflas dairesi kârarları,
- xi) Banka ile ilgili mevcut ilişkiler (şubelerden sağlanacak bilgiler),
- xii) Piyasa araştırması,
- xiii) Kârşılıklı görüşme ve izlenim,
- xiv) Konu ile ilgili istatistikler,
- xv) Bağımsız denetçi raporları,
- xvi) Kârarname ve tebliğler,

⁶² Bönçüoğlu, a.g.e., s.3.

⁶³ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, a.g.e, s.8.

- xvii) Teşvik belgeleri,
- xviii) Kapasite raporları,
- xix) Resmi gazete ve günlük gazeteler,
- xx) Kitle haberleşme araçları.

3.2. Finansal Tabloların Analize Uygun Hale Getirilmesine Yönelik Düzenlemelerin İncelenmesi

Bankalar için mali tablolar analizinde amaç, tabloların düzenlendiği tarihte firmanın borç ödeme gücünün olup olmadığını; borç ödeme gücünün gelecekte sürme olasılığını; firmanın gelirlerinin geçmiş dönemlerde göstermiş olduğu eğilimi ve firmanın gelecek dönemlerde talep ettiği krediyi geri ödeyebilecek ölçüde fon yaratıp yaratamayacağını saptamaktır. Bankalar, kendilerine sunulan mali tabloların doğruluğu ve güvenilir olmaları ile ilgilidirler. Mali tabloların sağlıklı bir şekilde hazırlanmadığı durumlarda, ne kadar ileri analiz teknikleri uygulanırsa uygulanırsa, kredi isteklisinin mali durumu hakkında güvenilir sonuçlara ulaşma olanağı yoktur. Mali tablolar, bazen kasten sağlıklı olarak düzenlenmedikleri gibi, bazen de genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun şekilde hazırlanmadıkları için yanıltıcı olabilmektedirler. Bu nedenle mali tablolar analiz edilmeden önce, mali tablolarda yer alan kalemlerin incelenmesi, değerlendirilmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması gerekir. Mali tabloların gerekirse yeniden düzenlenerek analize uygun duruma getirilmesi, analizin sağlıklı sonuçlar verebilmesi için ilk temel koşuldur.⁶⁴

Bu çalışmada tek düzen hesap planındaki tüm kalemler incelemeye alınmamış olup özellik arzeden kalemler incelemeye alınmıştır.

⁶⁴ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.33.

3.2.1. Bilanço Kalemlerin İncelenmesi

Bankalar kısa süreli kredi taleplerini değerlendirirken, talepte bulunan firmaların özellikle dönen varlıklarının tutar ve kalitesi ile kısa vadeli yabancı kaynaklar üzerinde dururlar.

3.2.1.1. Dönen Varlıkların İncelenmesi

3.2.1.1.1. Hazır Değerler (Kasa ve bankalar) İncelenmesi

Hazır değerler incelenirken şu düzeltmeler söz konusu olabilir:⁶⁵

- i) Uzun vadeli çeşitli amaçlar için ayrılmış fonların, hazır değerler tutarından çıkılarak, duran varlıklar bölümünde bağlı değerler arasında gösterilmesi analiz açısından daha anlamlıdır.
- ii) Hazır değerler hesabında takip edilen vadeli çeklerin, ticari alacaklar arasında gösterilmesi daha uygundur.
- iii) Kasa mevcudu yüksek gözüken firmalarda, muhasebeleştirilmemiş işlemlerin varlığı nedeniyle kasa mevcudunun fiktif olabileceği göz önünde tutulmalıdır.
- iv) Bankalar hesabındaki bloke mevduatların, duran varlıklarda bağlı hesaplara aktarılması daha uygun olur.
- v) Bankalar kaleminden indirilen "verilen çekler ve ödeme emirleri" ticari borçlar kalemine aktarılarak gerekli düzeltmenin yapılması gerekir.
- vi) Yabancı para mevduatların yıl sonu kurlarıyla değerlendirilip değerlendirilmediği kontrol edilmelidir.

3.2.1.1.2. Menkul Değerlerin İncelenmesi

Menkul değerler kısa süreli fonların değerlendirilmesi amacıyla yapılan geçici yatırımları ifade eder. Aşağıda yazılı değerler, bilançonun "menkul kıymetler" kalemi arasında değil, "mali duran varlıklar" kalemi içinde yer almalıdır:⁶⁶

⁶⁵ Böncüoğlu, a.g.e., s.63.

⁶⁶ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) ve İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Müdürü Selda Curoğlu'yla tarafımdan yapılan 15/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler. (Selda Curoğlu Yaklaşık 10 yıllık bankacılık kariyerinin son 7 yılını Şekerbank

- i) Yasal bir yükümlülüğü yerine getirmek amacıyla alınan menkul değerler
- ii) Katılım amacıyla alınan pay senetleri
- iii) Uzun vadeli amaçlarla alınan özel kesim tahvilleri
- iv) Rehin olarak verilen menkul değerler.

Menkul kıymetlerin bilançoda borsa rayici ile mi yoksa alış bedeliyle mi gösterildiği ayrıca araştırılmalıdır.

3.2.1.1.3. Alacakların İncelenmesi

Alacaklar likiditesi yüksek, başlıca para girişi sağlayan varlıklar olduğu için, firmaların kısa süreli borçlarını ödemelerinin de ana kaynağını oluştururlar. Alacaklar kaleminde aşağıdaki konulara dikkat edilerek gerekli düzeltmeler yapılabilir.⁶⁷

- i) Firmanın ticari faaliyetinden olan alacaklar ile; personelden, ortaklardan, iştiraklerden, esas faaliyet dışı işlemlerden doğan diğer alacaklar arasında ayırım yapıp yapılmadığı kontrol edilmelidir.
- ii) İştiraklerden ve bağlı ortaklıklardan olan alacaklar, süreklilik gösteriyorsa, duran varlıklar bölümünde uzun vadeli alacaklara alınmalıdır.
- iii) Hatır senetlerinin, bilançonun asli hesaplarında değil nazım hesaplarında incelenmesi daha doğru bir uygulama olarak görülmektedir.
- iv) Tahsiline hiçbir şekilde olanak kalmamış alacaklar için gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.
- v) Tahsili şüpheli hale gelmiş alacaklar için gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.

T.A.Ş.'nin Mali Tahlil ve İstihbarat, Bireysel Krediler, Pazarlama Müdürlüğü gibi çeşitli birimlerinde çalışarak geçirmiştir.)

⁶⁷ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, a.g.e, s.38.

- vi) Alacakların, coğrafi bölgeler ve borçlu firmalar arasında dağılımı ve her alacağın büyüklüğü göz önüne alınmalıdır. Alacakları geniş kitlelere ve çeşitli coğrafi bölgelere yaygın firmalarda alacakların tahsil edilememe olasılığı görece olarak daha azdır.
- vii) Alacakların ulusal para ve yabancı para olarak dağılımı göz önüne alınmalıdır. Bu dağılım firmanın kur riski taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi açısından da önemlidir.
- viii) Alacakların vadeler itibarıyla dağılımı, alacakların tahsil kabiliyetini göstermesi açısından önemlidir. Alacak vadelerinin uzun olduğu bir firmada yüksek cari ve likidite oranları aranması yerinde olur.
- ix) Firmanın ciro ve/veya iskonto ettirdiği bilanço tarihi itibarıyla vadesi gelmemiş senetlerin şarta bağlı borç doğurabileceği göz önüne alınmalıdır.
- x) Firmaların kredili satışlarında senet almamaları veya alamamaları, sürüm gücünün nedeniyle müşterilere verilen bir ödün olarak yorumlanabilir.
- xi) Vadeli alacaklar bilanço günündeki değerlerine indirgenmedikleri takdirde, dönem kârı yüksek hesaplandığı gibi, alacaklar da bilanço günündeki değerlerinden daha yüksek gösterilmiş olurlar.

3.2.1.1.4. Stokların İncelenmesi

Stok, firmanın (i) satmak niyetiyle elinde bulundurduğu, (ii) imalat aşamasında bulunan, (iii) satışa sunulacak mal ve hizmetlerin üretiminde tüketilecek, fiziki varlığı olan malları kapsar. Stoklar incelenirken aşağıda belirtilen konulara dikkat edilerek gerekli düzeltmeler yapılabilir:⁶⁸

- i) Stoklara dahil edilmemesi gereken; konsinye mallar, büro malzemeleri, faturası kesilmiş olmasına karşın henüz sevkedilmemiş mallar gibi değerler ilgili hesaplara aktarılmalıdır.

⁶⁸ Bönüoğlu, a.g.e., s.69.

- ii) Modası geçmiş, kalite düşüklüğü, fiziki niteliklerin bozulması gibi nedenlerle sürüm kabiliyetini büyük ölçüde yitirmiş mallar diğer duran varlıklara aktarılmalıdır.
- iii) Stokların değerlendirilmesi, gerek dönem kârının gerek net işletme sermayesi ve öz sermayenin hesaplanması açısından büyük önem taşır. Stok maliyet bedeline hangi tür giderlerin dahil edileceği konusunda açık bir belirleme yapılmamış olduğundan, Türkiye'de uygulama birliği yoktur. Uygulamada özellikle üç tür giderden stoklara pay verilip verilmemesi dönem kârını ve stokların bilançoda gösterilen değerini etkilemektedir. Bunlar; (i) finansman giderleri, (ii) ithal edilen mal, hammadde ve mamullerde kur farkları, (iii) imal edilen mallarda, genel yönetim giderleridir.
- iv) Stokların değerlendirilmesinde kullanılan LİFO, FIFO, ağırlıklı ortalama, basit ortalama gibi yöntemler, maliyet bedelinin geniş ve dar kapsamlı olarak alınması, bir yerde firmanın kâr hesaplaması ve bilanço konusundaki eğilimini, niyetini gösterir.
- v) Değeri düşen stok kalemleri için kârşılık ayrılıp ayrılmadığı kontrol edilmelidir.
- vi) Stoklara dahil kalemlerin satış fiyatlarının istikrarlı olup olmadığı göz önüne alınmalıdır. Fiyatların istikrarsız oluşu iş riskini arttırdığından, bu tür firmaların daha yüksek bir likidite ile çalışmaları gerekli görülebilir.
- vii) Stokların, ham ve yardımcı maddeler, yarı mamuller ve mamul mal olarak bileşimi, stokların incelenmesi ve değerlendirilmesi açısından önemlidir. Aşırı mamul stoku, sürüm güçlüğüne gösterebileceği gibi, düşük hammadde düzeyi gelecek dönemde üretimde aksama tehlikesi doğurabilir.
- viii) Stokların firmanın yükümlülükleri için teminat olarak gösterilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır.
- ix) Stokların her türlü riske kârşısı yeterli şekilde sigorta ettirilip ettirilmediğine dikkat edilmesi gerekmektedir.

3.2.1.1.5. Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkuklarının İncelenmesi

Geçici aktif hesaplar niteliğinde olan "gelecek aylara ait giderler ve gelir tahakkukları" muhasebenin dönemsellik kuralı gereği bilançoda yer almaktadır. Bu hesaptaki tutar firmanın faaliyet hacmine göre görece olarak yüksek ise, döneme ilişkin çeşitli giderlerin bu kalem altında aktifleştirilmiş olması olasılığı vardır.⁶⁹

3.2.1.1.6. Diğer Dönen Varlıkların İncelenmesi

İndirilecek KDV, Diğer KDV, Devreden KDV, Peşin ödenen vergi ve fonlar, Personel avansları, İş avansları, sayım ve tesellüm noksanları, Diğer çeşitli dönen varlıklar gibi hesaplar bu başlık altında toplanmaktadır.⁷⁰ Devreden KDV'lerin yüksek olması, firmada stok artışının bir göstergesidir. Bu firmanın kalitesiz, beklentileri karşılayamayan ürün üretimi yaptığına dair bir işaret olabileceği gibi stoklar arttıkça firmanın finansman yükü dahil olmak üzere çeşitli maliyet artışlarının olacağı ve satıcılara ödenen KDV yükünün de firmaca taşındığı dikkate alınmalıdır.⁷¹

3.2.1.2. Duran Varlıkların İncelenmesi

3.2.1.2.1. Uzun Vadeli Ticari Alacakların İncelenmesi

Bu başlık altında, bilanço düzenleme tarihinden itibaren bir yıldan daha uzun süreli senetli ve senetsiz alacaklar toplanır. Bu hesapta da (i) alacakların vade ayırımının doğru yapıp yapılmadığı (ii) alacakların kayıtlı değerle mi yoksa tasarruf değeri ile mi değerlendirildiği (iii) tahsili şüpheli

⁶⁹ Şekerbank T.A.Ş. Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) Yönetmeni Şaban Erzurum'la tarafımdan yapılan 10/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler. (Şaban Erzurum yaklaşık 15 yıldır Şekerbank T.A.Ş.'nin İstanbul bölgesine bağlı tüm şubelerin mali tahlil ve istihbarat raporlarından sorumlu olarak görev yapmaktadır.)

⁷⁰ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.92.

⁷¹ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Yönetmeni Orhan Çolakoğlu'yla tarafımdan yapılan 05/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler. (Orhan Çolakoğlu yaklaşık 8 yıldır Şekerbank T.A.Ş.'nin İstanbul bölgesine bağlı şubelerin kredili firmalarının dönem dönem mali tahlil ve istihbarat raporlarından, kredi risk izlemelerinden ve pazarlama faaliyetlerinden sorumlu olarak görev yapmış olup halen çalışmalarını Pazarlama Müdürlüğünde sürdürmektedir.)

alacaklar için kârşılık ayrılıp ayrılmadığı hususları dikkate alınmalı ve gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.⁷²

3.2.1.2.2. Uzun Vadeli Diğer Alacakların İncelenmesi

Söz konusu alacaklar, herhangi bir ticari işleme dayanmadan doğmuş ve bilanço gününden itibaren bir yıldan uzun sürede tahsil edilmesi öngörülen alacakları kapsar. Bu gruba genellikle ortaklardan, iştiraklerden, bağlı ortaklıklardan, personelden alacaklar ve diğer çeşitli alacaklar girer. Bir alacağın kısa veya uzun vadeli olduğu konusunda bir açıklık yoksa bu alacağı uzun vadeli olarak nitelendirmek ihtiyatlı olacaktır.

Finansal analizde ortakların firmadan çektikleri paralar sermaye çekilişi olarak nitelendirilir. Bu nedenle;⁷³

- Ortağın yıl sonu kârına mahsuben çektiği nakit para, yıl sonu kârından ayrılan temettü ile,
 - Ortağın başka bir amaçla firmadan çektiği ve geri dönmeyeceğine kanaat getirilen nakit para ile,
 - Ortaklar adına borç kaydedilen faturasız masraflar veya kanunen kabul edilmeyen giderler,
- aktiften ve pasifte özvarlıktan düşülerek bilanço dışı edilir.

Bu konuda tek istisna, firma adına hammadde-malzeme veya hizmet satın alma avansı niteliğinde ortakların firmadan çektikleri paralar olup, bu tür çekilişler ileride firmaya mal veya hizmet olarak geri dönmeleri nedeniyle dönen varlıklar grubunda "verilen sipariş avansları, gelecek aylara ait giderler" kalemine aktarılır.

Aynı ortağa ait aktifte ve pasifte yer alan alacak ve borçlar, kârşılıklı mahsup edilir. Ortaklardan alacak ile pasifteki ortaklara borçlar farklı kişilere ait ise mahsup işlemi yapılmaz.

⁷² Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, a.g.e, s.52.

⁷³ Böncüoğlu, a.g.e., s.67.

3.2.1.2.3. Mali Duran Varlıkların İncelenmesi

Mali duran varlıklar, bağlı menkul kıymetler, iştirakler ve bağlı ortaklıklar olmak üzere üç alt başlık altında aşağıda açıklanmıştır.

a) Bağlı Menkul Kıymetler

Bağlı menkul kıymetler, iştirak sayılması için aranan asgari koşulları taşımayan sermaye payları ile, hisse senetleri dışındaki uzun süreli menkul kıymetleri, yasal zorunluluklar ile elde tutulan ve/veya kısa sürede paraya dönüşüm niteliği zayıflamış menkul değerleri kapsar.⁷⁴

b) İştirakler

Firmanın başka şirketlerin yönetimine, politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri ve ortaklık payları "iştirakler" başlığı altında gösterilir. Sermayeye katılımın iştirak sayılabilmesi, Tekdüzen Hesap Planına göre şirketteki pay oranının en az yüzde 10, en fazla yüzde 50 olması gerekmektedir. Ancak SPK ve Uluslar arası Muhasebe Standardı en az yüzde 20 pay oranının olması gerektiğini belirtmektedir.⁷⁵

c) Bağlı Ortaklıklar

Bağlı ortaklık; ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan veya dolaylı olarak %50'den fazlasına veya aynı oranda oy hakkına yada yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olunan şirkettir. Bağlı ortaklıklarda, sermayesine katılan ortaklığı denetim altına alma, yönetimine egemen olma amacı ağırlık taşır.

Bir firma, genellikle başka işletmelerin yönetiminde etkili olmak, faaliyetlerini çeşitlendirerek riski dağıtmak, yatırımlarına yüksek gelir sağlamak, belirli firmalarla iyi ilişki kurmak ve bu ilişkileri geliştirmek, rakipler hakkında bilgi edinmek, vergi avantajları sağlamak gibi uzun vadeli amaçlarla diğer kuruluşlarla iştirak ya da bağlı ortaklık ilişkisi kurabilir.

⁷⁴ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.95.

⁷⁵ Recep Pekdemir, Seminer Notları.

Firmanın mali duran varlıkları incelenirken şu hususlara dikkat edilmelidir.⁷⁶

- i) Mali duran varlıkların likiditesi, değer kaybına uğramadan ve süratle paraya çevrilme olanağının olup olmadığı,
- ii) Mali duran varlıkların, kısa ve uzun vadeli kredi sağlamak amacıyla güvence olarak kullanılıp kullanılmadığı,
- iii) Mali duran varlıkların kredi sağlamak açısından güvence olarak kullanım olasılığı,
- iv) Bilançoda gösterilen mali duran varlıkların hangi ölçü değeri ile (maliyet değeri, borsa rayici) değerlendirildiği,
- v) Mali duran varlıklar maliyet değerleriyle gösterilmişse, rayiç değerle maliyet değeri arasında fark bulunup bulunmadığı,
- vi) Mali duran varlıklardan bedelsiz alınan hisse senetlerinin varlığı,
- vii) Mali duran varlıkların borsa rayiç değerlerinin son yıllarda gösterdiği eğilim,
- viii) Mali duran varlıkların alınmasında spekülatif bir gaye güdülüp güdülmendiği,
- ix) Mali duran varlıkların firmaya sağladığı gelir ve gelir sağlama potansiyeli.

3.2.1.2.4. Maddi Duran Varlıkların İncelenmesi

Maddi duran varlıklar, firmanın esas faaliyetinde bir yıldan daha uzun süreli olarak kullanılan, zamanla aşınma, yıpranma ve eskimeye uğrayan, değer kaybına uğramadan kolaylıkla paraya çevrilemeyen ve satılmak amacıyla elde edilmemiş, firmanın mülkiyetinde bulunan fiziki varlığı olan değerleri kapsar.

Maddi duran varlıklarla ilgili inceleme ve değerlendirme yaparken şu noktalar üzerinde yoğunlaşılabilir:⁷⁷

⁷⁶ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, a.g.e, s.54.

⁷⁷ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, a.g.e, s.56.

a) Aşağıda belirtilen, maddi duran varlıklar arasında gösterilmemesi gereken değerlerin bulunup bulunmadığı:

- i) Mülkiyeti firmaya ait olmayan duran varlıklar,
- ii) Firmanın faaliyetleriyle ilgili olmayan maddi duran varlıklar,
- iii) Kiralanan maddi duran varlıklar,
- iv) Özel maliyet bedeli,
- v) Üretimde fiilen kullanılmayan duran varlıklar.

b) Maddi duran varlıkların değerlendirilmesi ve değerlendirme yöntemleri

Duran varlığın maliyet bedeline finansman giderleri, kur farkları, bakım onarım giderleri, alış vergileri, duran varlıkla ilgili olarak yapılan işlerden dolayı serbest meslek sahiplerine ödenen ücretler ve yeniden değerlendirme konularında farklı uygulamalar yapılmaktadır:

- i) Maddi duran varlıkların işletme dönemine ait finansman giderleri ve kur farkı giderlerinin, maddi duran varlıkları ve dönem kârını yüksek göstermek amacıyla aktifleştirilip aktifleştirilmediği göz önüne alınmalıdır.
- ii) Maddi duran varlığın iktisadi değerini artıran giderler dışındaki giderlerin aktifleştirilip aktifleştirilmediği göz önüne alınmalıdır.
- iii) Maddi duran varlıklarda yeniden değerlemenin yapılıp yapılmadığı, yapılmış olsa bile varlığın gerçek rayiç değerinden çok farklı olabileceği göz önünde tutulmalıdır.

c) Maddi duran varlıkların durumu ve piyasadaki benzerlerine kıyasla verimliliklerinin incelenmesi gerekmektedir.

d) Maddi duran varlıkların satılabilme olasılığı göz önüne alınmalıdır.

e) Maddi duran varlıklar üzerinde herhangi bir rehin/ipotek bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir.

f) Duran varlıkların yeterli şekilde sigorta ettirilip ettirilmediği araştırılmalıdır.

g) Ayrılmış amortisman kârşılıklarının yeterli olup olmadığı göz önüne alınmalıdır. Yetersiz amortisman kârşılıkları duran varlıkların yenilenmesi

için gelecek yıllarda yeni kaynaklar bulmak zorunda kalacak firmanın mali durumunu olumsuz etkileyebilecektir.

h) Firmanın amortisman politikası ve yöntemleri de göz önüne alınmalıdır.

3.2.1.2.5. Maddi Olmayan Duran Varlıkların İncelenmesi

Maddi olmayan duran varlıklar; telif hakkı, imtiyaz hakkı, patent, lisans, ticari isim ve markalar, özel maliyetler, şerefiye, finansal kiralama, kuruluş ve örgütlenme giderleri gibi fiziki varlıkları olmayan, üçüncü şahıslara kârşılı talep hakkı doğurmayan fakat sağladıkları haklar nedeniyle firmanın gelirlerine katkıda bulunan iktisadi varlıklardır.⁷⁸

Maddi olmayan duran varlıklarla ilgili olarak bunların ne şekilde değerlendirildikleri ve firmaya herhangi bir katma değerlerinin bulunup bulunmadığı üzerinde durulmalıdır. Ayrıca söz konusu kalem altında finansal kiralama giderinin yer aldığı tespit edilirse burada fiziki bir üretim aracının olduğu göz önüne alınmalıdır.⁷⁹

3.2.1.2.6. Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkuklarının İncelenmesi

Cari dönemde peşin ödenen fakat cari dönemde gider hesaplarına kaydedilmemesi gereken giderlerle, ileriki yıllarda tahsil edilecek gelirler, muhasebenin dönemsellik kavramı gereği aktifleştirilmektedir.

Söz konusu kalemin firmanın faaliyet hacmine kıyasla görece olarak yüksek olması bir takım giderlerin bu hesap altında aktifleştirilmiş olması olasılığını ortaya çıkarmaktadır.⁸⁰

⁷⁸ Bönücüoğlu, a.g.e., s.71.

⁷⁹ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Orhan Çolakoğlu**'yla tarafımdan yapılan 05/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

⁸⁰ Şekerbank T.A.Ş. Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Şaban Erzurum**'la tarafımdan yapılan 10/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

3.2.1.2.7. Diğer Duran Varlıkların İncelenmesi

Gelecek Yıllarda indirilecek KDV, diğer KDV, gelecek yıllar ihtiyacı stoklar, elden çıkârılacak stoklar ve maddi duran varlıklar, peşin ödenen vergiler ve fonlar, diğer çeşitli duran varlıklar, diğer duran varlıklar başlığı altında bilançoda yer almaktadır. Söz konusu kalemlerin değeri görece olarak yüksek bulunduğu takdirde içeriği incelenmelidir.

3.2.1.3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların İncelenmesi

3.2.1.3.1. Mali Borçların İncelenmesi

Kredi kurumlarına olan kısa süreli borçlar ile kısa vadeli para piyasası araçları ile sağlanan kaynakları ve vadesine bir yıldan daha az bir süre kalan uzun vadeli mali borçların ana para taksit ve tahakkuk etmiş faizlerini kapsar.⁸¹

Kısa vadeli kredilerin hesap dönemi içerisinde hareket gösterip göstermediği, varsa yenilemeler ve vade uzatımı gibi konular üzerinde durulmalıdır. Devamlı yenileme ve kredinin uzatılması gibi istekler ilgili firmanın borç ödeme açısından zor durumda olduğunun bir göstergesi olabilir. Ayrıca kullanılan kredi için ne çeşit bir teminat verildiği, firmanın pazarlık gücünü ölçmek açısından incelenebilir. Mali ve iktisadi yapıları güçlü olan firmaların bankalardan açık kredi ve/veya kefaletle kredi kullandıkları göz önüne alınmalıdır. Özel Finans Kurumlarına ve Finansal Kiralama şirketlerine olan kısa vadeli borçlar, "diğer mali borçlar" kaleminde değerlendirilmelidir.⁸²

3.2.1.3.2. Ticari Borçların İncelenmesi

Firmanın normal ticari faaliyetini gerçekleştirmek üzere kredili olarak mal, hammadde, malzeme, hizmet satın alması nedeniyle sağladığı kısa

⁸¹ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.107.

⁸² Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, a.g.e, s.65.

vadeli satıcı kredileri, bu bölümde yer alır. Ticari borçlar, genel olarak satıcılar (senetsiz ticari borçlar) ve borç senetleri olarak ikiye ayrılabilir.⁸³

a) Satıcılar: Satıcı kredileri incelenirken ana faaliyet konusu doğan bazı borçların da bu kalem içerisinde değerlendirilip değerlendirilmediği ve bu tür kredilerin vadeleri üzerinde durulabilir. Ana faaliyet konusu dışındaki borçlar “diğer borçlar” kalemine aktarılır. Ortaklara, iştiraklere, bağlı ortaklıklara olan borçlar; faaliyet konuları gereği mal ve hizmet alımlarından kaynaklanıp kaynaklanmadığı ayrıca incelenmelidir. Yabancı para senetsiz borçların ilgili bilanço günü borsa kuru ile değerlemelerinin yapıp yapılmadığı incelenmelidir.

b) Borç Senetleri: Firmanın senetsiz satıcı kredileriyle açık hesap şeklinde çalışması alışlagelmişken; borç senetlerinin yüksek tutarlara ulaşması, firmanın ticari borçlarını zamanında ödeyemediğinin, borçların vadelerinin uzatıldığıнын veya satıcıların ilgili firmaya karşı güvenlerinin zayıflamış olduğunun bir göstergesi olabilir. Ayrıca borç senetlerinin reeskonta tabi tutulup tutulmadığı da göz önüne alınmalıdır.

3.2.1.3.3. Diğer Borçların İncelenmesi

Diğer borçlar, herhangi bir ticari nedene dayanmadan oluşmuş ve gelecek hesap döneminde ödenmesi öngörülen borçları kapsar. Söz konusu borçlar arasında, ortaklara, iştiraklere, bağlı ortaklıklara, personele olan borçlar yer alır.⁸⁴

Tek sahipli işletmelerde, adi ortaklıklarda ve şahıs şirketlerinde işletme sahibinin veya ortaklarının; sermaye şirketlerinde eğer şirket kapalı bir aile şirketi niteliğinde ise ortakların devamlılık gösteren alacakları firmanın uzun vadeli borçlarına hatta öz kaynak benzeri bir fon olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.⁸⁵

3.2.1.3.4. Alınan Avansların İncelenmesi

⁸³ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, a.g.e., s.71

⁸⁴ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.111.

⁸⁵ Böncüoğlu, a.g.e., s.74.

Firmaların mal tesliminden veya hizmet görülmesinden önce müşterilerden aldıkları fonlara avans denilmektedir. Ticari borçlarla, alınan avanslar nitelikleri itibariyle farklı yükümlülüklerdir. Ticari borçlar nakden ödenmeleri gerekirken alınan avanslar, esas itibariyle ileride üretilecek veya sağlanacak mal ve hizmetlerle geri ödenecektir.⁸⁶

3.2.1.3.5. Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülüklerin İncelenmesi

Firmanın vergi sorumlusu veya vergi mükellefi sıfatıyla ödeyeceği vergi, resim, harç kesintisi, sigorta primi, sendika aidatı, icra taksitleri ve benzeri borçları bu hesap grubu altında toplanır.⁸⁷

3.2.1.3.6. Borç ve Gider Kârşılıklarının İncelenmesi

Bilanço tarihinde hukuken mevcut olan ya da belirgin olarak ortaya çıkan ancak tutarı kesin olarak bilinmeyen veya tutarı bilinmekle birlikte ne zaman tahakkuk edeceği bilinmeyen kısa vadeli borçlar ve giderler için kârşılık ayrılmalıdır.⁸⁸

3.2.1.3.7. Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkuklarının İncelenmesi

Muhasebenin dönemsellik kuralı gereği, gelecek döneme ilişkin peşin tahsil edilmiş gelirler ile cari faaliyet dönemine ait olup ödenmesi gelecek hesap döneminde yapılacak giderlerde kısa süreli yabancı kaynaklar arasında yer alır.⁸⁹

3.2.1.4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların İncelenmesi

Uzun vadeli yabancı kaynaklar, firmanın bilançonun düzenlendiği tarihten itibaren bir yıldan daha uzun süreli olarak kredi kurumlarından, sermaye piyasasından, ilişkide bulunduğu kişilerden sağladığı borçları kapsar. Uzun vadeli yabancı kaynakları gerektiği şekilde analize tabi

⁸⁶ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.73.

⁸⁷ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, a.g.e, s.75.

⁸⁸ Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, Genişletilmiş 9. Baskı, İstanbul, 1995, s.164.

tutabilmek için kısa vadeli yabancı kaynak kalemlerin de olduğu gibi gerekli bölümlendirme, uygun değerlendirme ölçüleriyle bilançoda gösterilip gösterilmediği irdelenmelidir.⁹⁰

Kıdem tazminatının önem kazandığı günümüzde, firmaların kıdem tazminatları için karşılık ayırıp ayırmadıkları gözden kaçırılmamalıdır.⁹¹

3.2.1.5. Öz Kaynakların İncelenmesi

Firmanın sahip ya da sahiplerinin firmadaki payına Öz Kaynak denir. Maddi öz kaynak ise, öz sermaye tutarından maddi olmayan duran varlıklarla, gelecek aylara ve yıllara ilişkin peşin ödenmiş giderler, kuruluş giderleri gibi aktifleştirilmiş giderler toplamı düşüldükten sonra kalan değeri ifade eder. Bilançoda varlıklar arasında yer alan maddi olmayan duran varlıkların gerçek değerini saptamak çoğu kez olanaksız olduğundan ve söz konusu değerlerin abartılarak bilançolarda gösterilmesi olasılığı bulunduğundan, peşin ödenmiş giderler, kuruluş giderleri gibi aktifleştirilmiş giderler de firmanın tasfiyesi halinde bir değer ifade etmeyeceklerinden bu kalemlerin öz kaynaklardan indirilmesi ve buna göre firmanın mali durumunun değerlendirilmesi bankalar açısından yerinde ve ihtiyatlı bir tutumdur.⁹²

3.2.1.5.1. Kapalı Sermaye Şirketlerinde Ortaklara Olan Borçların İncelenmesi

Şahıs şirketleri ile tek sahipli işletmelerde, ortaklara veya işletme sahibine olan borçların, değerlendirmelerde öz kaynak gibi hesaba katılması daha doğrudur. Çünkü şahıs şirketlerinde ortakların sınırsız sorumlulukları vardır. Sermaye şirketlerinde ise ortaklara olan borçlar, hukuki açıdan ortaklara geri isteme hakkı veren, bu nedenle ödenmesi gereken borçlardır.

⁸⁹ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, a.g.e, s.78.

⁹⁰ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.114.

⁹¹ Akgüç, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, s.80.

⁹² Akgüç, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, s.81.

Ancak kapalı aile sermaye şirketlerinde ortakların şirkete verdikleri ödünçler süreklilik göstermekte ve şirketin belki tasfiyesine kadar geri ödenmeleri söz konusu olmamaktadır. Bu tür uzun vadeli borçlar sermaye benzeri kaynak olarak kredi analizlerinde hesaba katılabilir.⁹³

3.2.1.5.6. Gizli Yedek Akçelerin İncelenmesi

Gizli yedek akçe, firmalarda iktisadi varlıkların düşük, borçların fazla değerlendirilmesi sonucu yaratılan, fakat öz kaynakların bir unsuru olarak bilançoda gözükmeyen, bilançonun varlık ve kaynak tabloları içinde saklanan fazlalıktır. Özellikle, yeniden değerlendirilmemiş eski firmalarda gizli yedek akçeler, önemli tutarlara ulaşabileceğinden bu husus göz önüne alınmalıdır. Ayrıca firmalar, stoklarını piyasa değerlerinden daha düşük değerleyerek, değer kayıpları için yüksek tutarda karşılık oluşturarak, miktarı kesin olmayan borç ve giderleri için fazla karşılık ayırarak, hızlandırılmış amortisman yöntemleri ile birlikte yüksek amortisman oranları uygulayarak, gizli yedek akçe oluşturabilirler. Borsada oluşan ancak ilgili menkul değerlerin elden çıkartılmamış olması nedeniyle fiilen gerçekleşmemiş değer artışları da bir gizli yedek akçe kaynağıdır.⁹⁴

3.2.1.6. Şarta Bağlı Borçların İncelenmesi

Bir firmanın, bilançosunun düzenlendiği tarihte hukuken mevcut olmamakla birlikte, geçmişte cereyan etmiş bazı işlemler veya gelecekte gerçekleşebilecek olaylar nedeniyle doğabilecek borçları olabilir. Söz konusu şarta bağlı borçlar, bilançonun düzenlendiği tarihte hukuken mevcut olmadıklarından, firmaların bilançolarında yer almazlar, bunlar genellikle bilançoların dip notlarında veya bilançoya eklenen tablolarda gösterirler veya nazım hesaplarda izlenirler. Şarta bağlı borçlar, gerçek bir borç haline dönüşerek firmayı mali açıdan çok zor durumlara düşürebilirler. Bu açıdan,

⁹³ Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, s.194.

⁹⁴ Ahmet Hayri Durmuş ve Mehmet Emin Arat, **Mali Tablolar Tahlili: İlkeler ve Uygulamalar**, İstanbul, Yayılım Matbaası, 1994, s.157.

firmanın borç ödeme gücü değerlendirilirken şarta bağlı borçlar da göz önünde tutulmalıdır.

Şarta bağlı borçlar, çok çeşitli kaynaklardan, nedenlerden doğabilir. Bunların başlıcaları şunlardır:⁹⁵

- a) Firmanın ciro ettiği veya iskonto ettirdiği vadesi gelmemiş senetler, borçlusu tarafından ödenmediği takdirde senedin hamili, ciranta durumunda olan firmaya geri dönerek senedin ödenmesini talep edebilir. Ancak tam faktoring ve forfaiting işlemleri ile geri dönme hakkı olmaksızın ciro edilmiş senetler, firma açısından şarta bağlı borç doğurmaz.
- b) Firmanın vermiş olduğu kefalet ve avaller
- c) Dövizli borcu olan firmalarda kur riski herhangi bir şekilde hedge edilmemişse TL'nin devalüasyonu halinde şirketin dövizli borçları devalüasyon oranında artar.
- d) Firma aleyhine açılmış tazminat davaları
- e) Firmanın yapmış olduğu sözleşmelerde yer alan cezai şartlar
- f) Firmanın yapılan veya yapılacak vergi incelemeleri de firmaların ödeyeceği vergi miktarını artırabileceğinden, şarta bağlı borç oluşturabilir.
- g) Firma teşvik tedbirlerinden yararlanmışsa, teşvik koşullarının yerine getirilmemesi firma için mali yükümlülükler doğurabilir.
- h) Firmanın lehdarı olduğu teminat mektuplarının paraya çevrilmesi, firma için nakden ödenecek bir yükümlülük doğurur.

3.2.2. Gelir Tablosu Kalemlerinin incelenmesi

Gelir Tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net kârını veya uğradığı dönem net zararını topluca gösteren muhasebe raporudur.⁹⁶

⁹⁵ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.88.

⁹⁶ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.155.

Gelir tablosunda yer alan bilgiler, firmanın yönetimin etkinliğinin, geçmiş dönemlerdeki performansının, almış olduğu sonuçların ve bilanço kalemlerinin değerlendirilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Kredi taleplerinin incelenmesinde, gelir tablosunun önemi, kredinin vadesi uzadıkça artmaktadır. Bankalar genellikle, 3-6 ay vadeli kredi taleplerinin değerlendirilmesinde, genellikle bilanço kalemlerine, talep bu süreleri aştığı takdirde gelir tablosuna daha fazla önem vermektedirler. Firmaların muhasebe uygulamalarında farklılık, bazı konularda yönetici ve muhasebeciler arasında görüş ayrılıklarının bulunması, vergi yasalarının gelirin belirlenmesine ilişkin hükümlerinin yorumu, firma yönetiminin çeşitli nedenlerle dönem kâr veya zararını yüksek veya düşük gösterme eğilimleri, gelir tablosunda yer alan rakamlara öznel bir kârakter vermekte ve/veya özneliğini arttırmaktadır. Firma yöneticilerinin, bazen, vergi yükümlülüklerini azaltmak, cari vergi yükünü gelecek yıllara aktarmak, ortaklara daha düşük oranda kâr dağıtmak, toplu iş sözleşme görüşmelerine daha güçlü oturmak, çalışanların ücret konusundaki isteklerini belirli sınırlar içinde tutabilmek için bazı dönemlerde düşük kârlar açıklamayı yeğledikleri; bazen de kamuoyunda başarılı gözükme, prestij sağlamak, bankalardan kredi sağlanmasını kolaylaştırmak, ortaklara yüksek oranda kâr dağıtabilmek, pay senetlerinin borsa değerini korumak veya yükseltmek, sermaye artış planlarının gerçekleştirilmesi için elverişli bir ortam yaratmak, SPK'dan menkul değer çıkarma izni almak, kâr üzerinden dağıtılan primleri artırmak, ortaklar genel kuruluna veya işletme sahiplerine başarılı faaliyet sonuçları sunabilmek gibi nedenlerle gerçekçi olmayan yüksek kârlar göstermeyi benimsedikleri gözlenmektedir.⁹⁷

3.2.2.1. Brüt Satışların İncelenmesi

a) Yurtiçi Satışlar

Yurtiçindeki gerçek ve tüzel kişilere satılan mal ve hizmet karşılığında alınan veya tahakkuk ettirilen değerlerin toplamını kapsar.⁹⁸ Yurtiçi satışlar

⁹⁷ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.93.

⁹⁸ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.168.

incelenirken, (i) brüt satışlar içindeki payı ve bu paydaki gelişim, (ii) satışların bölgesel dağılımı, (iii) müşteri profili, (iv) satışlarda belirli alıcılar üzerinde yoğunlaşma olup olmadığı, (v) grup içi satış tutarları, (vi) satışların mevsimsel olarak dalgalanma gösterip göstermediği (vii) gelecek hesap dönemine ilişkin satışlarını cari hesap dönemi sonunda fatura ederek ya da cari hesap dönemine ilişkin satışlarını izleyen hesap döneminin başında fatura ederek, dönemler itibariyle satış ve kâr kaydırmaları yapıp yapmadıkları üzerinde durulabilir.⁹⁹

b) Yurtdışı Satışlar

Yurtdışına satılan mal ve hizmetler karşılığında alınan ya da alınacak değerler toplamını kapsar.¹⁰⁰ Yurtdışı satışlar incelenirken, (i) toplam satışlar içindeki pay ve bu paydaki gelişimi, (ii) Hangi ülkelere satış yapıldığı, (iii) satış yapılan ülkelerin iktisadi ve siyasi riskleri, (iv) satış karşılığı alınacak para birimleri, (v) ihracat bedellerinin ödeme şekilleri ve vadeleri üzerinde durulabilir.¹⁰¹

c) Diğer Gelirler

İşletmenin korunması veya ihracatı teşvik ya da hükümet politikasına uyma zorunluluğu sonucu oluşan işletmenin faaliyet hasılatındaki düşüklüğü veya faaliyet zararını gidermek için, sermaye katkısı niteliğinde olmayan mali yardımlar, devletin bazı malları vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülüklerden istisna etmesi yoluyla yaptığı yardımlar ve satış tarihlerindeki vade farkları, ihracatla ilgili fiyat destekleme primi ve bunun gibi diğer gelir kalemlerini kapsar.¹⁰²

⁹⁹ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.94.

¹⁰⁰ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.168.

¹⁰¹ Şekerbank T.A.Ş. Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) Yönetmeni Şaban Erzurum'la tarafından yapılan 10/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

¹⁰² Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.168.

3.2.2.2. Satış İndirimlerinin İncelenmesi

a) Satıştan İadeler

Satıştan iadeler, mal satışından sonra kısmen ya da tamamen iade edilen mal tutarını gösterir. Satıştan iadelerin net satışlara oranının yükselmesi, üretimde imalat hatası ya da kalite sorunu olduğunu veya satış servisinin müşteri siparişlerini gerektiği şekilde karşılayamadığını, uyumlu mal gönderemediğini gösterebilir. Ayrıca firmaların, izleyen dönemlerdeki iadeleri, "satıştan iadeler" hesabında göstermeyerek, alış faturası ile mal alımı şeklinde muhasebeleştirip muhasebeleştirmedikleri kontrol edilmelidir.¹⁰³

b) Satış İskontoları

Satış iskontoları, satışla ilgili faturanın düzenlenip satışın gerçekleşmesinden sonra yapılan her türlü kasa, ticari ve miktar iskontolarını kapsar.¹⁰⁴ Satış iskontolarının yüksekliği, sürüm güçlüğüne ya da firmanın faaliyette bulunduğu iş kolunda rekabet yoğunluğunu gösterebilir.¹⁰⁵

3.2.2.3. Net Satışların İncelenmesi

Net satışlar, brüt satış hasılatında, iadeler ve satış iskontoları düşüldükten sonra kalan tutardır. Firmanın faaliyet oranlarının hesaplanabilmesi için net satış hasılatının bilinmesi gerekir.

3.2.2.4. Satışların Maliyetinin İncelenmesi

Satışların maliyeti, işletmenin dönem içinde satılan mamul, yarı mamul, ilk madde ve malzeme ile ticari mallar ve satılan hizmetlerin maliyetini kapsar. Satışların maliyeti incelenirken, (i) işletmenin finansman giderlerinden stoklara ve satışların maliyetine pay verilip verilmediği, (ii)

¹⁰³ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.95.

¹⁰⁴ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.170.

¹⁰⁵ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Orhan Çolakoğlu**'yla tarafımdan yapılan 05/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

üretici işletmelerde yönetim giderlerinden üretilen malın maliyetine pay verilip verilmediği incelenmelidir.¹⁰⁶

3.2.2.5. Brüt Satış Kârının İncelenmesi

Brüt satış kârı net satışlardan satışların maliyetinin indirilmesiyle bulunmaktadır. Brüt satış kârının net satışlara oranı (brüt kâr yüzdesi) satılan mal ve/veya hizmetlerden sağlanan ortalama kâr yüzdesinin, faaliyet ve finansman giderlerini karşılamaya ve işletmenin net kâr elde etmesine yeterli olup olmadığını gösterir. Kuşkusuz, brüt kâr yüzdesi, ürünün niteliğine, işletmenin büyüklüğüne, satış hacmine, kuruluş yerine, ilgili faaliyet alanındaki rekabet koşullarına, ve satış şartlarına göre değişiklik gösterir.

3.2.2.6. Faaliyet Giderlerinin İncelenmesi

a) Araştırma ve Geliştirme Giderleri

Yeni mamul türlerinin geliştirilmesi veya mevcut mamullerin geliştirilmesi amacıyla yapılan araştırma giderleri ile mevcut yöntem ve işlemlerin geliştirilmesi ve buna benzer nedenlerle yapılan giderler araştırma ve geliştirme giderleri arasında yer almaktadır.¹⁰⁷ Aktifleştirilen AR-GE giderinin olup olmadığı incelenmelidir. Firmanın faaliyet hacmine oranla yüksek AR-GE giderlerinin olması kısa dönemde kâr üzerinde olumsuz bir etki yapsa da uzun vadede firmaların kârlılığına olumlu etki yağacağı kabul edilmektedir.¹⁰⁸

c) Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri

Mal ve hizmetleri pazarlama, satış ve dağıtım faaliyetleri ile ilgili olarak yapılan, reklam tanıtım giderleri, personel ücretleri, satış yerleri giderleri, sergileme giderleri, satış komisyonları, iletişim haberleşme

¹⁰⁶ Şekerbank T.A.Ş. Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) Yönetmeni Şaban Erzurum'la tarafımdan yapılan 10/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

¹⁰⁷ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.186.

¹⁰⁸ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) ve İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Müdürü Selda Curoğlu'yla tarafımdan yapılan 15/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

giderleri, ambalaj giderlerinden oluşur. Söz konusu giderlerden aktifleştirilen ya da satılan malın maliyetine aktarılanların olup olmadığı incelenmelidir.¹⁰⁹

c) Genel Yönetim Giderleri

Firmanın genel yönetim işlevi ile ilgili olarak yapılan ve üretimle ya da satışların maliyeti ile doğrudan ilişkisi kurulamayan giderlerden oluşmaktadır. Söz konusu giderlerden aktifleştirilen ya da satılan malın maliyetine aktarılanların olup olmadığı araştırılmalıdır.¹¹⁰

3.2.2.7. Faaliyet Kârının İncelenmesi

Brüt satış kârından, faaliyet giderlerinin indirilmesiyle firmanın faaliyet kârı hesaplanır. Faaliyet kârının net satışlara oranı faaliyet kârı oranını gösterir. Faaliyet kârı oranı, tam rekabet koşullarında firmanın temel başarı göstergesidir. Firmanın dönem kârının sürekli ve güvenilir olabilmesi için faaliyet kârından doğması gerekir.

3.2.2.8. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârların İncelenmesi

Bir işletmenin diğer olağan gelir ve kârlarına şu örnekler verilebilir:¹¹¹

- a) İştiraklerden ve bağlı ortaklıklardan alınan kâr payları: Kâr payları nakden alınabileceği gibi hisse senedi şeklinde de alınabilir. Kâr payı olarak bedelsiz hisse senedi alınıp alınmadığı incelenmelidir.
- b) Faiz gelirleri: Mali plasmanlardan sağlanan faiz gelirleri bu başlık altında incelenir. Muhasebenin dönemsellik kavramı gereği, ilgili döneme ilişkin olup da bilanço tarihi itibarıyla hukuken ve ekonomik olarak elde edilmemiş olan işlemiş faizler, gelir tahakkuku olarak ilgili dönemde faiz gelirlerine dahil edilmektedir. Bu nedenle faiz gelirlerinin bir bölümü ilgili dönemde firmaya kaynak girişi sağlamamış olabilir.

¹⁰⁹ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Orhan Çolakoğlu**'yla tarafımdan yapılan 05/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

¹¹⁰ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Orhan Çolakoğlu**'yla tarafımdan yapılan 05/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

¹¹¹ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.99.

- c) Firmanın elde etmiş olduğu komisyon gelirleri
- d) Kambiyo kârları: Firmanın yabancı para ile olan varlık ve borçlarının TL'ye çevrilmesinde lehte oluşan kur farkları, dönem içinde firmaya nakit girişi sağlayabileceği gibi yıl sonundaki kurlarla değerlendirilmesi sonucu ilgili dönemde fon girişi sağlamamış olabilir.
- e) Reeskont faiz gelirleri: Firmanın senetli borçlarının dönem sonunda tasarruf değeri ile değerlendirilmesi ile bir önceki dönem için hesaplanmış alacak senetleri reeskont tutarının ilgili dönemde iptalleri, reeskont faiz gelirleri olarak gelir tablosunda yer alır. Söz konusu gelir kaleminin ilgili dönemde firmaya kaynak girişi sağlamadığı göz önüne alınmalıdır.
- f) Menkul Kıymet Satış Kârı: Firmanın portföyünde bulunan menkul kıymetlerin elden çıkârılmasından sağlanan kârlar bu alt başlık altında değerlendirilir. Mali duran varlık satışından elde edilen kârların "diğer olağan dışı gelir ve kârlar" arasında yer alması gerekmektedir.

3.2.2.9. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararların İncelenmesi

İşletmenin esas faaliyeti dışında kalan olağan faaliyetlerle ilgili gider ve zararlara şu örnekler verilebilir:¹¹²

- a) Kârşılık giderleri: Menkul kıymetler değer düşüklüğü, stok değer düşüklüğü ve şüpheli alacaklar kârşılıkları gibi değer kayıpları için ayrılan kârşılıklar bu başlık altında incelenir.
- b) Reeskont faiz giderleri: Firmanın senetli alacaklarının dönem sonunda tasarruf değeri ile değerlendirilmesi ile bir önceki dönem için hesaplanmış borç senetleri reeskont tutarının dönem başında iptalleri, reeskont faiz giderleri olarak gelir tablosunda yer alır. Alacak senetleri için dönem sonunda reeskont işlemi yapılmayarak ya da düşük tutarda yapılarak dönem kârı yüksek hesaplanabilmektedir.

¹¹² Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.101.

- c) Kambiyo zararları: Döviz kurundaki değişimler nedeniyle uğranılan zararlar bu kalem altında yer alır. Ancak yabancı kaynak kullanımı ile ilgili olarak firma aleyhine oluşan kur farkları "finansman giderleri" arasında yer almalıdır.
- d) Komisyon giderleri: Firmanın diğer olağan faaliyetleri ile ilgili olarak acente, temsilci ve benzeri işletmelere ödediği komisyonlardan oluşur.

3.2.2.10. Finansman Giderlerinin İncelenmesi

Finansman giderleri, firmanın kullandığı yabancı kaynaklarla ilgili olarak katlanılan ve varlıkların maliyetine eklenmemiş bulunan faiz, kur farkları , kredi komisyonları ve benzeri giderleri kapsar. Finansman giderleri, aktifleştirilebildiğinden özellikle dikkat edilmelidir.

3.2.2.11. Olağan Kârın İncelenmesi

Firmanın faaliyet kârına, diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârların eklenmesi ve diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlarla, finansman giderlerinin indirilmesiyle olağan kâr hesaplanır.

3.2.2.12. Olağandışı Gelir ve Kârların İncelenmesi

Firmanın olağan faaliyetlerinden bağımsız olan, sürekli olmayan, geçici nitelik taşıyan işlemlerden elde edilen kârlarla olağandışı olay ve gelişmeler nedeniyle ortaya çıkan gelir ve kârlardan oluşur. Başlıcaları şunlardır.¹¹³

- a) Cari dönemden önceki dönem ya da dönemlere ait olan ve ilgili dönem mali kayıtlarına hata, unutulma, belgelerin geç sağlanması, yorumlama farklılıkları gibi nedenlerle yansıtılmamış gelir ve kârlar,
- b) Maddi olmayan/Mali/Maddi duran varlık satış kârı,
- c) Defter kayıtlarına göre hesaplanan zararı aşkın olarak alınan sigorta tazminatları,
- d) Haksız rekabet ve benzeri gibi nedenlerle alınan tazminatlar,

¹¹³ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.102.

- e) Rüçhan haklarının satışından sağlanan kârlar,
- f) Sermaye Şirketlerinde ortaklardan alınan gecikme faizleri,
- g) Devletin yatırımlar için verdiği parasal teŐvikler,
- h) Konkordato ve sulh anlaŐmalarıyla alacaklıların vazgeçtikleri tutarlar.

Olağandışı gelir ve kârlar yüksek tutarlara ulaştığı durumlarda nedenleri araştırılmalıdır. Bu tür gelir ve kârlar sürekli ve güvenilir olmadıklarından ayrıca dikkat edilmelidir. Kaldı ki bazı firmalar, iŐtiraklerine, yakın ekonomik ilişkiler içerisinde buldukları kuruluŐlara, maddi duran varlıklarını yüksek bedelle satarak ya da satmış gözükerek gerçek olmayan kârlara gelir tablolarında yer verebilmektedirler.

3.2.2.13. Olağandışı Gider ve Zararların İncelenmesi

Firmanın olağan faaliyetlerinden bağımsız olan ve bu nedenle sık sık ve düzenli olarak ortaya çıkması beklenmeyen iŐlem ve olaylardan kaynaklanan gider ve zararlardır. Başlıcaları Şunlardır:¹¹⁴

- a)  retimle ilgili giderlerden çalıŐmayan döneme ya da çalıŐmayan kısımlara ilişkin giderler,
- b) İçinde bulunulan dönemden önceki dönem ya da dönemlerle ilişkin olup hata, unutmaya, yorum farklılığı, belgelerin geç sağlanması gibi nedenlerle ilgili dönem ya da dönemlerin mali tablolarına yansıtılmamış ya da dönem geçtikten sonra ortaya çıkan giderler,
- c) Maddi olmayan/Mali/Maddi duran varlık satış zararı,
- d) Doğal yıkımlar nedeniyle uğranılan ve sigorta ile k rŐılanamayan zararlar,
- e)  alınma ve benzeri nedenlerle uğranılan zararlar,
- f) Maddi duran varlıklar için ayrılan fevkalade amortismanlar,
- g)  denen vergi ve para cezaları ile tazminatlar.

¹¹⁴ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.104.

Dönem kârının düşüklüğü, olağandışı gider ve zararlardan kaynaklanıyorsa, bu tür zararlar süreklilik göstermeyeceğinden, kredi taleplerinin incelenmesinde, olağan faaliyetlerden doğan zararlar kadar olumsuz değerlendirilmemelidir.

3.2.2.14. Dönem Kârı veya Zararının İncelenmesi

Firmanın olağan kârına ya da zararına olağandışı gelir ve kârların eklenmesi ve olağandışı gider ve zararların indirilmesiyle dönem kâr veya zararı hesaplanır.

3.2.2.15. Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Kârşılıklarının İncelenmesi

Dönem kârı üzerinden ilgili yasa ya da yasalar hükümlerine göre hesaplanan vergi ve benzeri yükümlülükleri gösterir. Söz konusu kârşılıkların dönem net kârını yüksek gösterebilmek amacıyla noksan hesaplanabileceği göz önüne alınmalıdır.

3.2.2.16. Dönem Net Kârının İncelenmesi

Dönem kârı üzerinden ödenecek vergi ve diğer yasal yükümlülükler için kârşılık ayrıldıktan sonra kalan tutar, dönem net kârını gösterir.

3.3. Finansal Tabloların Analizi

Finansal tablolar, işletme ile ilgili çeşitli pratik ve önemli soruların yanıtlarını araştırmak için analize tabi tutulur. İşletmenin borç ödeme gücü var mıdır? İşletme sermayesi yeterli midir? İşletme dengeli bir şekilde finanse edilmiş midir? İşletme uzun süreli borçlarını ödemede güçlüklerle, olanaksızlıklarla kârşılaşabilir mi? İşletme duran varlıklara aşırı yatırım yapmış mıdır? İşletmenin faaliyet sonuçları, kârlılığı yeterli midir? Bu soru listesi kuşkusuz uzatılabilir. Genel olarak muhasebe verilerinin, bu soruların büyük bir kısmını yanıtlamada yardımcı olduğu söylenebilir ancak mali tablolarda yer alan hangi kalemlerdeki değişikliklerin, eğilimlerin ve kalemler

arasındaki ilişkilerin, bu soruları yanıtladığını bilmek, ortaya koymak gerekir.¹¹⁵

Finansal tablolar statik ve dinamik olarak analize tabi tutulabilir.¹¹⁶

- a) Statik Analiz: İşletmenin bir döneme ait finansal tabloların da yer alan kalemler arasındaki ilişkileri incelemek için yapılan analizdir.
- b) Dinamik Analiz: İşletmenin birbirini izleyen dönemlere ait finansal tabloların da yer alan kalemlerin incelenerek, göstermiş oldukları eğilimi incelemektir.

Finansal tabloları analize tabi tutarken dört yöntemden faydalanılabilir. Bunlar; karşılaştırmalı finansal tablolar analizi, yüzde yöntemi ile analiz, eğilim yüzdeleri ile analiz ve oran analizi olup aşağıda detaylı açıklanmaktadır.

3.3.1. Yüzde Yöntemi İle Analiz

Bilançoda yer alan her bir kalemin, varlık toplamı içerisindeki payının yüzde olarak ifade edilmesiyle yapılan analize yüzde yöntemi ile analiz denir. Yüzde yöntemi ile gelir tablosu analiz edilirken de gelir tablosundaki her bir kalemin brüt satışlar içindeki payı hesaplanarak analiz yapılır.¹¹⁷ Yöntem, bir döneme ait bilanço ve gelir tablosunun analizinde kullanılır. Birbirini izleyen dönemlere ait mali tabloların her birinin bu yöntemden yararlanılarak ayrı ayrı tahlil edilmesinden sonra, mali tablolar birlikte değerlendirilebilirler.

Bu yöntem her dönemin birbirinden bağımsız şekilde analiz edilmesine olanak sağlamaktadır. Bununla beraber, dönemler itibariyle gelişmelerin de değerlendirilmesi mümkündür.

¹¹⁵ Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, s.311.

¹¹⁶ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.517.

¹¹⁷ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.555.

Yüzde yöntemi, varlık ve kaynak yapı analizlerinin kıyaslanmasında, varlık yapısına uygun kaynak yapısının bulunup bulunmadığının incelenmesine olanak sağlar.

Yüzde yöntemi ile yapılan analiz, aynı endüstri kolunda çeşitli işletmeler arasında karşılaştırma yapılmasına ve her endüstri koluna ait ortalama nispetlerin hesaplanmasına olanak vermesi yönünden de yararlıdır.

3.3.2. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi

Dinamik bir analiz olan karşılaştırmalı analiz, farklı tarihlerde düzenlenmiş finansal tablolarda yer alan kalemlerde görülen değişikliklerin incelenmesi ve bu değişikliklerin değerlendirilmesidir. Karşılaştırmalı analizin en büyük üstünlüğü, incelenen işletmenin gelişme yönü hakkında görüş verecek verileri sağlamasıdır.

Karşılaştırmalı analiz yapılırken, işlemlerin daima cereyan ettikleri tarihlerde muhasebeleştirildiği, bu nedenle finansal tablolarda yer alan kalemlerin çok farklı fiyat düzeylerini yansıtabileceği göz önüne alınmalıdır.¹¹⁸

3.3.3. Eğilim Yüzdeleri İle Analiz

İşletme için her yönden normal olan bir temel yıla kıyasla izleyen yıllarda finansal tablolarda yer alan kalemlerdeki görece değişikliklerin analizine eğilim yüzdeleri analizi denir.¹¹⁹

Bu yöntemde, birbirini izleyen dönemlere ait mali tablolarda yer alan verilerden ilk döneme ait olan bir veri 100 olarak kabul edilerek, sonraki dönemler ilk döneme oranlanmak suretiyle, bu dönemlere ait veriler yüzde biçiminde hesaplanarak uygulanmaktadır.

¹¹⁸ Akgüç, *Mali Tablolar Analizi*, s.313.

¹¹⁹ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.575

Bu yöntem ile önce toplam varlık ve toplam kaynaklardaki gelişmeler ortaya konulmakta, sonra, bu toplamı oluşturan ana kümelerdeki gelişmeler incelenmektedir. Daha sonra da, her ana kümeyi oluşturan unsurlardaki gelişmeler üzerinde durularak değerlendirmeler yapılabilmektedir.

3.3.4. Oran Analizi

İşletme ile ilgili önemli sorular yanıtlanırken, diğer bir deyişle işletmenin mali durumu, kârlılığı ve verimliliği değerlendirilirken, mali tablolarda yer alan mutlak rakamlardan ziyade kalemler arasındaki ilişkiler daha anlamlı olmakta, bu nedenle mali tablolar analizinde oranlardan geniş ölçüde yararlanılmaktadır.¹²⁰

Finansal tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasında sayısız denilebilecek kadar çok oran hesaplamak, bütün kalemleri birbiriyle karşılaştırmak olanaklıdır. Ancak, önemli olan işletmenin borç ödeme gücü, finansal yapısı, kârlılığı, büyüme hızı, nakit yaratma gücü gibi konulardaki sorulara ışık tutacak oranların hesaplanmasıdır.

İncelenen işletmenin cari dönem oranlarının yorumlanmasında, değerlendirilmesinde aşağıdaki yollardan yararlanılabilir.¹²¹

- a) Anlamlı olduğu kabul edilen genel ölçülerle, deneyimler sonucu bulunmuş ve yeterli olarak kabul edilmiş oranlarla karşılaştırma,
- b) Birbiriyle ilgili çeşitli oranların birlikte değerlendirilmesi,
- c) İşletmenin geçmiş yıllar oranları ile karşılaştırılma,
- d) Aynı endüstri kolunda benzer işletmelerin oranları ile karşılaştırma veya endüstri kolundaki tipik oranlarla karşılaştırma.

İşletme ile ilgili geniş bir araştırma ve incelemede, oranların bu dört yorum

¹²⁰ Şekerbank T.A.Ş. Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) Yönetmeni Şaban Erzurum'la tarafından yapılan 10/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

¹²¹ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.165.

biçiminden de yararlanılmalıdır.

Oranlar çeşitli kıstaslara göre, farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Herkesçe kabul edilmiş, genel bir tasnif şekli olmamakla birlikte, oranların aşağıdaki şekilde ayrımı uygun görülmüştür.¹²²

- a) Likidite durumunun analizinde kullanılan oranlar,
- b) Çalışma durumunun analizinde kullanılan oranlar,
- c) Mali yapının analizinde kullanılan oranlar,
- d) Kârlılık durumunun analizinde kullanılan oranlar,

3.3.4.1. Likidite Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar

Likidite oranları, işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmek, başka bir deyişle likidite riskini değerlendirmek, net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamak için kullanılmaktadır. Bankalar kredi verirken üzerinde en çok durdukları nokta, şirketin kısa vadeli borç ödeme gücüdür.

Likidite durumunun analizinde kullanılan cari ve asit-test oranları aşağıda açıklanmaktadır.

3.3.4.1.1. Cari Oran

Cari oran, dönen varlıkların kısa süreli borçlara bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.¹²³

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

Cari oran hesaplanmasında amaç, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçmek ve net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını ortaya koymaktır. Net işletme sermayesi, dönen varlıklar toplamı ile kısa süreli borçlar arasındaki olumlu farktır; başka bir deyişle, işletmenin tüm kısa

¹²² Necmettin Erdoğan, **Mali Tablolar ve Analizi**, Ankara, Atila Yayıncılık Kitabevi, 1997, s.309.

¹²³ Böncüoğlu, a.g.e., s.87.

vadeli borçlarını dönen varlıklar ile ödemesi halinde kalacak dönen varlık tutarıdır. Net işletme sermayesi tutarı yalnız başına bir işletmenin borç ödeme gücünü göstermez; cari oran, bu amaca daha iyi hizmet edebilir.¹²⁴ Aşağıdaki örnek, net işletme sermayesi tutarının fazla olmasının her zaman işletmenin borç ödeme kapasitesinin daha yüksek olduğu anlamına gelmediğini ortaya koymaktadır.

	<u>A İşletmesi</u>	<u>B İşletmesi</u>
Dönen Varlıklar Toplamı	1.000.000	100.000
Kısa Vadeli Borçlar	800.000	50.000
Net İşletme Sermayesi	200.000	50.000
Cari Oran	1.25	2

Örnekte, A işletmesinin net işletme sermayesi tutarı, B işletmesinden daha fazla olmakla beraber, diğer koşullar aynı olmak üzere, B işletmesinin kısa vadeli borç ödeme gücü daha yüksektir.

Bir işletmenin cari oranının yeterli olup olmadığı çeşitli etmenlere bağlıdır. Bu nedenle analizde cari oranın yeterli olup olmadığı konusunda bir sonuca varmak için aşağıdaki etmenlerin göz önünde tutulması yararlıdır.¹²⁵

a) Dönen varlıkların yapısı

Dönen varlıklar başlığı altında toplanan değerlerin hepsi aynı nitelikte değildir. Likiditesi çok yüksek olan para ve para benzerleri dönen varlıklara dahil olduğu gibi, paraya çevrilmesi zaman alabilecek stoklar, satıcılara verilen avanslar da bu varlıklara dahildir. İşletmenin cari oranı geçmiş yıllara kıyasla aynı kalsa dahi, para mevcudu ve alacaklardaki görece azalış buna karşın stok ve verilen sipariş avanslarındaki artış, işletmenin likiditesini dolayısıyla borç ödeme gücünü azaltır.

¹²⁴ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Orhan Çolakoğlu**'yla tarafımdan yapılan 05/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

¹²⁵ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.173.

b) İşletmenin faaliyette bulunduğu endüstri kolu

Cari oran, endüstri kollarına göre farklılık göstermektedir. Üretim sürecinin uzunluğu nedeniyle büyük stoklarla çalışmak zorunda olan endüstri kollarında cari oran genellikle 2:1'in üzerindedir. Buna karşın ulaştırma sektöründe faaliyette bulunan işletmelerde, kamu hizmet işletmelerinde, elektrik enerjisi üreten işletmelerde cari oran genellikle düşük olup %100'ün az üzerindedir.

c) Alacak ve stok devir hızları

Alacaklardan yapılan tahsilat, bir firmanın en önemli para giriş kaynağını oluşturduğundan, alacak ve stok devir hızı yüksek olan bir işletme alacak ve stok devir hızı düşük olan bir işletmeden daha düşük bir cari oranla, borçlarını vadelerinde ödeyememe riskini arttırmadan, çalışabilir.

d) Ticari alacakların senetli ve senetsiz olarak dağılımı

Alacaklarını senede bağlamış olan firmalar, vadelerinden önce bu senetleri paraya (bankalardan senet üzerine avans almak, iskonto ettirmek ya da faktoring yoluyla) çevirmek veya alacaklılara ciro etmek yoluyla borç ödemedeki kullanma olanağına sahip olduklarından alacaklarını senede bağlamamış olan işletmelere kıyasla daha düşük cari oranla çalışabilirler.

e) Kısa vadeli borçların dağılımı

Şirketin kısa vadeli borçlarının tutarı kadar söz konusu borçların vadelerinin dağılımı da önemlidir. Kısa vadeli borçları belirli aylarda toplanmış olan işletmelerin, borçların ödenmesi tüm hesap dönemine dengeli bir şekilde yayılmış işletmelere kıyasla daha yüksek cari oranla çalışmaları gerekli olabilir.

g) İşletmenin bankalardaki kredi limiti

Bankalardan sağlanmış olan her an kullanılabilir kredi limiti olan işletmelerin daha düşük cari oranla çalışmaları normal karşılanabilir.

h) İşletmenin borçlarını konsolide etme, erteleme ya da yeniden fonlama olanağı

İncelenen işletmenin kısa vadeli borçlarını konsolide (tahkim) etmek, vadesi gelen borçların ödenmesini ertelemek veya yeni borçlar temin ederek eski borçlarını ödemek (röfinansman) olanağına sahipse, yüksek cari oranla çalışmasına gerek olmayabilir.

ı) İşletmenin yabancı kaynaklarının bileşimi

Yabancı kaynaklar içinde mali borçların oransal açıdan yüksekliği, likidite açısından daha büyük risk taşır. Yabancı kaynakların bir bölümü, ortaklara, iştiraklere, bağlı ortaklıklara olan borçlardan oluşuyorsa, bu tür borçların derhal ödenmesi gerekmediğinden, işletme daha düşük cari oranla faaliyetini yürütebilir. Buna karşın yabancı para ile borçları olup da riskten korunma ya da kaçınma önlemleri almamış işletmelerde daha yüksek bir cari orana gereksinim vardır.

j) İşletmenin yakın bir gelecekte büyük ödemelerde bulunma olasılığı

Bilanço düzenlendiği tarihte firmanın cari oranı yeterli görülmele birlikte, işletme yakın bir gelecekte büyük ödemelerde bulunmak zorunda kalması (örneğin çok sayıda işçiye kıdem tazminatı ödenmesi gibi), şarta bağlı borçların gerçek borca dönüşmesi, karşılık ayrılmamış bazı yükümlülükler için ödemelerde bulunulması işletmenin cari oranını düşürebilir ve işletme borç ödemedeki ciddi güçlüklerle karşılaşabilir.

k) Mevsimli hareketlerin cari oran üzerindeki etkisi

Özellikle faaliyetleri mevsimlik hareketlerin etkisi altında bulunan işletmelerde cari oranın hesaplandığı tarih büyük önem taşır. İşletmenin faaliyetlerinin en yüksek düzeye ulaştığı dönemlerde cari oran düşük, buna karşın işletmenin stoklarını satıp, alacaklarını tahsil edip, kısa vadeli borçlarının bir bölümünü ödediği, faaliyetinin asgari düzeye indiği mevsimlerde cari oran yüksek görülebilir.

Bir işletmede cari oranın yüksek oluşu, likidite açısından olumlu olarak yorumlanmakla birlikte, cari oran yüksekliği aşırı stoktan, alıcılara verilen ödümler nedeniyle kredili satışlarda vadelerin uzamasından kaynaklanabilir. Bu durumda cari oran yüksekliği kârlılık üzerinde olumsuz etki yapabilir.

3.3.4.1.2. Asit-test Oranı

Asit-test oranı, cari oranı tamamlayan, onu daha anlamlı hale getiren bir orandır. Asit-test oranı aşağıdaki biçimde formüle edilebilir.¹²⁶

$$\text{Asit-test Oran} = \frac{\text{Hazır değerler} + \text{Menkul Değerler} + \text{Kısa Süreli Alacaklar}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$$

Asit-test oranı değerlendirilirken (i) firmanın alacak devir hızına, (ii) kısa vadeli borçların yıl içine dağılımına, (iii) kısa vadeli borçlar içinde müşteri avanslarının, mal ile ödenecek borçların ve diğer borçların tutarına, (iv) satışların düzenli olup olmadığına, iş riskine, (v) kullanılmamış kredi olanaklarının varlığına bakılmalıdır. Alacak devir hızı yüksek ve/veya müşteri avansı ile çalışan, satışları düzenli, kısa vadeli borçları yıl içinde dengeli bir şekilde dağılmış firmalar düşük bir asit-test oranı ile çalışabilirler ve bu durum borç ödeme açısından sorun doğurmayabilir.¹²⁷

¹²⁶ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.613.

¹²⁷ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.181.

Özellikle ekonomik durgunluk dönemlerinde bankalar, firmanın asit-test oranına önem vermelidirler. Firmanın aşırı likit olması da firmada kaynakların en iyi kullanıldığı konusunda bazı kuşkular doğurur.

3.3.4.2. Çalışma Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar

Çalışma durumunun analizinden firmaların faaliyet sirkülasyonları, iktisadi varlıklarını kullanışlarıyla ilgili bilgi alınabilmektedir. Çalışma durumu analizinde kullanılan oranlar; alacak devir hızı, stok devir hızı, borç devir hızı ve öz kaynak devir hızı olmak üzere aşağıda dört alt başlık altında açıklanmıştır.

3.3.4.2.1. Alacak Devir Hızı

Para mevcudundan sonra bir firmanın borç ödemedede kullanabileceği kaynak alacakları olduğundan, bankalar, kredi isteklisi firmanın alacaklarının kalitesi, daha açık bir deyişle alacakların tahsil kabiliyeti ve likiditesi ile yakından ilgilidirler. Alacak devir hızı firmanın satışları ile varlıkları arasındaki ilişkiyi ortaya koyma açısından önemlidir.¹²⁸

$$\text{Alacak Devir Hızı} = \frac{\text{Kredili Satışlar Tutarı}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$$

Uygulamada, firmaların kredili satış rakamlarına ulaşmadaki güçlük nedeniyle, firmaların kredili satış tutarı yerine genellikle net satışlara pay bölümünde yer verilmekte olup anılan oran net satışlar/ticari alacaklar şeklinde hesaplanmaktadır.

Bir firmanın alacak devir hızı hesaplanırken şu hususlara dikkat edilmelidir.¹²⁹

¹²⁸ Cengiz Erol, **Nakit Akım Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi: Mali Tablolar Analizi**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1991, s.56.

¹²⁹ Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.183.

- a) Firmanın ticari alacakları kredili satışlarından kaynaklandığından, peşin satışlar nedeniyle ticari alacak söz konusu olamayacağından, anılan oranın payında hesap dönemi içindeki kredili satışlar tutarının yer alması daha tutarlı ve anlamlıdır.
- b) Oranın paydasında yer alan alacaklar, firmanın esas faaliyetinden doğan senetli ve senetsiz alacaklar toplamından oluşmalıdır.
- c) Bilanço durum tablosu olduğundan, dönem içinde ticari alacaklar, mevsimlik hareketlerin etkisiyle dalgalanma gösterebileceğinden, yıl sonundaki alacak tutarından çok farklı olabilir. Bu nedenle, mevsimlik hareketlerin etkisiyle alacakları dalgalanma gösterebilen firmalarda alacak devir hızının, dönemsel büyüklük olan net satışların ay sonları alacakları toplamının onikiye bölünmesiyle bulunması daha tutarlı olacaktır.
- d) Alacak devir hızının olduğundan daha düşük görünmemesi için ilgili hesap dönemindeki şüpheli ve/veya değersiz hale gelmiş alacakların da payda da yer alması gerekir.
- e) Kredili satışlar veya net satışlar vade farklarını da içerdiğinden, alacak devir hızı hesaplanırken, satışlara bağlı olarak doğan ticari alacakların kayıtlı değerleri ile oranın paydasında yer alması daha tutarlıdır.

İncelenen dönemdeki alacak devir hızı, firmanın geçmiş hesap dönemlerine ait alacak devir hızları, o endüstri kolundaki benzer firmaların alacak devir hızları ve söz konusu firmanın kredili satışlarına uyguladığı vade ile karşılaştırmalar yapılarak yorumlanabilir.

3.3.4.2.2. Stok Devir Hızı

Bankaların kredi taleplerini değerlendirirken, bir firmada satış ve dolayısıyla para girişi kaynağı sağlaması sebebiyle stokların likiditesi ile yakından ilgilidirler. Stok devir hızı firmanın likiditesi hakkında iyi bir gösterge oluşturur.¹³⁰ Üretim işletmeleri, üretim faaliyetleri gösterdiklerinden bunlarda, ilk madde ve malzeme, yarı mamul ve mamul stokları olmak üzere

değişik stok türleri vardır. Bu nedenle, stok devir hızının hesaplanmasında; her üç stok türünün stok devir hızının ayrı ayrı hesaplanmasında fayda vardır. Buna mukabil hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmalarda herhangi bir üretim olmadığı için, stok da bulunmayacaktır. Bu sebeple hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmalarda stok devir hızının bir anlam ifade etmeyeceği dikkate alınmalıdır.

$$\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Ortalama Stok}}$$

Formüldeki ortalama stok kalemi rakamının hesaplanmasının güçlüğü nedeniyle uygulamada, dönem başı stok ile dönem sonu stok rakamlarının toplamının ikiye bölünmesiyle söz konusu tutar elde edilir.

Firmanın stok devir hızının artması, genellikle stokların daha etkin bir biçimde yönetilmesinin göstergesi olarak kabul edilir. Stok devir hızının yükselmesi, diğer koşullar aynı kalmak üzere firmanın daha fazla kâr elde etmesine olanak verdiği gibi, stoklara göreli olarak daha az kaynak ayıracağından belirli bir iş hacmine ulaşmak için finansman gereksinimini de azaltır.¹³¹

Stok devir hızının yavaş olması veya yavaşlama eğilimi göstermesi; stok tutma maliyetinin yükselmesi, firmanın finansman gereksiniminin artması, stokta bulunan malların tüketici beğenisinde değişme, fiziki özelliklerin ve kalitenin bozulması, dahi iyi rakip malların ortaya çıkması gibi çeşitli nedenlerle satış kabiliyetini yitirmesinden kaynaklanabilir. Firmanın aşırı stoka sahip olması kötü ve etkinlikten uzak bir yönetimin varlığını da gösterebilir.

Stok devir hızının yavaş olması firma açısından genellikle olumsuz olduğu gibi, stokların yenilenmemesi, firmanın yetersiz bir stokla çalışması

¹³⁰ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, a.g.e, s.20.

¹³¹ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, a.g.e, s.20.

gibi nedenlerden kaynaklanan stok devir yüksekliğini de olumsuz olarak yorumlamak gerekir. Stok devir hızı incelenirken, bu konuda değer yargısına varılmadan önce, stok devir hızındaki artış veya düşüşün hangi nedenden doğduğunun saptanması gerekir.

3.3.4.2.3. Borç Devir Hızı

Borç devir hızı kuramsal olarak,¹³²

$$\text{Borç Devir Hızı} = \frac{\text{Kredili alımlar}}{\text{Ortalama ticari borçlar}}$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Ancak uygulamada, firmaların kredili alımlarının tespit edilmesindeki güçlük nedeniyle, kolaylık sağlaması amacıyla,

$$\text{Borç Devir Hızı} = \frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Ticari Borçlar}}$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Oranın paydasında tüm borçlar değil, yalnız ticari borçlar yer almalıdır. Bu oran hesaplanırken, payda da firmanın uzun vadeli ticari borçlarına da yer verilmelidir.

Ticari borçların ortalama ödeme süresinin uzaması, finansman olanağı yaratır. Bu nedenle firmanın finansman gereksinimini azaltması yönünden, borç devir hızının yavaşlaması olumludur. Ancak borç devir hızının uzaması, firmanın ödeme güçlüğü içinde bulunmasından, vadesi gelen borçların yenilenmesinden de kaynaklanabilir. Bu nedenle borç ödeme süresinin uzamasında hangi etkenlerin geçerli olduğunun araştırılması gerekir.

3.3.4.2.4. Öz Kaynak Devir Hızı

Öz kaynak devir hızı, hesap dönemindeki net satışların ortalama öz kaynak tutarına bölünmesi yoluyla hesaplanır.

¹³² Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, s.195.

$$\text{Öz kaynak Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satış Tutarı}}{\text{Ortalama Öz Kaynak}}$$

Öz kaynak devir hızının yüksek oluşu işletmede sermayenin çok verimli kullanıldığını ifade edebileceği gibi firmanın öz kaynağının yetersiz oluşunun ve finansmanında geniş ölçüde yabancı kaynaklardan yararlandığını da gösterebilir. Oranın düşük olması ise işletmenin sermayesinin iş hacmine göre fazla olduğunu ve sermayenin verimli kullanılmadığını gösterir.¹³³

3.3.4.3. Mali Yapının Analizinde Kullanılan Oranlar

Firma ölçülü bir şekilde finanse edilmiş midir? Firmaya kredi verenlerin, özellikle orta ve uzun vadeli kredi verenlerin emniyet payı yeterli midir? Firma uzun vadeli yükümlülüklerini karşılayabilir mi? Bu ve benzeri soruları yanıtlamak için genellikle firmanın kullandığı yabancı kaynaklarla öz kaynak arasında hesaplanan çeşitli oranlardan yararlanılmaktadır.

3.3.4.3.1. Yabancı Kaynak / Öz Kaynak Oranı

Yabancı kaynak / Öz kaynak oranı, bankaların kredi analizlerinde üzerinde önemle durdukları, kredilendirme kararlarında etkili olan oranlardan biridir. Söz konusu oran, firmanın borçlanma yoluyla sağladığı kaynaklar ile, firma ortaklarının kattığı sermaye arasındaki ilişkiyi gösterir.¹³⁴

Bir firmanın maddi olmayan duran varlıkları önemli tutarlara ulaşıyorsa, anılan oranın belirlenmesinde maddi olmayan duran varlıklarla, gelecek aylara ve/veya yıllara ait giderlerin bilançoda görülen değerleri, öz kaynak toplamından indirilerek oranın "Yabancı Kaynak / Maddi Öz Kaynak" şeklinde hesaplanması bankaların risk emniyeti açısından daha uygun olur. Maddi öz kaynak hesaplanırken, finansal kiralama yoluyla ekonomik mülkiyeti edinilen duran varlıklarla, yap-işlet-devret yöntemi gereği maddi

¹³³ Ümit Gücenme, **Mali Tablolar Analizi**, Bursa, Marmara Kitabevi Yayınları, 1996, s.99.

olmayan duran varlıklar arasında gösterilen tesisler öz kaynak tutarından indirilmemelidir.¹³⁵

“Yabancı kaynak / Öz kaynak” oranının yüksekliği bir taraftan riski artırırken, diğer taraftan firmanın finansal kaldıraç yoluyla daha çok fon yaratmasına sebep olabilir. Ancak finansal kaldıraç firmanın satışlarının ve satış fiyatlarının düştüğü durgunluk dönemlerinde “Net Kâr / Öz Kaynak” oranının düşmesine de neden olabilir.

3.3.4.3.2. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Öz Kaynak Oranı

Kısa vadeli yabancı kaynaklar uzun vadeli borçlardan daha büyük boyutlarda dalgalanma gösterdiği gibi, daha kısa süre içinde ödenmeleri gerekmektedir. Bu nedenle eğer bir firmada “Yabancı Kaynak / Öz Kaynak” oranının yüksekliği kısa vadeli borçlardan kaynaklanıyorsa, bu durum daha riskli olarak yorumlanır.¹³⁶

3.3.4.3.3. Yabancı Kaynak / Varlık Toplamı Oranı

Kaldıraç veya borçlanma oranı olarak da nitelendirilen bu oranın yüksek olması, firmanın spekülatif tarzda finanse edildiğini, kredi verenler açısından emniyet marjının dar olduğunu, firmanın faiz ve anapara taksitlerini ödeyememe nedeniyle mali yönden güç durumlara düşme olasılığının yüksek olduğunu gösterir. Sözü edilen oranın yüksek olması diğer yandan, firma ortaklarının az bir sermaye ile çok geniş kaynak kullanımına egemen olduklarını gösterir. Firmanın normal faaliyetinden sağladığı kâr oranı, yabancı kaynak maliyetini aştığı durumlarda da firmanın öz kaynak kârlılık oranı yükselir. Teknik bir deyişle firma kaldıraçın olumlu etkisinden yararlanma olanağını elde eder.¹³⁷

¹³⁴ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, a.g.e, s.24.

¹³⁵ Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) ve İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Müdürü Selda Curoğlu'yla tarafımdan yapılan 15/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

¹³⁶ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.621.

¹³⁷ Akgüç, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, s.201.

3.3.4.4. Kârlılık Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar

Serbest piyasa ekonomisinde firmalar kâr elde etmek için kurulmuş olduklarından, kâr, firma ortakları açısından büyük önem taşır. Kâr elde etmeyen firmaların uzun süre faaliyetlerini sürdürmelerine olanak yoktur. Zarar bir yana, düşük kâr oranı olan firmaların yeni sermaye cezbetme olanakları olmadığı gibi mevcut sermayenin dahi daha kârlı alanlara kaçma olasılığı yüksektir.

Bir firmanın elde ettiği kârın ölçülü, yeterli olup olmadığı konusunda değerlendirme yaparken a) sermayenin alternatif kullanılış alanlarında sağlayabileceği gelir, b) genel ekonomik koşullardaki gelişmeler, c) aynı endüstri kolundaki benzer firmaların kâr oranları, d) ilgili firmanın elde etmiş olduğu kârların son yıllarda göstermiş olduğu eğilim gibi etmenler göz önünde tutulmalıdır.

3.3.4.4.1. Dönem Net Kâr / Öz Kaynak Oranı

Dönem Net Kârı / Öz Kaynak oranı firma ortakları tarafından sağlanan sermayenin bir birimine düşen kâr nispetini ortaya koyar. Söz konusu oran incelenirken üzerinde durulması gereken iki önemli noktadan biri, kârın firmanın olağan faaliyeti sonucu ya da olağandışı gelirlerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığı; diğeri de oranın paydasında yer alan rakamın firmanın gerçek öz kaynak tutarını gösterip göstermediğidir.¹³⁸

Öz kaynağının önemli bölümü değer artış fonu ve /veya iştirakler değer artış kârşılığından oluşan firmalarda öz kaynak kârlılık oranının daha düşük olması normaldir. Yeniden değerlendirme, yeni fon girişi sağlamadığı halde, öz kaynak tutarını, oranın paydasını büyüttüğünden oranı düşürmektedir. Yeniden değerlendirme, vergisel açıdan, maddi duran varlıkların yeni değerleri üzerinden amortisman ayrılmasına olanak verdiği için dönem kârını azaltmaktadır.

¹³⁸ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.638.

3.3.4.4.2. Satışlara Göre Kârlılığı Gösteren Oranlar

i) Brüt Satış Kârı / Net Satışlar

Net satış tutarı ile satışların maliyeti arasındaki fark, başka bir deyişle brüt satış kârı, firma kârlılığının göstergelerinden biridir. Bir firmanın brüt satış kârı, firmanın faaliyet ve finansman giderlerini karşılayacak ve firma ortaklarına normal ölçüler içerisinde kâr sağlayabilecek bir düzeyde olmalıdır. İncelenen firmanın brüt satış kâr oranının yükselme eğilimi göstermesi olumlu olarak yorumlanır. Bu oran ile şu bilgiler elde edilir: a) İşletme faaliyetlerinin yüksek maliyetli olup olmadığı, b) İşletmenin fiyat baskısı altında bulunup bulunmadığı, c) İşletmenin satış fiyatlarında bir düşme yapma imkanının olup olmadığı.¹³⁹

ii) Faaliyet Kârı / Net Satışlar

İş hacmi rantabilitesi olarak da nitelendirilen bu oran, bir firmanın esas faaliyetinin ne ölçüde kârlı olduğunu ortaya koyar. Bu nedenle anılan oranın yüksek olması ve inceleme döneminde yükselme eğilimi göstermesi, olumludur. Sermaye yoğun teknoloji kullanan, firmalarda söz konusu oran yüksek olmalıdır. Buna karşılık, iş hacmine kıyasla daha az sermaye gereksinimi gösteren endüstri kollarında söz konusu oranın düşük olması, bu endüstri kollarında çalışan firmaların yeterli kâr elde etmelerine engel olmaz.¹⁴⁰

iii) Olağan Kâr / Net Satış Tutarı Oranı

Firmanın olağan kârı, faaliyet kârına, Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârların eklenmesi, buna karşı Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlarla Finansman Giderlerinin indirilmesi yoluyla hesaplanmaktadır. Bu nedenle, özellikle menkul kıymet portföyü, mali duran varlıkları, vadeli ticari alacakları ve/veya ticari borçları, yabancı para varlıkları, finansman giderleri büyük boyutlara ulaşan firmalarda faaliyet kârı ile olağan kâr

¹³⁹ Gücenme, a.g.e., s.100.

¹⁴⁰ Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, a.g.e., s.25.

arasında önemli farklar bulunabilir. Dönem kârının sürekli ve güvenilir olması için, esas itibariyle faaliyet kârından oluşması istenir.¹⁴¹

iv) Faiz ve Vergiden Önceki Kâr / Net Satışlar Oranı

Firmanın olağan kârının net satışlara oranı firmanın faaliyetini fonlama için kullandığı kaynaklara ve yabancı kaynakların maliyetine göre değişme gösterir. Firmanın katlandığı finansman giderleri, ekonomik açıdan transfer niteliğinde olduğundan Faiz ve Vergiden Önceki Kâr / Net Satışlar Oranı firmanın esas faaliyetinden doğan kâr marjını ortaya koyan daha iyi bir göstergedir. Eğer bir firmanın diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârları ya da gider ve zararları ve/veya geçici nedenlerden kaynaklanan olağanüstü gelir ya da zararları dönem kârını etkileyecek önemli boyutlara ulaşıyorsa, Dönem Kârı / Net Satışlar oranı analiz açısından fazla önem ifade etmez.¹⁴²

3.4. Konsolide Finansal Tabloların Analizi

Konsolide finansal tabloların analizi yapılırken, tezin finansal tablolar analizi bölümünde belirtilen teknikler kullanılmaktadır. Ancak konsolide finansal tablolar, birbirlerinden bağımsız ve kontrol gücü belli bir ana ortaklıkta olan firmaların, faaliyet sonuçlarını tek bir bilanço ve gelir tablosu üzerinde göstermesi sebebiyle analizde ortaya çıkan rakamların ve oranların ortalama değer taşıdığı unutulmamalıdır. Şöyle ki, topluluğa bağlı mali ve iktisadi durumu kötü olan bir firmayla, mali ve iktisadi durumu iyi olan bir firmanın finansal verilerinin konsolidasyonu sonucunda ortaya çıkan değerlerde, her iki şirketin keskin özellikli mali göstergelerinin törpülediği görülecektir. Bu durum bir örnek yardımıyla daha açık bir şekilde ifade edilebilir. Aşağıdaki örnekte şirketlerin birbirleriyle herhangi bir ticari ilişkilerinin olmadığı, A işletmesinin B işletmesinin tümüne sahip olduğu farz edilmiştir.

¹⁴¹ Akdoğan, Nalan – Tenker, Nejat : a.g.e. s.635.

¹⁴² Erdoğan, a.g.e., s.327.

(Milyon TL)	A İşletmesi	B İşletmesi	Konsolide Veriler
Dönen Varlıklar	11.000	2.000	13.000
K.V. Borçlar	3.000	9.000	12.000
Net Satışlar	36.000	27.000	63.000
Net Kâr/Zarar	8.000	(-)3.000	5.000
Öz kaynaklar	7.000	1.000	7.000
NİS	8.000	7.000	1.000
Cari Oran	%367	%22	%108
K.V. Borçlar/Öz Kaynak	%43	%900	%171
Net Kâr/Net Satışlar	%22	---	%8

Örnekte de görüldüğü gibi A işletmesinin mali ve iktisadi yapısı oldukça sağlıklı görünmesine karşın B işletmesinin mali ve iktisadi yapısı bir o kadar vasat belirlenmektedir. Ancak konsolide mali veriler ne A işletmesinin mali verileri kadar sağlıklı ne de B işletmesinin mali ve iktisadi verileri kadar vasattır. Konsolide mali veriler ortalama bir değer taşımaktadır. Bu sebeple konsolide mali tabloları analiz ederken, yavru şirketlerin mali tabloları da dikkatli bir şekilde incelenmeli ve özellik arzeden noktaları ayrıca vurgulanmalıdır. Bankaların özellikle mali ve iktisadi yapısı bozuk olan yavru şirketleri kredilendirirken bu konuya azami önemi göstermeleri gerekmektedir. Çünkü şirketler topluluğunun konsolide mali verileri her ne kadar iyi olursa olsun yavru şirketler hukuki anlamda bağımsız tüzel kişiliklere sahip olduklarından, ortaklar koydukları sermaye kadar şirketlerden sınırlı olarak sorumludurlar. Bu nedenle bankalar yavru şirketlerle kredi ilişkisine girerken, ya topluluğa bağlı diğer şirketlerin ve şirket ortaklarının müşterek müteselsil kefaletlerini alırlar yada alınacak teminatlarla ilgili daha ihtiyatlı davranırlar. Bankalar bu şekilde, kredilendirilen yavru şirketlerin iflasını gerektirecek mali yapı bozukluklarında bile, topluluğa bağlı diğer şirket ve ortakların verecekleri finansman desteğinden imtina etme ihtimalinin önüne geçerek verilen kredinin geri ödenme kabiliyetini arttırmış olurlar.

4. BÖLÜM

4. ÖRNEK UYGULAMA

Bu bölümde kredi talebinde bulunan örnek bir şirketler topluluğunun, bankalar tarafından yapılan istihbarat çalışmalarına, şirketler topluluğunun finansal verilerinin analize uygun hale getirilmesi için yapılan gerekli düzeltmelere ve finansal tabloların analizine yer verilmiştir.

Söz konusu örnek uygulama, faaliyette bulunan bir şirketler topluluğunun finansal verilerinden esinlenerek düzenlenmiş olup bankacılık uygulamasında etik ve yasal olan gizlilik esasına uygun olarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu sebeple örnek uygulamadaki rakamlar, isimler, adresler vb. bilgiler gerçek değildir.

Örnek uygulamada gipür, dantel ve brode üretimi yapan bir şirketler topluluğuna yer verilmiş olup burada üretimi yapan Alanlı Tekstil ana ortaklık olup üretici firma konumundadır. Alanlı Tekstil'in %80'er hissesinin olduğu iki adet yavru firması bulunmaktadır. Bunlardan biri Alanlı Tekstil'in ürünlerinin yurtiçi pazarlamasını yapan Alanlı Pazarlama A.Ş. olup diğeri ise yurt dışı pazarlamasını yapan Alanlı Dış Ticaret A.Ş.'dir. Şirketler topluluğuyla ilgili sırasıyla, yapılan istihbarat çalışmasına, düzeltilmemiş mali verilerin değerlendirmesine, söz konusu finansal tabloların düzeltilerek konsolide edilmesine ve en sonunda konsolide edilen finansal tabloların analizine yer verilmiştir.

Şirket yöneticileri; yönetim, denetim anlamında bir karar almadan önce şirketin mali verilerini analiz ederken şirketle ilgili her türlü bilgiye direk ulaşabilmelerine karşın bankaların, söz konusu bilgilere bu kadar kolay ulaşma imkanları bulunmamaktadır. Bazı bilgileri de gerek şirketlerin gizlilik prensipleri, gerekse şirketlerin pazarlık güçleri sebebiyle temin edememektedirler. Ancak bu durum bankaların, kredi kararı öncesi yaptıkları istihbarat ve mali analiz çalışmalarında çok eksik/yetersiz bilgilerle

çalıştıkları anlamına da gelmez. Bankalar kredi tahsis etmeden önce şirketin krediye yaraşırılığıyla ilgili zihinlerde hiçbir soru işareti kalmayınca kadar gerekli bilgi ve belgeyi temin ederler. Aksi taktirde kredi kullandırmazlar. Bankalar, yaptıkları istihbarat sonucu elde ettikleri bilgi ve belgelerin de mutlak doğruyu yansıtmadığını dikkate aldıklarından şirketlerin kredi değerliliği analiz edilirken temin edilen tüm bilgi ve belgelerin birbirleriyle çelişip çelişmediği ayrıca sorgulanır. Bu sebeple bu örnek uygulamada da istihbarat sonucu elde edilen bilgilerin doğruluğu kesin olmayıp tezin "4.4. şirketler topluluğunun konsolide finansal tablolarının analizi" kısmında ayrıca sorgulanarak değerlendirilmiştir.

Örnek uygulamada yer alan rakamlar milyon TL, 1 USD ve 1 Euro olarak değerlendirilmiş olup topluluğa ait bilançonun olabildiğince sade ve anlaşılabilir sergilenebilmesi için bazı bilanço kalemlerine yer verilmemiştir. Topluluğun ayrıntılı yatırım maliyet-defter değer bilgileri temin edilemediği için; tezin "2.2.2.2. Ana İşletmenin Bağlı İşletmenin Bir Bölümüne Sahip Olması Durumunda Konsolidasyon" yöntemine göre konsolide bilanço gelir tablosu düzenlenmiştir. Ayrıca konsolidasyon şerefyesi/üstesi 5 yılda itfa olması nedeniyle normal şartlar altında örneğimizde herhangi bir konsolidasyon üstesinin bulunmaması gerekmektedir. Çünkü ana firma yavru firmaları 1991 ve 1993 yıllarında kurmuştur. Örnek uygulamamızda konsolide bilanço ve gelir tablosu düzenlenirken, konsolidasyon üstesine yer verebilmek amacıyla ana firmanın yavru firmaları 2001 yılı başında satın aldığı farzedilmektedir.

4.1. Şirketler Topluluğuyla İlgili Yapılan İstihbarat Çalışması

4.1.1. – TOPLULUĞA BAĞLI ŞİRKETLER HAKKINDA GENEL BİLGİ :

ALANLI TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Kuruluş Tarihi ve İlk Ünvanı	14.05.1981 – "ALANLI MEFRUŞAT KOLL. ŞTİ."
Kurucu Ortakları	Şirket 14.05.1981 tarihinde Orhan ALANLI (%60), Ahmet ALANLI (%20), Hakan ALANLI (%10), Emrah Alanlı (%5), Merve Alanlı (%5) tarafından tesis edilmiştir. (Bilgi : 12.06.1981 tarih ve 474 sayılı T. Tic. Sic. Gazetesi)

Statü Değişiklikleri	Ünvan	1988–“ALANLI TEKSTİL SAN. VE TİC. A.Ş.”
	Adres	Şirketin ticari merkezi 1999 yılında yapılan değişiklikle Vakıflar Cad. No: 9/6 Eminönü / İST. Adresine nakledilmiştir.

ALANLI PAZARLAMA A.Ş.

Kuruluş Tarihi ve İlk Ünvanı	11.10.1991 – “ALANLI PAZARLAMA A.Ş.”	
Kurucu Ortakları	Şirket 1991 tarihinde Alanlı Tekstil San. Ve Tic. A.Ş. (%80), Mehmet DERE (%5), Fevzi ÇELİK (%5), Erdem YALÇIN (%5) ve Sabri ALTIN (%5) tarafından tesis edilmiştir. (Bilgi : 12.10.1991 tarih ve 564 sayılı T. Tic. Sic. Gazetesi)	
Statü Değişiklikleri	Adres	Şirketin ticari merkezi 1997 yılında yapılan değişiklikle Vasıfçınar Cad. No: 89 Sultanhamam / Eminönü / İST. Adresine nakledilmiştir.

ALANLI DIŞ TİCARET A.Ş.

Kuruluş Tarihi ve İlk Ünvanı	21.08.1993 – “ALANLI DIŞ TİCARET A.Ş.”	
Kurucu Ortakları	Şirket 1993 tarihinde Alanlı Tekstil San. Ve Tic. A.Ş. (%80), Kazım DEMİR (%5), Fuat UYSAL (%5), Mahmut TELLİ (%5) ve Sedat BAKIR (%5) tarafından tesis edilmiştir. (Bilgi : 25.08.1993 tarih ve 672 sayılı T. Tic. Sic. Gazetesi)	
Statü Değişiklikleri	Adres	Şirketin ticari merkezi 1997 yılında yapılan değişiklikle Vasıfçınar Cad. No: 89 Sultanhamam / Eminönü / İST. Adresine nakledilmiştir.

4.1.2. – TOPLULUĞUN ORTAK VE YÖNETİCİLERİ HAKKINDA BİLGİ :

ADI SOYADI	ORHAN ALANLI – (YÖNETİM KURULU ÜYESİ)
Doğum Yeri Tarihi	Samsun –1930
Tahsili	İlkokul
İkametgah Adresi	Alçakdam Sok. No 21/4 Bahçelievler/İstanbul
İş Tecrübesi	1958 - 1972 yılları arasında Samsun'da ticari hayata atılan şahıs, 1972 yılında İstanbul Zeytinburnu'na gelerek giyim-konfeksiyon mağazası işletmeciliği yapmış ardından 1976 yılında mefruşat işletmeciliği yapmaya başlamıştır. 1981 yılında Alanlı Mefruşat Koll.Şti.'ni kuran şahıs, 1985 yılında sonra güpür ve brode üretimine başlamıştır.

ADI SOYADI	AHMET ALANLI – (YÖNETİM KURULU BAŞKANI)
Doğum Yeri Tarihi	Samsun –1957
Tahsili	Lise Mezun
İş Tecrübesi	Küçük yaşlardan bu yana babası Orhan ALANLI'nın yanında yer alan şahıs, şirketin teşekkülünden bu yana aktif olarak görev yapmaktadır.

ADI SOYADI	HAKAN ALANLI – (YÖNETİM KURULU ÜYESİ)
Doğum Yeri Tarihi	Samsun –1958
Tahsili	İTÜ - İnşaat Mühendisliği
İş Tecrübesi	Babası Orhan ALANLI'nın yanında yetişen şahıs, tahsil hayatını müteakip şirketteki yerini almış olup halen şirkette yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır.

4.1.3. TOPLULUĞUN TİCARİ FAALİYETLERİ HAKKINDA BİLGİ :

Alanlı şirketler topluluğu, yurt çapında tanınan “ **ALANLI** “ tescilli markasıyla “**Gipür, Brode Kumaş (Aplike), Brode Kumaş, Transfer Baskı**“, “ **Tül Dokuma**” imalatı ve ticaretini yapmaktadır. Alanlı Tekstil söz konusu ürünlerin üretimini 41.000 m² arazi üzerine (31.200 m² kapalı alan) kurulu Merter/İstanbul'daki, Alanlı Tekstil firması üzerine kayıtlı tesislerinde yapmaktadır. Alanlı Pazarlama ise Alanlı Tekstil'den aldığı ürünlerin yurtiçi pazarlamasını Zeytinburnu/İstanbul, Adana, Bursa ve Denizli'de bulunan mağazalarında perakende ve toptan satışını yapmaktadır. Alanlı Dış Ticaret ise söz konusu ürünlerin yurt dışı pazarlamasını yapmaktadır. Topluluk 2000 yılında ağırlıklı makine yenileme ve maliyet düşürmeye yönelik olmak üzere % 30 kapasite artırıcı yatırıma başlamıştır. Yatırımın makine kısmını kapsayan % 65 lik bölümü 2002 yılının ortalarında hayata geçmiş olup, 2002 yılının sonunda da yatırımın maliyet düşürmeye yönelik kısmı olan %35 lik bölümü faaliyete geçtiği beyan edilmiştir. Bu yatırımın tamamlanması neticesinde önümüzdeki dönemde toplam maliyetlerde % 7 lik azalma sağlanacağı ve tesislerin halen %70 kapasiteyle çalıştığı şirket yetkililerince ifade edilmiş olup topluluğun gerçekleştiren 2002 yılı üretimi şöyledir ;

Mamül	Miktar	Birim
Gipür (42 – 46 cm eninde)	3.591.967	Metre
Brode Kumaş (Aplike)	7.375.327	Metre
Brode Kumaş	10.310.336	Metre
Transfer Baskı	1.541.005	Metre
Boyalı Mamül	8.217.754	Metre
Paketli Mamül	2.502.552	Paket

• **Hammadde Alış ve Şartları :**

--- **Yurt İçi :**

HAMMADDE	HAMBEZ, TÛL, KİMYASAL MADDE	
Satıcı Ünvanı	Hambez –Ascan Tekstil, Şafak Tül, Dünder Tekstil, Doğal Tekstil San. ve Tic. A.Ş. ,Aras Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti, Tül – Yeşim Grubu (Bursa), Kimyasal Madde – Çeşitli kuruluşlar (Toplam alışlar içerisinde çok az)	
Alış Şartları	Vade	Ödeme Şekli
	Hambez 150 güne kadar	C/H ve Çekli
	Tül 180 güne kadar	C/H ve Çekli
	Kimyasal 30 gün	C/H ve Çekli

HAMMADDE	İŞLENMİŞ İPLİK	
Satıcı Ünvanı	Çolakoğlu İplik San. Tic. Ltd. Şti.	
Alış Şartları	Vade	Ödeme Şekli
	30 – 60 – 90 gün	C/H

--- **İthalat :**

HAMMADDE	HAM İPLİK, KİMYASAL MADDE	
Satıcı Ülke	İsviçre, Uzakdoğu	
Alış Şartları	Vade	İthalat Türü
	90 - 210 gün	İthal alışların 1/3 'ü Mal Mukabili İthal alışların 2/3 'ü Akreditifli

--- **Şirketin Yıllar İtibariyle İthalat Rakamları (1 USD) :**

Yıllar	Hammadde
1999	6.890.000 USD
2000	12.560.000 USD
2001	12.340.000 USD
2002	21.575.000 USD

• **Mamül Satış ve Şartları :**

--- **Yurt İçi :**

MAMÛL	BRODE, GİPÛR	
Müşteri Ünvanı	Piyasaya yaygın	
Satış Şartları	Vade	Tahsilat Şekli
	Peşin, 30 – 60 – 90 gün	% 30 Peşin % 70 c/h ve çekli şeklinde

--- İhracat :

MAMÜL	BRODE, GÜPÜR	
Müşteri Ülkesi	İhracat satışları grup şirket Alanlı Dış Tic. A.Ş. aracılığıyla yapılmakta olup, Alanlı Tekstil bu kuruluşa ihraç kayıtlı satış yapmaktadır. Ürünler, ABD, İtalya, Almanya, Güney Afrika, İspanya, Suudi Arabistan, Yunanistan, Uzakdoğu vb. ülkelere ihraç edilmektedir.	
Satış Şartları	Vade	İhracat Şekli
	Dış Ticaretin satış vadesi 90 gün	%20 Mal Mukabili %80 Vesaik Mukabili

Not : Alanlı Tekstil ayrıca Laleli piyasasına da bavul ticareti satışları yaptığı belirtilmiştir.

--- Topluluğun Yıllar İtibariyle İhracat Rakamları :

Yıllar	Mamul
1999	13.500.000 USD
2000	18.600.000 USD
2001	26.800.000 USD
2002	26.221.903 USD

Not : Grubun 2003 yılı ihracat hedefi 30-35.000.000 USD olarak belirtilmiştir.

4.1.4. TOPLULUKLA İLGİLİ DİĞER İSTİHBARAT BİLGİLERİ :

--- Alanlı Tekstilin 31 / 12 / 2002 Tarihi İtibariyle Bankalarla Çalışması ;

Banka İsmi	K.V. Nakit Riski	Teminat Mektubu Riski	Akreditif Riski
	TL	TL	USD
A bank	9.844.236	243.534	4.766.222
B bank	9.607.438	67.705	2.172.206
C bank	2.062.148	16.826	
D bank	366.868		
TOPLAM	21.907.182	328.067	6.938.428

NOT:

- 1- Kullanılan TL Nakdi Kredilerin tutarı 3.181.837 TL'dir.
- 2- Kullanılan YP Kredilerin toplamı 18.725.345 TL olup 2.844.032 TL (1.740.000 USD) 'lık kısmı Eximbank Kaynaklı kredidir.
- 3- Kullanılan Teminat Mektupları gümrüklere ve vergi dairelerine hitaben kullandırılmıştır.
- 4- YP G.Nakdi Kredi tutarı 6.938.428 USD olup, tümü Vadeli Akreditif Kredisinden oluşmaktadır.

Sirketin Diğer Mali Boręları (Factoring Boręları)

Kurum	Risk
A Factoring	3.870.507 TL
B Factoring	422.921 TL
C Factoring	115.050 TL
D Factoring	687.713 TL
TOPLAM	5.096.191 TL

--- 14.03.2003 Tarihi İtibariyle Bankalar Bazında Yapılan Araştırma

A BANK		
Genel Limit	Riskler	Teminat
26.000.000 TL	862.000 TL nakit TL kredi 4.613.000 TL nakit YP kredi 2.700.000 TL exim YP kredi 12.300.000 TL akreditif kredisi 280.000 TL teminat mektubu 20.755.000 TL toplam	ęek/Senet İhracat Vesaiki İpotek

C BANK		
Genel Limit	Riskler	Teminat
3.220.000 TL (2.700.000 TL Nakdi +520.000 TL G.nakdi)	376.000 TL nakit TL kredi 1.018.000 TL nakit YP kredi 17.000 TL G.nakit TL kredi 453.000 TL G.nakit YP kredi 1.864.000 TL toplam	4 Trilyon TL'lık İpotek

--- 31/12/2002 Tarihi İtibariyle Topluluğun Konsolide T.C.M.B Risk Santralizasyon Cetveli*:

RISK KODU*	LİMİTLER	1 - 12 RİSK	12 - 24 RİSK	24 + RİSK	FAİZ KOM. /	TOPLAM
100	8.358.491	1.992.191	45.891	0	13.368	2.051.450
150	47.778.703	13.221.767	4.711.520	1.587.148	332.912	19.853.347
200	1.825.434	158.984	0	427.727	0	586.711
250	22.856.600	13.628.956	5.370.361	0	0	18.999.317
252	5.716.613	1.824.701	2.036.478	45.308	0	3.906.487
253	457.600	130.547	0	0	0	130.547
TOPLAM	86.993.441	30.957.159	12.164.286	2.060.183	346.280	45.527.859

*T.C.M.B Risk Santralizasyon Cetveli: Bankalar müşterilerine açtıkları kredi limitlerini ve kullandıkları kredi tutarlarını ay sonları itibariyle T.C.Merkez Bankasına bildirirler. Merkez Bankası da topladığı bu bilgileri firma bazında icmal halinde, yukarıdaki tabloda belirtildiği gibi, firmanın kredisinin bulunduğu bankalara bildirir.

--- 31/01/2003 Tarihi İtibariyle Topluluğun Konsolide T.C.M.B Risk Santralizasyon Cetveli:

RİSK KODU*	LİMİTLER	1 - 12 RİSK	12 - 24 RİSK	24 + RİSK	FAİZ KOM.	TOPLAM
100	11.913.921	4.606.577	42.948	0	28.403	4.677.928
150	47.357.471	14.266.502	4.718.626	1.589.667	251.484	19.826.279
200	1.825.434	158.984	0	427.727	0	586.711
250	26.934.125	14.540.917	3.892.410	0	0	18.433.327
252	6.296.198	1.385.392	2.122.598	204.850	0	3.712.840
253	195.000	132.857	0	0	0	132.857
TOPLAM	94.522.149	35.091.242	10.776.618	2.222.244	279.887	47.369.942

(*) 100- Nakit krediler (TL), 150- Nakit Krediler (YP), 200- G.nakit krediler (TL), 250- G.nakit krediler (YP), 252- Akreditifler, 253- Diğer G.nakit krediler.

• Yatırım Hakkında Bilgi :

Topluluk 17/01/2000 tarih ve 65254 sayılı teşvik belgesi kapsamında, 150 adet makine alımı ile ilgili yatırımlarının makine alımını kapsayan % 65 lik bölümünü 2002 yılı ortalarında tamamladığı ifade edilmiş olup söz konusu makinelerin 96 adedi için Belçika'dan 6,5 yıl vadeli ve 1,5 yıl anapara ve faiz ödemesiz, 5 yılı eşit taksitle anapara ve faiz ödemeli olarak temin edilen 7.5 Milyon USD'lık yatırım kredisi ile, diğer 54 adet makinenin finansmanının ise B ve C leasing ile sağlandığı belirtilmiştir.

Söz konusu yatırımla beraber kapasitede yaklaşık % 30 artış sağlandığı 2002 yılının sonunda da yatırımın maliyet düşürmeye yönelik kısmı olan %35 lik bölümü faaliyete geçtiği beyan edilmiştir. Bu yatırımın tamamlanması neticesinde önümüzdeki dönemde toplam maliyetlerde % 7 lik azalma sağlanacağı ve tesislerin halen %70 kapasiteyle çalıştığı şirket yetkililerince ifade edilmiştir.

• Topluluğun 2002 yılsonu İtibariye Leasing Borçları İle İlgili Bilgiler :

Leasing Kuruluşu	Toplam Borç	Bakiye Borç
A Leasing	6.117.469 \$	2.000.000 \$
B Leasing	2.354.800 \$	450.000 \$
C Leasing	5.789.790 \$	1.500.000 \$

Not : Tablo yetkililerden alınan listeye istinaden düzenlenmiştir.

• Topluluk Adına Kayıtlı Gayrimenkuller :

	Yeri	Cinsi	Parsel	Y. Ölçümü	Hissesi
1	Bağcılar / İST.	Arazi	1.241	2.219 m ²	Tam
2	Merter / İST.	Arazi	1.118	13.574 m ²	Tam

3	Merter / İST.	Arazi	41	24.125 m ²	Tam
4	Merter / İST.	Arazi	1.513	5.004 m ²	Tam

Notlar (Milyon TL) :

- 1- Gayrimenkuller üzerinde Leasing kuruluşlarının ipotek kaydının bulunduğu beyan edilmiştir.
- 2- 1 nolu gayrimenkulün B Bankası'na ipotekli olduğu belirtilmiştir.
- 3- 2, 3 ve 4 nolu gayrimenkuller üzerinde topluluğun fabrika binası mevcuttur ve A bankası ile B Bankasına ipotekli olduğu belirtilmiştir.
- 4- Gayrimenkuller hakkında bilgi şirket yetkililerinin sunduğu tapulara istinaden düzenlenmiştir.

• **Aktif Değerler Üzerindeki Sigortalar Hakkında Bilgi (Milyon TL) :**

Topululuğun, fabrika binaları, tesis – makine ve demirbaşları, stoklar ve diğer aktiflerinin sigorta kapsamında olduğu ve "A Sigorta" şirketine yaklaşık 35 trilyon TL bedelle sigorta ettirildiği belirtilmekle birlikte belge temin edilememiştir.

• **Personel Durumu :**

Topluluk bünyesinde yaklaşık 3.500 kişinin istihdam edildiği belirtilmiştir.

• **Protesto ve Karşılıksız Çek Durumu (01.02.2003 Tarihi İtibariyle) :**

Topululuğa bağlı şirketler ve ortakları adına protestolu senet, karşılıksız çek ve icra kayıtları gibi olumsuzluklara rastlanmamıştır.

• **31/12/2002 Tarihli Konsolide Bilanço ve Gelir Tablosu Önemli Kalemlerinin İzahı :**

ALICILAR (35.298.315 TL)	Meblağın tamamı yurt içi ve yurt dışı piyasaya, ticari alışverişten kaynaklanan yaygın alacaklardan oluşmaktadır.
Alacak Senetleri (831.562 TL)	Ort.2-3 ay vadeli müşteri senetlerinden oluşmaktadır.
Gel. Ayl. Ait Giderler (2.795.623 TL)	Meblağın tamamı leasing giderlerinin aktifleştirilen kısmıdır.
Diğer Dönen Varlıklar (1.146.038 TL)	Meblağın; 232.810 TL'si Devreden KDV'den, 696.227 TL'si Diğer KDV'den bakiyesi ise Peşin Ödenen Vergilerden oluşmaktadır.

Gel. Yıllara Ait Gid. (1.027.005 TL)	Meblağın tamamı leasing giderlerinin aktifleştirilen kısmıdır.
Satıcılar (22.616.188 TL)	Meblağın; yaklaşık 4 milyon USD'lik kısmı leasing şirketlerine bakiyesi ise ticari alışverişten kaynaklanan piyasaya yaygın satıcı borçlarından oluşmaktadır.
Borç Senetleri (9.892.502 TL)	Mal temini nedeniyle piyasaya olan senetli borçlardan oluşmaktadır.
Ödenecek Vergi ve Yas. Yük. (1.892.162 TL)	Meblağın; 170.806 TL'si Ödenecek Vergi ve Fonlardan, 458.607 TL'si Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintilerinden, bakiyesi ise Vadesi geçmiş vergi borçlarından oluşmaktadır. Şirket yetkilileri sözkonusu geçikmenin önceki yıllarda yaşanan nakit sıkışıklığından kaynaklandığını belirtmişlerdir.
U.V. Satıcılar (10.448.607 TL)	Meblağın tamamı üretimde kullanılan makinelerin ithalatıyla ilgili olarak oluşan pıcanol/motex/nuyfil firmalarına olan yurtdışı borçlardan oluşmaktadır. (Sözkonusu ithalatın finansmanı için Belçika'dan 6.5 yıl vadeli 7.500.000 USD'lik yatırım kredisi kullanılmıştır).
Finansman Giderleri (18.858.654 TL)	2002 yılında demirbaşlar kaleminde aktifleştirilen 18.858.654 TL ve 2001 yılında aktifleştirilen 15.000.000 TL demirbaşlar kaleminden düşülerek ilgili dönemlerin finansman giderleri kalemleri arasına aktarılmıştır.
Amortisman Giderleri (8.352.681 TL)	2002 yılı amortisman gideri 8.352.681 TL olan şirketler topluluğunun 2001 yılı amortisman gideri ise 7.798.624 TL'dir.
Diğ. Faal. Olğ. Gel. Ve Kârlar (1.346.430 TL)	Meblağın 821.255 TL'si kira gelirlerinden oluşmakta olup bakiyesi hakkında bilgi temin edilememiştir.

4.2. Şirketler Topluluğunun Düzeltilmemiş Finansal Tabloları

Aşağıda verilen finansal tablolar şirketler topluluğunun yeminli mali müşavir onaylı mali verileri olup üzerlerinde herhangi bir düzeltme işlemi yapılmadan sunulmuştur.

TOPLULUĞA BAĞLI ŞİRKETLERİN DÜZELTİLMEMİŞ AKTİF HESAPLARI

	ALANLI TEKSTİL			ALANLI PAZARLAMA			ALANLI DIŞ TIC.			TOPLAM	
	31.12.2001	31.12.2002		31.12.2001	31.12.2002		31.12.2001	31.12.2002		31.12.2001	31.12.2002
I-DÖNEN VARLIKLAR	31.794.400	40.061.657		10.978.850	15.907.701		16.149.198	16.867.843		58.922.448	72.837.201
A-HAZIR DEĞERLER	65.735	340.636		25.426	485.625		68.956	85.321		160.117	911.582
B-MENKUL DEĞERLER										0	0
C-TİCARİ ALACAKLAR	22.437.186	25.382.695		5.987.284	12.281.616		14.641.711	15.450.991		43.066.181	53.115.302
1-Alıcılar	22.437.186	25.382.695		5.608.756	11.450.054		14.641.711	15.450.991		42.687.653	52.283.740
2-Alacak Senetleri				378.528	831.562					378.528	831.562
D-DİĞER ALACAKLAR	0	0		0	0		265	194		265	194
E-STOKLAR	8.835.215	10.555.347		4.299.815	2.988.102		1.272.980	1.325.013		14.408.010	14.868.462
1-Emtia	2.562	2.876.665		4.292.191	2.985.651		1.236.456	1.298.562		5.531.209	7.160.878
2-İlk madde ve malzeme	5.682.741	5.135.945								5.682.741	5.135.945
3-Yarı Mamul-Uretim	1.003.504	1.003.658								1.003.504	1.003.658
4-Mamul	1.389.756	1.442.306								1.389.756	1.442.306
5-Verilen Sipariş Avansları	756.692	96.773		7.624	2.451		36.524	26.451		800.800	125.675
F-Geç. Ayl. Ait Gid. Ve Gel. Tahak.		2.795.623								0	2.795.623
G-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	456.264	987.356		666.325	152.358		165.286	6.324		1.287.875	1.146.038
II-DURAN VARLIKLAR	54.434.650	88.331.663		230.811	456.906		488.757	3.621.785		55.154.218	92.410.354
A-TİCARİ ALACAKLAR	1.002	17.428		180.000	180.000		24.621	0		205.623	197.428
1-Alıcılar				180.000	180.000		12.657			192.657	180.000
3-Verilen Depozito ve Teminatlar	1.002	17.428					11.964			12.966	17.428
B-DİĞER ALACAKLAR	0	0		0	0		0	0		0	0
C-MALİ DURAN VARLIKLAR	1.450.000	1.450.000		0	0		0	0		1.450.000	1.450.000
1-Bağlı Menkul Kıymetler										0	0
2-Bağlı Ortaklıklar	1.450.000	1.450.000								1.450.000	1.450.000
D-Yıl. Yaygın İnş. Onr. Mal.										0	0
E-MADDİ DURAN VARLIKLAR	52.249.565	85.905.819		48.528	248.450		333.534	3.497.216		52.631.627	89.651.485
1-Gayrimenkuller	3.356.012	5.268.561			150.000					3.356.012	5.418.561
2-Demirbaşlar	70.461.851	109.855.643		60.729	123.818		410.683	611.395		70.933.263	110.590.856
2-Birikmiş Amortismanlar	23.457.650	31.396.887		12.201	25.368		86.114	98.741		23.555.965	31.520.996
3-Yapılmakta Olan Yatırımlar	1.889.352	2.178.502					8.965	2.984.562		1.898.317	5.163.064
E-MADDİ OLMAYAN D. VARLIKL.	38.625	78.564		1.524	5.872		106.951			147.100	84.436
F-Geç. Yıl. Ait. Gid. Ve Gel. Tahak.	695.458	879.852		759	22.584		23.651	124.569		719.868	1.027.005
AKTİF TOPLAMI	86.229.050	128.393.320		11.209.661	16.364.607		16.637.955	20.489.628		114.076.666	165.247.555

TOPLULUĞA BAĞLI ŞİRKETLERİN DÜZELTİLMEMİŞ PASİF HESAPLARI

	ALANLI TEKSTİL		ALANLI PAZARLAMA		ALANLI DIŞ TİC.		TOPLAM	TOPLAM
	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002		
III-KISA V. YABANCI KAYNAKLAR	40.563.756	56.111.571	10.969.613	12.314.364	14.143.186	15.885.147	65.676.555	84.311.082
A-MALİ BORÇLAR	21.198.523	26.869.529	0	0	8.632	25.162	21.207.155	26.894.691
1-Banka Kredileri	21.198.523	21.879.635			8.632	25.162	21.207.155	21.904.797
2-Diğer Mali Borçlar		4.989.894					0	4.989.894
B-TİCARİ BORÇLAR	17.944.056	26.559.563	9.860.179	11.172.539	11.456.318	11.762.013	39.260.553	49.494.115
1-Satıcılar	12.839.439	18.961.107	9.034.810	9.971.081	11.271.082	10.669.425	33.145.331	39.601.613
2-Borç Senetleri	5.104.617	7.598.456	825.369	1.201.458	185.236	1.092.588	6.115.222	9.892.502
4-Diğer Ticari Borçlar							0	0
C-DİĞER BORÇLAR	198.682	895.951	9.852	25.846	11.236	26.354	219.770	948.151
1-Ortaklara Borçlar							0	0
3-Diğer	198.682	895.951	9.852	25.846	11.236	26.354	219.770	948.151
D-ALINAN AVANSLAR	498.562		1.087.524	1.094.521	2.496.761	3.965.984	4.082.847	5.060.505
E-ÖDENECEK VERGİ VE YÜKÜM.	465.238	1.786.528	12.058		44.591	105.634	521.887	1.892.162
F-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	258.695			21.458	125.648		384.343	21.458
G-Gel. Ayl. Gel. Ve Gid. Taah.							0	0
IV-UZUN V. YABANCI KAYNAKLAR	5.421.852	10.448.607	0	0	0	0	5.421.852	10.448.607
A-MALİ BORÇLAR	0	0	0	0	0	0	0	0
B-TİCARİ BORÇLAR	5.421.852	10.448.607	0	0	0	0	5.421.852	10.448.607
1-Satıcılar	5.421.852	10.448.607					5.421.852	10.448.607
2-Diğer Ticari Borçlar							0	0
C-DİĞER BORÇLAR	0	0	0	0	0	0	0	0
D-ALINAN AVANSLAR							0	0
F-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI							0	0
V-ÖZKAYNAKLAR	40.241.442	61.833.142	240.048	4.050.243	2.496.769	4.604.481	42.978.259	70.487.866
A- Sermaye	15.000.000	20.000.000	500.000	5.000.000	2.000.000	4.000.000	17.500.000	29.000.000
B- MDV Yeniden Değerleme Fonu	23.522.345	39.128.756	8.564	32.587	369.456	456.925	23.900.365	39.618.268
C- Kar Yedekleri	345.261	787.248	171.436	118.849	91.649	111.390	608.346	1.017.487
D- Dönem Net Kar/Zararı	1.373.836	1.917.138	-439.952	-1.101.193	35.664	36.166	969.548	852.111
PASİF TOPLAMI	86.227.050	128.393.320	11.209.661	16.364.607	16.639.955	20.489.628	114.076.666	165.247.555

TOPLULUĞA BAĞLI ŞİRKETLERİN DÜZELTİLMEMİŞ GELİR TABLOLARI

	ALANLI TEKSTİL		ALANLI PAZARLAMA		ALANLI DIŞ TİC.		TOPLAM	
	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002
A-BRÜT SATIŞLAR	97.351.327	139.408.135	22.195.248	82.056.845	72.125.854	49.024.963	191.672.429	270.489.943
YURT İÇİ SATIŞLAR	96.787.452	138.542.851	22.195.248	82.056.845			118.982.700	220.599.696
YURT DIŞI SATIŞLAR	563.875	865.284			72.125.854	49.024.963	72.689.729	49.890.247
B-SATIŞLARDAN İNDİRİMLER (-)	2.785.124	504.895	275.852	3.098.751	1.352.486	1.052.485	4.413.462	4.656.131
C-NET SATIŞLAR	94.566.203	138.903.240	21.919.396	78.958.094	70.773.368	47.972.478	187.258.967	265.833.812
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	92.865.423	133.125.824	21.596.856	77.856.412	67.596.841	44.896.254	182.059.120	255.878.490
BRÜT SATIŞ KAR veya ZARARI	1.700.780	5.777.416	322.540	1.101.682	3.176.527	3.076.224	5.199.847	9.955.322
E-FAALİYET GİDERLERİ (-)	786.524	4.012.587	752.125	2.125.487	3.025.648	3.152.654	4.564.297	9.290.728
FAALİYET KARI veya ZARARI	914.256	1.764.829	-429.585	-1.023.805	150.879	-76.430	635.550	664.594
F-Diğ. Faal. Olğ. Gelir ve Karlar	368.235	485.268	223.587	465.841	296.452	395.321	888.274	1.346.430
G-Diğ. Faal. Olğ. Gider ve Zararlar	78.648	154.826	235.841	548.745		102.654	314.489	806.225
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	225.987				365.852	185.426	591.839	185.426
OLAĞAN KAR veya ZARAR	977.856	2.095.271	-441.839	-1.106.709	81.479	30.811	617.496	1.019.373
I-Olağan Dışı Gelir ve Karlar	765.425	125.845	2.145	5.874	35.698	86.201	803.268	217.920
J-Olağan Dışı Gider ve Zararlar	123.584	65.824	258	358	68.951	65.214	192.793	131.396
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	1.619.697	2.155.292	-439.952	-1.101.193	48.226	51.798	1.227.971	1.105.897
K-Dönem Karı ve Diğ. Yas. Yük. Karş.	245.861	238.154			12.562	15.632	258.423	253.786
DÖNEM NET KARI veya ZARARI	1.373.836	1.917.138	-439.952	-1.101.193	35.664	36.166	969.548	852.111

4.3. Şirketler Topluluğunun Düzeltilmiş Finansal Tabloları

Aşağıda topluluğa bağlı şirketlerin düzeltilmiş bilanço ve gelir tabloları ve yapılan düzeltmeler ışığında düzenlenen konsolide bilanço ve gelir tablosu yer almaktadır. Ayrıca konsolide finansal tabloların mali analiziyle ilgili oranlar tablosuda aşağıda yer almaktadır.

TOPLULUĞA BAĞLI ŞİRKETLERİN DÜZELTİLMİŞ AKTİF HESAPLARI

	ALANLI TEKSTİL		ALANLI PAZARLAMA		ALANLI DIŞ TIC.		TOPLAM	TOPLAM
	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002
I-DÖNEN VARLIKLAR	31.794.400	40.061.657	10.978.850	15.907.701	16.149.198	16.867.843	58.922.448	72.837.201
A-HAZIR DEĞERLER	65.735	340.636	25.426	485.625	68.956	85.321	160.117	911.582
B-MENKUL DEĞERLER							0	0
C-TİCARİ ALACAKLAR	22.437.186	25.382.695	5.987.284	12.281.616	14.641.711	15.450.991	43.066.181	53.115.302
1-Alıcılar	4.801.311	8.397.270	5.608.756	11.450.054	14.641.711	15.450.991	25.051.778	35.298.315
2-Alacak Senetleri			378.528	831.562			378.528	831.562
3-Grup Şirketlerden Alacaklar	17.635.875	16.985.425					17.635.875	16.985.425
D-DİĞER ALACAKLAR	0	0	0	0	265	194	265	194
E-STOKLAR	8.835.215	10.555.347	4.299.815	2.988.102	1.272.980	1.325.013	14.408.010	14.868.462
1-Emtia	2.562	2.876.665	4.292.191	2.985.651	1.236.456	1.298.562	5.531.209	7.160.878
2-İlk madde ve malzeme	5.682.741	5.135.945					5.682.741	5.135.945
3-Yarı Mamul-Uretim	1.003.504	1.003.658					1.003.504	1.003.658
4-Mamul	1.389.756	1.442.306					1.389.756	1.442.306
5-Verilen Sipariş Avansları	756.652	96.773	7.624	2.451	36.524	26.451	800.800	125.675
F-Gel. Yıl. Ait. Gel. Tahakk.	456.264	2.795.623	666.325	152.358	165.286	6.324	1.287.875	2.795.623
G-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR							0	0
II-DURAN VARLIKLAR	39.434.650	69.473.009	230.811	456.906	488.757	3.621.785	40.154.218	73.551.700
A-TİCARİ ALACAKLAR	1.002	17.428	180.000	180.000	24.621	0	205.623	197.428
1-Alıcılar			180.000	180.000	12.657		192.657	180.000
2-Verilen Depozito ve Teminatlar	1.002	17.428			11.964		12.966	17.428
B-DİĞER ALACAKLAR	0	0	0	0	0	0	0	0
C-MALI DURAN VARLIKLAR	1.450.000	1.450.000	0	0	0	0	1.450.000	1.450.000
1-Bağlı Ortaklık (A Yavru Şirketi)	150.000	150.000					150.000	150.000
2-Bağlı Ortaklık (B Yavru Şirketi)	1.300.000	1.300.000					1.300.000	1.300.000
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	37.249.565	67.047.165	48.528	248.450	333.534	3.497.216	37.631.627	70.792.831
1-Gayrimenkuller	3.356.012	5.268.561		150.000			3.356.012	5.418.561
2-Demirbaşlar	55.461.851	90.996.989	60.729	123.818	410.683	611.395	55.933.263	91.732.202
3-Birikmiş Amortismanlar	23.457.650	31.396.887	12.201	25.368	86.114	98.741	23.555.965	31.520.996
4-Yapılmakta Olan Yatırımlar	1.889.352	2.178.502			8.965	2.984.562	1.898.317	5.163.064
E-MADDİ OLMAYAN D. VARLIKL.	38.625	78.564	1.524	5.872	106.951		147.100	84.436
F-Gel. Yıl. Ait. Gel. Tahakk.	695.458	879.852	759	22.584	23.651	124.569	719.868	1.027.005
AKTİF TOPLAMI	71.229.050	109.534.666	11.209.661	16.364.607	16.637.955	20.489.628	99.076.666	146.388.901

TOPLULUĞA BAĞLI ŞİRKETLERİN DÜZELTİLMİŞ PASİF HESAPLARI

	ALANLI TEKSTİL		ALANLI PAZARLAMA		ALANLI DIŞ TİC.		TOPLAM	TOPLAM
	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002		
III-KISA V. YABANCI KAYNAKLAR	40.563.756	56.111.571	10.969.613	12.314.364	14.143.186	15.885.147	65.676.555	84.311.082
A-MALI BORÇLAR	21.198.523	26.869.529	0	0	8.632	25.162	21.207.155	26.894.691
1-Banka Kredileri	21.198.523	21.879.635			8.632	25.162	21.207.155	21.904.797
2-Diğer Mali Borçlar		4.989.894					0	4.989.894
B-TİCARİ BORÇLAR	17.944.056	26.559.563	9.860.179	11.172.539	11.456.318	11.762.013	39.260.553	49.494.115
1-Satıcılar	12.839.439	18.961.107	685.425	1.285.623	1.984.592	2.369.458	15.509.456	22.616.188
2-Borç Senetleri	5.104.617	7.598.456	825.369	1.201.458	185.236	1.092.588	6.115.222	9.892.502
3-Grup Şirketlere Borçlar			8.349.385	8.685.458	9.286.490	8.299.967	17.635.875	16.985.425
C-DİĞER BORÇLAR	198.682	895.951	9.852	25.846	11.236	26.354	219.770	948.151
1-Ortaklara Borçlar							0	0
3-Diğer	198.682	895.951	9.852	25.846	11.236	26.354	219.770	948.151
D-ALINAN AVANSLAR	498.562		1.087.524	1.094.521	2.496.761	3.965.984	4.082.847	5.060.505
E-ÖDENECEK VERGİ VE YÜKÜM.	465.238	1.786.528	12.058		44.591	105.634	521.887	1.892.162
F-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	258.695			21.458	125.648		384.343	21.458
G-Gel. Ayl. Ait. Gel. Ve Gid. Taah.							0	0
IV-UZUN V. YABANCI KAYNAKLAR	5.421.852	10.448.607	0	0	0	0	5.421.852	10.448.607
A-MALI BORÇLAR	0	0	0	0	0	0	0	0
1-Banka Kredileri							0	0
2-Diğer Mali Borçlar							0	0
B-TİCARİ BORÇLAR	5.421.852	10.448.607	0	0	0	0	5.421.852	10.448.607
1-Satıcılar	5.421.852	10.448.607					5.421.852	10.448.607
2-Diğer Ticari Borçlar							0	0
C-DİĞER BORÇLAR	0	0	0	0	0	0	0	0
1-Ortaklara							0	0
2-Diğer							0	0
V-ÖZKAYNAKLAR	25.241.442	42.974.488	240.048	4.050.243	2.496.769	4.604.481	27.978.259	51.629.212
A- Sermaye	15.000.000	20.000.000	500.000	5.000.000	2.000.000	4.000.000	17.500.000	29.000.000
B- MDV Yeniden Değerleme Fonu	23.522.345	39.128.756	8.564	32.587	369.456	456.925	23.900.365	39.618.268
C- Kar Yedekleri	345.261	787.248	171.436	118.849	91.649	111.390	608.346	1.017.487
D- Dönem Net Kar/Zararı	-13.626.164	-16.941.516	-439.952	-1.101.193	35.664	36.166	-14.030.452	-18.006.543
PASİF TOPLAMI	71.227.050	109.534.666	11.209.661	16.364.607	16.639.955	20.489.628	99.076.666	146.388.901

TOPLULUĞA BAĞLI ŞİRKETLERİN DÜZELTİLMİŞ GELİR TABLOLARI

	G E L İ R T A B L O S U (M İ L Y O N T L T L)					
	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002
	ALANLI TEKSTİL			ALANLI PAZARLAMA		
	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2002	ALANLI DIŞ TİC.	TOPLAM
A-BRÜT SATIŞLAR	97.351.327	139.408.135	22.195.248	82.056.845	72.125.854	191.672.429
YURT İÇİ SATIŞLAR	96.787.452	138.542.851	22.195.248	82.056.845		118.982.700
YURT DIŞI SATIŞLAR	563.875	865.284			72.125.854	49.689.729
B-SATIŞLARDAN İNDİRİMLER (-)	2.785.124	504.895	275.852	3.098.751	1.352.486	4.413.462
C-NET SATIŞLAR	94.566.203	138.903.240	21.919.396	78.958.094	70.773.368	187.258.967
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	92.865.423	133.125.824	21.596.856	77.856.412	67.596.841	182.059.120
BRÜT SATIŞ KAR veya ZARARI	1.700.780	5.777.416	322.540	1.101.682	3.176.527	5.199.847
E-FAALİYET GİDERLERİ (-)	786.524	4.012.587	752.125	2.125.487	3.025.648	4.564.297
FAALİYET KARI veya ZARARI	914.256	1.764.829	-429.585	-1.023.805	150.879	635.550
F-Diğ. Faal. Olğ. Gel. ve Karlar	368.235	485.268	223.587	465.841	296.452	888.274
G-Diğ. Faal. Olğ. Gid. ve Zararlar	78.648	154.826	235.841	548.745		314.489
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	15.225.987	18.858.654			365.852	15.591.839
OLAĞAN KAR veya ZARAR	-14.022.144	-16.763.383	-441.839	-1.106.709	81.479	-14.382.504
I-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	765.425	125.845	2.145	5.874	35.698	803.268
J-OLAĞAN DIŞI GİDER VE ZARAR.	123.584	65.824	258	358	68.951	192.793
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-13.380.303	-16.703.362	-439.952	-1.101.193	48.226	-13.772.029
K-Dönem Karı ve diğ. Yas. Yük. Karş.	245.861	238.154			12.562	258.423
DÖNEM NET KARI veya ZARARI	-13.626.164	-16.941.516	-439.952	-1.101.193	35.664	-14.030.452
NOT: Alanlı. Tekstil satışlarının, 2001 yılı için 72.854.125 TL'lik kısmı 2002 yılı için 85.896.426 TL'lik kısmı grup şirketlere yönelik gerçekleştirilmiştir.						

KONSOLİDE BİLANÇO					
	31.12.2001	31.12.2002		31.12.2001	31.12.2002
I-DÖNEN VARLIKLAR	41.286.573	65.851.776	III-KISA V. YABANCI KAYNAKLAR	48.040.680	67.325.657
A-HAZIR DEĞERLER	160.117	911.582	A-MALI BORÇLAR	21.207.155	26.894.691
B-MENKUL DEĞERLER	0	0	1-Banka Kredileri	21.207.155	21.904.797
C-TİCARİ ALACAKLAR	25.430.306	36.129.877	2-Diğer Mali Borçlar	0	4.989.894
1-Alıcılar	25.051.778	35.298.315	B-TİCARİ BORÇLAR	21.624.678	32.508.690
2-Alacak Senetleri	378.528	831.562	1-Satıcılar	15.509.456	22.616.188
3-Diğer Ticari Alacaklar	0	0	2-Borç Senetleri	6.115.222	9.892.502
D-DİĞER ALACAKLAR	265	194	3-Diğer Ticari Borçlar	0	0
1-Ortaklardan alacaklar	0	0	C-DİĞER BORÇLAR	219.770	948.151
2-Diğer	265	194	1-Ortaklara Borçlar	0	0
E-STOKLAR	14.408.010	14.868.462	2-Diğer	219.770	948.151
1-Emtia	5.531.209	7.160.878	D-ALINAN AVANSLAR	4.082.847	5.060.505
2-İlk madde ve malzeme	5.682.741	5.135.945	E-ÖDENECEK VERGİ VE YÜKÜM.	521.887	1.892.162
3-Yarı Mamul-Üretim	1.003.504	1.003.658	F-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	384.343	21.458
4-Mamul	1.389.756	1.442.306	G-Gel. Ayl. Ait. Gel. Ve Gid. Taah.	0	0
5-Verilen Sipariş Avansları	800.800	125.675	IV-UZUN V. YABANCI KAYNAKLAR	6.272.159	11.086.337
F-Gel. Ayl. Ait. Gid. Ve Gel. Tahak.	0	2.795.623	A-MALI BORÇLAR	0	0
G-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	1.287.875	1.146.038	1-Banka Kredileri	0	0
II-DURAN VARLIKLAR	38.704.218	72.101.700	2-Diğer Mali Borçlar	0	0
A-TİCARİ ALACAKLAR	205.623	197.428	B-TİCARİ BORÇLAR	5.421.852	10.448.607
1-Alıcılar	192.657	180.000	1-Satıcılar	5.421.852	10.448.607
2-Verilen Depozito ve Teminatlar	12.966	17.428	2-Diğer Ticari Borçlar	0	0
B-DİĞER ALACAKLAR	0	0	C-DİĞER BORÇLAR	0	0
1-Ortaklardan Alacaklar	0	0	1-Ortaklara	0	0
2-Diğer	0	0	2-Diğer	0	0
C-MALI DURAN VARLIKLAR	0	0	D-ALINAN AVANSLAR	0	0
1-Bağlı Menkul Kıymetler	0	0	E-BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0	0
2-İştirakler	0	0	F-Gel. Yıl. Ait. Gel. Ve Gid. Taah.	0	0
3-Bağlı Ortaklıklar	0	0	1-Konsolidasyon Üstesi	850.307	637.730
E-MADDİ DURAN VARLIKLAR	37.631.627	70.792.831	V-ÖZKAYNAKLAR	25.677.952	49.541.482
1-Gayrimenkuller	3.356.012	5.418.561	A- Sermaye	15.000.000	20.000.000
2-Demirbaşlar	55.933.263	91.732.202	B- MDV Yeniden Değerleme Fonu	23.522.345	39.128.756
3-Birikmiş Amortismanlar	23.555.965	31.520.996	C- Kar Yedekleri	345.261	787.248
4-Yapılmakta Olan Yatırımlar	1.898.317	5.163.064	D- Dönem Net Kar/Zararı	-13.737.017	-17.580.961
F-MADDİ OLMAYAN D. VARLIKL.	147.100	84.436	E- Diğer Sermaye Yedekleri	0	5.475.494
G-Gel. Yıl. Ait. Gid. Ve Gel. Tahak.	719.868	1.027.005	E- Azınlık Payı	547.363	1.730.945
H-DİĞER DURAN VARLIKLAR	0	0	PASİF TOPLAMI	79.990.791	127.953.476
AKTİF TOPLAMI	79.990.791	127.953.476			

Konsolidasyon Üstesi, Alanlı Pazarlama ve Dış Ticaret şirketlerinin özkaynaklarından Alanlı Tekstil'in payına düşen kısmın, Alanlı Tekstil'in bilançoda görülen iştirak tutarının çıkarılmasıyla ortaya çıkan farktan oluşmaktadır.

Alanlı Tekstil'in yavru firmaları 2001 yılı başında satın aldığı farz edildiğinden yavru firmaların 2001 yıl sonu karları, 2001 yıl sonu özkaynaklarından düşülmektedir. Konsolidasyon Üstesinin 5 yılda itfa ediliyor olması nedeniyle 2001 yıl sonu konsolidasyon üstesinin %20'si olan itfa tutarı gelir tablosunda oluşan dışı gelir ve karlar kısmına gelir olarak kaydedilir. Ayrıca söz konusu itfa tutarı konsolidasyon üstesinden düşülür.

Konsolidasyon Üstesi = (240.048+439.952) + (2.496.769-35.664) x 80/100= 2.512.884 - 1.450.000 = 1.062.884

Konsolidasyon Üstesi (2001 yıl sonu) = 1.062.884 - (1.062.884x(20/100)) = 850.307

Konsolidasyon Üstesi (2002 yıl sonu) = 850.307 - (1.062.884x(20/100)) = 637.730

Azınlık Payı Alanlı Pazarlama ve Dış Ticaret firmalarının Özkaynaklarının %20'lik kısmından oluşmaktadır.

Azınlık Payı (2001 yılı) = (240.048 + 2.496.769) x 20/100 = 547.363

Azınlık Payı (2002 yılı) = (4.050.243+4.604.481)x20/100 = 1.730.945

KONSOLİDE GELİR TABLOSU		
(Milyon TL)		
	TOPLAM	TOPLAM
	31.12.2001	31.12.2002
A-BRÜT SATIŞLAR	118.818.304	184.593.517
YURT İÇİ SATIŞLAR	46.128.575	134.703.270
YURT DIŞI SATIŞLAR	72.689.729	49.890.247
B-SATIŞLARDAN İNDİRİMLER (-)	4.413.462	4.656.131
C-NET SATIŞLAR	114.404.842	179.937.386
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	109.204.995	169.982.064
BRÜT SATIŞ KAR veya ZARARI	5.199.847	9.955.322
E-FAALİYET GİDERLERİ (-)	4.564.297	9.290.728
FAALİYET KARI veya ZARARI	635.550	664.594
F-Diğer Faal. Olğ. Gelir ve Karlar	888.274	1.346.430
G-Diğer Faal. Olğ. Gider ve Zararlar	314.489	806.225
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	15.591.839	19.044.080
OLAĞAN ZARAR	-14.382.504	-17.839.281
İ-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	1.015.845	430.497
J-OLAĞAN DIŞI GİDER VE ZARARLAR	192.793	131.396
DÖNEM ZARARI	-13.559.452	-17.540.180
K-Dönem Karı ve Diğer Yasal Yük. Karş.	258.423	253.786
DÖNEM NET ZARARI	-13.817.875	-17.793.966
L- AZINLIK PAYLARI ZARARI	-80.858	-213.005
M- KONSOLİDE ZARAR	-13.737.017	-17.580.961
<p>Azınlık Payları Kar/Zararı Yavru şirketler Alanlı Pazarlama ve Dış Ticaret şirketlerinin kar/zararlarından Alanlı Tekstilın payına düşen kısmın çıkarılmasıyla yani yavru şirketler kar/zararının azınlık payına isabet eden kısımdan oluşmaktadır.</p> <p>Azınlık Payları Zararı (2001 yılı) = $(-439.952+35.664) \times 20/100 = -80.858$</p> <p>Azınlık Payları Zararı (2002 yılı) = $(-1.101.193+36.166) \times 20/100 = -213.005$</p>		

KONSOLIDE FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİYLE İLGİLİ ORANLAR

	31.12.2001	31.12.2002	
Toplam Satış Ciro	114.404.842	179.937.386	
Dönen Varlıklar	41.286.573	55.851.776	
Duran varlıklar	38.704.218	72.101.700	
Kısa Vadeli Borçlar	48.040.680	67.325.657	
K.V.Banka Kredileri	21.207.155	21.904.797	
Uzun Vadeli Borçlar	6.272.159	11.086.337	
Öz Kaynaklar	25.677.952	49.541.482	
Toplam Finansman Gid.	15.591.839	19.044.080	
Dönem Karı	-13.559.452	-17.540.180	
Net Karı	-13.737.017	-17.580.961	
Amortisman Gideri	7.798.624	8.352.681	
Net İşletme Sermayesi	-6.754.107	-11.473.881	
Cari Oran (%)	$41.286.573 / 48.040.680 * 100 = 86$	$55.851.776 / 67.325.657 * 100 = 83$	
Asist-test Oranı (%)	$(41.286.573 - 14.408.010) / 48.040.680 * 100 = 56$	$(55.851.776 - 14.868.462) / 67.325.657 * 100 = 61$	
Borçlar Top/Özvarlık (%)	$(48.040.680 + 6.272.159) / 25.677.952 * 100 = 212$	$(67.325.657 + 11.086.337) / 49.541.482 * 100 = 158$	
K.V.Borçlar/Özkaynaklar (%)	$48.040.680 / 25.677.952 * 100 = 187$	$67.325.657 / 49.541.482 * 100 = 136$	
Bağlı ve Sab.Kıym./Öz kaynak.	$38.704.218 / 25.677.952 * 100 = 151$	$72.101.700 / 49.541.482 * 100 = 146$	
Yabancı Kay./Varlık Toplamı (%)	$(48.040.680 + 6.272.159) / 79.990.791 * 100 = 68$	$(67.325.657 + 11.086.337) / 127.953.476 * 100 = 61$	
D.Karılı/Özkaynaklar (%)	-	-	
D.Karılı/Net Satışlar (%)	-	-	
Alacak Devir Hızı	$114.404.842 / 25.430.306 = 4,5$	$179.937.386 / 36.129.877 = 5,0$	
Stok Devir Hızı	$109.204.995 / 14.408.010 = 7,6$	$169.982.064 / 14.868.462 = 11,4$	
Borç Devir Hızı	$109.204.995 / 21.624.678 = 5,1$	$169.982.064 / 32.508.690 = 5,2$	
Özkaynak Devir Hızı	$114.404.842 / 25.677.952 = 4,5$	$179.937.386 / 49.541.482 = 3,6$	
Brüt Satış Karı/Net Satışlar(%)	$5.199.847 / 114.404.842 * 100 = 4,5$	$9.955.322 / 179.937.386 * 100 = 5,5$	
Faaliyet karı/Net Satışlar (%)	$635.550 / 114.404.842 * 100 = 0,6$	$664.594 / 179.937.386 * 100 = 0,4$	
Olağan Kar/Net Satışlar (%)	-	-	

4.3.1. Düzeltilmiş Bilanço

Örnek uygulamada topluluğa bağlı şirketlerin birbirleriyle, bilanço kalemleri anlamında, sadece borç-alacak ilişkisi olduğu şirket mali verilerinden tespit edilmiş olup bunun dışında yapılan istihbarat çalışmasında şirketlerin birbirleriyle başka bir ilişkilerinin olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu borç alacak ilişkisi de üretici konumda olan ana firma Alanlı Tekstilin yavru firmalara pazarlamaları amacıyla satmış olduğu ürünlerden kaynaklanmaktadır. 2001 yılı için 17.635.875 TL, 2002 yılı için 16.985.425 TL olan alacak Düzeltilmiş Bilançonun Aktifinde Ticari Alacaklar ve Düzeltilmiş Bilançonun Pasifinde Ticari Borçlar hesap grubunun altında ayrıca gösterilmiş olup konsolide bilanço düzenlenirken söz konusu borç ve alacak karşılıklı birbirlerinden mahsup edilmiştir. Topluluğa bağlı şirketlerin birbirlerine olan borç ve alacakları düzeltilmiş bilançoda "grup şirketlerden alacaklar" ve "grup şirketlere borçlar" kalemlerinde belirtilmiştir.

Bankalar kredi ilişkisine girecekleri firmaların yarattıkları fon tutarını yakından takip etmek isterler. Çünkü alınan kredilerin geri ödenme kabiliyetini en çok firmaların fon yaratma gücü belirler. Bu sebeple söz konusu grubun fon yaratma gücü gelir tablosunda daha net bir şekilde görülmesi için Alanlı Tekstilin Düzeltilmemiş mali tablolarında maddi duran varlıklar kalemi altında aktifleştirilen 2001 yılına ait 15.000.000 milyon TL ve 2002 yılına ait 18.858.654 milyon TL demirbaşlar kaleminden mahsup edilerek gelir tablosunda finansman giderleri kalemine aktarılmıştır.

4.3.2. Düzeltilmiş Gelir Tablosu

Örnek uygulamada topluluğa bağlı şirketlerin birbirleriyle, gelir tablosu kalemleri anlamında, sadece mal alım-satımı ilişkisi olduğu şirket mali verilerinden tespit edilmiş olup bunun dışında yapılan istihbarat çalışmasında şirketlerin birbirleriyle başka bir ilişkilerinin olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu mal alım-satım ilişkisi de üretici konumda olan ana firma Alanlı Tekstilin yavru firmalara pazarlamaları amacıyla satmış olduğu ürünlerden kaynaklanmakta olup satış tutarı 2001 yılı için 72.854.125 TL

2002 yılı için ise 85.896.426 TL'dir. Bu sebeple sadece söz konusu satışlar ve maliyetler gelir tablosunda düzeltilmiştir. Grup içi satışların tümünün topluluk dışına satışının yapıldığı şirket yetkililerince ifade edilmiş olması nedeniyle tezin "2.3.1. İşletmeler Arası Stok Kârlarının Giderilmesi" bölümünde belirtilen stok kârlarının giderilmesine gerek kalmamıştır.

4.4. Şirketler Topluluğunun Konsolide Finansal Tablosu

Şirketler topluluğunun konsolide finansal tabloları konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosu olmak üzere iki başlık altında aşağıda açıklanmıştır.

4.4.1. Konsolide Bilanço

Konsolide bilanço, şirketler topluluğunun düzeltilmiş bilanço kalemlerinin toplamından oluşturulmuştur. Konsolide bilanço düzenlenirken topluluğun birbirlerine olan 2001 yılında 17.635.875 milyon TL'lik ve 2002 yılında 16.985.425 milyon TL'lik borç ve alacakları karşılıklı olarak mahsup edilmiştir. Konsolide bilançoda, yavru şirketlerin ana şirkete ait olan sermaye tutarları da mahsup edilmiştir. Ana şirket, yavru şirketlerin %80 nispetinde sermayelerine sahip olması nedeniyle yavru şirketlerin özkaynaklarının %20'si oranında azınlık payı ortaya çıkmıştır. Ayrıca ana şirketin hesaplarında görünen yavru şirketlere iştirak tutarları, yavru şirketlerin özkaynak tutarlarından az olması nedeniyle 2001 yılında 850.307 milyon TL'lik ve 2002 yılında 637.730 milyon TL'lik konsolidasyon üstesi ortaya çıkmıştır.

4.4.2. Konsolide Gelir Tablosu

Konsolide gelir tablosu, şirketler topluluğunun düzeltilmiş gelir tablosu kalemlerinin toplamından oluşturulmuştur. Ancak topluluk arası satış tutarı olan 2001 yılı için 72.854.125 milyon TL ve 2002 yılı için 85.896.426 milyon TL konsolide gelir tablosunda brüt satışlar ve satışların maliyetlerinden indirilmiştir. Ayrıca konsolide gelir tablosunda topluluk dışı paylara isabet eden kısım "azınlık payları zararı" hesabında ayrıca gösterilmiştir.

4.4. Şirketler Topluluğunun Konsolide Finansal Tablolarının Analizi

1981 yılından bu yana yurt çapında tanınan "ALANLI" markasıyla, şirket üzerine kayıtlı fabrikalarında, "Gipür, Brode kumaş (aplike), Transfer baskı, tül dokuma" alanında faaliyet gösteren şirketler topluluğunun yönetici ortakları yeterli bilgi ve tecrübeye sahiptirler. Toplulukla ilgili yapılan istihbarat çalışmaları ve konsolide finansal tabloları üzerinde yapılan mali analiz çalışmasında aşağıda belirtilen hususlar tespit edilmiştir:

4.4.1. Kısa Vadeli Borç Ödeme Gücü

Topluluğun kısa vadeli borç ödeme gücü tespit edilirken tezin 3.3.4. nolu bölümünde belirtilen likidite ve çalışma durumunun analizinde kullanılan oranlardan faydalanılmaktadır. Örnek uygulamadaki şirketler topluluğunun likidite ve çalışma durumu rasyoları incelendiğinde şu hususlar tespit edilmektedir.

Topluluğun 2001 yılında ağırlıklı yenileme olmak üzere yaptığı yatırımlar nedeniyle net işletme sermayesi 2001 yılında (-)6.754.107 TL, 2002 yılında ise (-)11.473.881 TL olarak belirlenmiştir. 2002 yılında yapılan sermaye artışı ve 1.5 yıl anapara ve faiz ödemesiz, uzun vadeli temin edilen 7.5 milyon USD'lik yatırım kredisine karşın NİS'deki olumsuzluk, topluluğun kârlı bir şekilde faaliyetlerini sürdürememesi nedeniyle, artarak devam etmektedir. NİS'deki bu olumsuzluğa paralel olarak topluluğun cari oranı 2001 ve 2002 yılında sırasıyla %86 ve %83 olarak; asit-test oranının ise %56 ve %61 olarak belirlenmiştir. T.C. Merkez Bankasının yayınladığı sektör raporlarında Türkiye'deki tekstil sektörünün cari oranın %154, asit-test oranının %87 olduğu dikkate alındığında topluluğun cari ve asit-test oranlarının makul seviyelerin oldukça altında olduğu tespit edilmektedir. Bunun yanısıra topluluğun T.C. Merkez Bankası Risk Santralizasyon kayıtlarından elde edilen bilgiler ve bankalarla olan kredili çalışmaları için yapılan istihbarat çalışmasında bankalardaki kredi limitlerinin doluluk

oranının yıl sonu itibariyle %52 ye ulaştığı ve bu limitlerin sadece çek/senet, ihracat vesaiki ve ipotek gibi maddi teminat karşılığı çıkarıldığı tespit edilmiştir. Topluluğun ilave kredi için verebileceği maddi teminatın bulunmaması dikkate alındığında finansal dış kaynak yaratabilme kapasitesinin düşük olduğu görülmektedir. Bu itibarla, borç ödemeleriyle ilgili bankalardan yeni kredi temini imkanının zor olduğu, varlıklarının yetersizliği ve faaliyetlerinden fon yaratamadığı göz önüne alındığında topluluğun kısa vadeli yükümlülüklerini karşılamak için bedelli sermaye artışına gitmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Şirket toplulukları üzerine kayıtlı gayrimenkullerin finans kurumlarına ipotekli olması, bu gayrimenkullerin satış kabiliyetlerini düşürmekte ve buradan sağlanabilecek nakit girişine engel olmaktadır. Ortakların, topluluğun mevcut mali zaafiyeti giderebilecek tutarda nakit, gayrimenkul vb. varlıklarının bulunmadığı da bilinmektedir.

Topluluğun alacak devir hızının 2001 ve 2002 yılları için sırasıyla 4.5 ve 5 olarak belirlenmesi ve stok devir hızının 7.6 ve 11.4 olarak belirlenmesi topluluğun nakit dönüşüm süresinde, özellikle stok devir hızındaki artış sebebiyle önemli bir iyileşme sağladığını, ancak borç devir hızının 2001 ve 2002 yılı için sırasıyla 5.1 ve 5.2 olarak belirlenmesi neticesinde topluluğun halen nakit dönüşüm süresinin borç ödeme süresinden daha uzun olmaya devam ettiğini göstermektedir. Şöyle ki, 2002 yılı için, topluluk stoklarını ortalama (bir yıldaki gün sayısı/stok devir süresi, $365/11.4= 32$) 32 günde satabilmekte ve sattığı bu ürünleri (bir yıldaki gün sayısı/alacak devir hızı, $365/5 = 73$) ortalama 73 günde tahsil edebilmektedir. Yani topluluğun nakit dönüşüm süresi $32+73=105$ gündür. Oysaki borç ödeme süresi (bir yıldaki gün sayısı/borç devir hızı, $365/5.2 = 70.2$) ortalama 70 gündür. Topluluk faaliyetlerinden yarattığı fonu borçlarına kıyasla $105-70=35$ gün geç tahsil edebilmektedir. Bu 35 günlük farkı topluluk borçlanarak finanse etmektedir. Bu borçlanma topluluğun finansman giderlerini arttırmakta ve nakit akışını bozmaktadır. Özellikle, karlılık durumu bölümünde ayrıntılı analiz edildiği üzere, topluluğun faaliyetlerinden zarar ettiği ve fon yaratamadığı dikkate alındığında bu olumsuzluk daha iyi idrak edilecektir. Şöyle ki topluluk satışını

yaptığı ürünlerden zaten zarar etmektedir üstüne bir de bu satışların maliyetini tahsilatlara kıyasla 35 gün daha erken ödemesi topluluğa fazladan finansman gideri oluşturmakta ve her geçen gün nakit akışını daha da bozmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da görüleceği üzere topluluğun nakit akışı bozulmuş olup ödemelerinde temerrüde düşebileceğinin işaretleri görülmektedir. Nitekim topluluğun vadesi geçmiş vergi borcu bulunmaktadır.

4.4.2. Finansman Yapısı

Topluluğun finansman yapısıyla ilgili tespitler yapılırken tezin 3.3.4. nolu bölümünde belirtilen mali yapının analizinde kullanılan oranlardan faydalanılmaktadır. Örnek uygulamadaki şirketler topluluğunun mali yapısıyla ilgili oranlar incelendiğinde şu hususlar tespit edilmektedir.

2002 yılında 5 trilyon TL'lik nakit sermaye artışına karşın faaliyetlerinden yaklaşık 18 trilyon TL zarar eden topluluğun kısa vadeli borçlanma rasyoları 2001 ve 2002 yılları için sırasıyla %187'dan %136'e düşüş göstermesi olumlu bir gelişme olarak görünmekle birlikte, bu düşüşün özünde, topluluğa nakdi bir fon girişi yaratmayan 16 trilyon TL'lik maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışından kaynaklanmaktadır. 2001 yılında 15 trilyon TL, 2002 yılında yaklaşık 19 trilyon TL aktifleştirilmiş olan finansman giderlerinin konsolide finansal tablolardan tenzil edilmiş olmasına rağmen topluluğun 2001 yılından önceki detaylı mali verilerinin temin edilememiş olması sebebiyle bu dönemlerde aktifleştirilmiş finansman giderlerinin olup olmadığı tespit edilememektedir. Ancak topluluğun 2001 ve 2002 yılında finansman giderlerinin tümünü aktifleştirmiş olması ve ayrıca topluluğun maddi duran varlıklarının sigorta değerinin 35 trilyon TL bedelle yaptırılmış olmasına karşın konsolide bilanço içindeki özvarlığın yaklaşık 50 trilyon TL olması, topluluğun özvarlığında halen fiktif bir meblağın olabileceği hususunda önemli işaretler vermektedir. Bu sebeple topluluğun finansman

yapısıyla ilgili elde edilen sonuçlar çok sağlıklı olmamakla beraber ortaya çıkan sonuçların topluluğun mali yapısını olduğundan daha iyi gösterdiği belirlenmektedir. Gelişmiş ülkelerde %100 olması beklenen borçlanma oranı gelişmekte olan ülkelerde %150 nispetinin de makul olarak kabul edilebileceği dikkate alındığında topluluğun borçlanma oranının yüksek olduğu tespit edilecektir. Bu sebeple eğer toplulukla kredi ilişkisine girilecek olursa emniyet marjını yüksek tutmakta yani iyi teminatlarla kredi kullandırmakta fayda bulunmaktadır. Nitekim topluluğa kredi kullandıran diğer bankaların da aynı şekilde kefaletle kredi kullandırmadıkları görülmektedir.

4.4.3. Kârlılık Durumu

Topluluğun kârlılık yapısıyla ilgili tespitler yapılırken tezin 3.3.4. nolu bölümünde belirtilen kârlılık durumunun analizinde kullanılan oranlardan faydalanılmaktadır. Örnek uygulamadaki şirketler topluluğunun kârlılık yapısıyla ilgili oranlar incelendiğinde şu hususlar tespit edilmektedir.

Topluluk 2002 yılında bir önceki yıla kıyasla Net Satışlarını (cirosunu) % 57 oranında arttırmıştır. 2002 yılı TEFE oranının % 30.8 oranında artmış olduğu göz önüne alındığında topluluğun Net Satışlarını reel olarak yaklaşık % 26 oranında arttırdığı anlaşılmaktadır. Ülkenin ekonomik kriz içinde bulunduğu bir dönemde topluluğun cirosunu reel olarak bu nispette arttırmış olması başarılı bir satış performansı gösterdiğini ifade etmekle beraber brüt kâr marjının yaklaşık % 5,5 gibi düşük bir oranda gerçekleşmiş olması bu performansın kâra yansımaya olanak vermemiştir. Zira 2002 yılında faaliyet giderlerinin % 100 ün üzerinde artmasının yanında çok yüksek seviyede gerçekleşen yaklaşık 19 trilyon TL'lik finansman giderleri de göz önüne alındığında, topluluk faaliyetlerinden kâr edemez hale gelmiş ve 2001 ve 2002 yılları itibariyle sırası ile yaklaşık 14 trilyon TL ve 18 trilyon TL zarar etmiştir. Zararın bu derece yüksek olmasının ana nedeni tamamlanan yatırımın büyük bir bölümünün yabancı kaynaklarla finanse edilmesi sonucu oluşan yüksek tutardaki finansman giderleridir. Yüksek finansman

giderlerinin sebebi ise topluluğun bilançosunda yaşadığı bozulmaların etkisiyle bankalar nezdinde daha riskli müşteri grubu içine girmiş olması ve bankaların topluluğun kullandığı kredilere yüksek faiz oranı uygulamasıdır. Böylece grup, borçlanmasını daha yüksek maliyetlerle karşılamak zorunda kalmaktadır.

Topluluk üretim yaptığı sektörde ürünlerine yeterince katma değer sağlayamamış ve markalaşma konusunda rakiplerinin gerisinde kalmıştır. Sektörde faaliyet gösteren "star" markası gibi piyasada yer edinmiş markalarla yaşanan rekabet neticesinde topluluğun kâr marjını düşük seviyede tutarak hacim yaratabildiği bunun neticesinde satışlarını ancak kâr marjını düşürerek yükseltme yoluna gidebildiği tespit edilmiştir. Ancak topluluk devam eden yatırımlarını 2002 yıl sonu itibariyle tamamlamış ve önümüzdeki dönemlerde maliyetlerini % 7 oranında düşürme imkanına kavuşmuştur. Bunun neticesinde brüt kâr marjını % 5,5 den % 12,5 düzeylerine çıkaracak olması, topluluğa fon yaratma imkanı sağlayacaktır. Şöyle ki 2002 yılında ki Net Satışları ile yaklaşık 10 trilyon TL brüt satış karı elde eden topluluk, 2003 yılında aynı ciro performansını bile göstermiş olsa yatırımlar sonucu maliyetlerde sağlanan % 7 lik düşme brüt satış karını 22 trilyon TL'ya (2002 yılı SMM 170 milyar TL x % 7 = 12 trilyon TL + mevcut brüt kâr 10 trilyon TL = 22 trilyon TL) yükseltecektir. Topluluğun brüt satış kârındaki bu iyileşme faaliyet kârlılığına da direk yansiyacaktır. Topluluğun borçlanma gereksinimi her yıl yaratılan fonların tutarına paralel olarak düşecek olmasına karşın aynı ciro seviyesinde düşmesi beklenen 12 trilyon TL'lik bu tutar 2002 yılındaki 18 trilyon TL'lik zarar dikkate alındığında topluluğun hala fon yaratamayacağı izlenimi vermektir. Burada topluluğun 8 trilyon TL olan amortisman giderleri göz önüne alındığında topluluğun gerçekte yaklaşık 2 trilyon TL fon yaratabilme imkanına kavuştuğu görülecektir. Ancak burada yaratılan fon, amortisman gideri göz ardı edildiğinde ortaya çıkmaktadır ki amortisman giderinin maddi duran varlıkların yenilenmesi için ayrılan bir nevi karşılık olduğu dikkate alındığında topluluğun makine parkını teknolojik gelişmelere, yıpranmalara karşı

koruyabilmek için bu gidere katlanması gerekmektedir. Aksi takdirde markalaşma yolunda çıktığı bu yolda başarısız olacaktır.

Topluluk piyasada ürünlerine doğru bir konumlandırma yapamaması halinde önümüzdeki dönemlerde kâr marjını daha da düşürmek zorunda kalabileceği gibi konsolide zararının da buna mukabil yükselecek olması nedeni ile özvarlığını kaybetme durumuna gelebilir.

Topluluğun likidite, mali yapı ve kârlılığıyla ilgili yukarıda yapılan değerlendirmeler neticesinde, genel hatları aşağıda belirtilen sebeplerden ötürü topluluğun kredi yaraşırılığının çok düşük olduğu, yüksek ve nakde dönmesi kolay teminatlarla çalışılabileceği hususları tespit edilmiştir.

Kredi değerliliğinin çok düşük olmasının sebepleri:

- Topluluğun likidite durumunun borç ödemeye elverişli olmadığı,
- Topluluğun öz sermayesinin yetersiz, yabancı kaynak/Öz sermaye oranının yüksek olduğu ve fiktif işlemlerle topluluğun kârlı ve öz sermayesinin yüksek gösterildiği,
- Topluluğun geçmiş yıllar faaliyet sonuçlarının başarısız olduğu,
- Topluluğun gelecek dönemlerde yaratacağı fonların krediyi geri ödemedede yetersiz kalması olasılığının yüksek olması.

SONUÇ

Bankalar, şirketlerin mali ve iktisadi yapılarının bozulmasından, iflaslarından olumsuz etkilenen işletmelerin başında gelir. Bankaların, kredi talebinde bulunan şirketlerle girdikleri kredi ilişkilerinde ortaya çıkan kayıpları önceden belirlemede ve bu zararları en aza indirmede sahip oldukları olanakların başında yapılan mali analiz ve istihbarat çalışmaları yer alır. Krediye yaraşırılık incelemesinde yapılan mali analiz belli bir dönemin görüntüsü olup, düzenlenmesinde kullanılan veriler geçmişe dönüktür. Ayrıca finansal tablolar üzerinde şirketlerin, bir çok açıdan değişiklik yapma olanağı da bulunmaktadır. Bu sebeple, şirketlerin; ortakları, yöneticileri, faaliyet sirkülasyonu, kredi kurumlarıyla olan münasebetleri, ileriye dönük yatırım projeleri ve bu projelerle ilgili finansman politikaları hakkında yapılan istihbarat çalışmaları kredi kararlarında çok önemli yer alır. En sağlıklı istihbaratın müşteriyle olan yakın ilişkilerden elde edilebileceği tabidir. Şirketlerde başarısızlık göstergelerinin baş göstermesi ile iflas anı arasında belli bir zamanın geçtiği dikkate alındığında, bankaların kredili müşterileriyle kurdukları ilişkinin yakınlığına paralel olarak, aldıkları kredi risklerinin de azalacağı görülecektir.

Şirket topluluklarının borçlarını, sermayelerini, gelirlerini ve giderlerini tek bir işletme gibi gösteren konsolide finansal tablolar, belirli bir tarihte, belirli bir döneme ait faaliyetlerini başarıyla mı, yoksa başarısızlıkla mı sonuçlandığını tespit etmek suretiyle bu topluluğun ekonomik gücü ve finansal yapısı hakkında bilgiler verir.

Konsolide finansal tablolardan; başta şirketler topluluğunun üst düzey yöneticileri olmak üzere kredi veren bankalar, veresiye mal satan satıcılar, ortaklar, devlet ve olası yatırımcılar faydalanmaktadırlar. Bu çalışmada, bankaların şirket topluluklarına verecekleri kredilerin risk emniyetini kontrol etmek amacıyla konsolide finansal tablolara yaklaşımları konu alınmıştır.

Bankalar, verilecek kredinin tutarını, vadesini, faizini ve kredinin güvencesini saptamak amacıyla konsolide finansal tablolara dayanarak, söz konusu şirketler topluluğunun bütün olarak gelecek dönemlerde talep ettiği krediyi geri ödeyebilecek ölçüde fon yaratıp yaratamayacağını belirlemek isterler.

Konsolide finansal tablolar düzenlenirken topluluk içi işlemlerden oluşan bir takım giderme ve düzeltmeler yapılarak topluluğun mali yapısı ve faaliyet sonuçları hakkında daha anlamlı sonuçlar elde edilir. Fakat burada elde edilen sonuçlar topluluğun tamamına aittir. Konsolide finansal tablolar birden fazla işletmenin sonuçlarını birleştirdiği için, bunların finansal analizinde elde edilen sonuçlar ve oranlar ortalama değer taşır. Topluluğa dahil işletmelerin bir bölümünün mali ve iktisadi yapısı oldukça kötü iken topluluğun genel yapısı iyi olabilir.

Şirketler, üst düzey yöneticilerinin yüksek kâr payı elde etmek, kredi olanaklarını artırmak, vergi avantajı sağlamak, kâr dağıtmamak veya düşük oranda zam yapmak istemeleri sebepleriyle karı yüksek veya düşük göstermek istemelerinin sonucu finansal tablolarında çeşitli bilanço makyajlama teknikleri kullanılmaktadır. Özellikle şirket toplulukları arasında bu şekilde bilanço makyajlarına daha fazla başvurulduğu bilinmektedir.

Gerçek durumu yansıtmayan finansal tabloların analizinden elde edilen bulgular sağlıklı olmayacağından bankaların, yapacakları çeşitli istihbarat çalışmaları sonucu elde edecekleri bilgiler ışığında finansal tabloları analize uygun hale getirecek gerekli düzeltmeleri yapmaları gerekmektedir. Aksi taktide batık kredi oranı yükselecek olup bu durum bankaların mali bünyelerini zayıflatmasının yanında kaynak savurganlığı nedeniyle ulusal ekonominin olumsuz etkilenmesine sebep olacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akdoğan, Nalan ve Tenker, Nejat, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, 2001.

Akgüç, Öztin, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, 6. baskı, İstanbul: Arayış Yayıncılık, 2000.

Akgüç, Öztin, "Mali Tablolar Analizi", Genişletilmiş 9. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 1995.

Andrew A. Haried, Leroy F. İndieke and Ralfh E. Smith, **Advanced Accounting**, Sixth Edition, New York: John Wiley & Sons Inc., 1994.

A. R. Jenings, **Financial Accounting**, 2. Edition, London: DP Publications Ltd., 1993.

Aras, Güler, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, ilk Baskı, Ankara: Pelin Ofset, 1996.

Berk, Niyazi, **Finansal Yönetim**, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1990.

Berk, Niyazi, **Kredi Yönetimi**, 3. baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2001.

Böncüoğlu, Ercan, **Mali Analiz ve İstihbarat**, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 2002.

Çetin, Ayten, "Finansal Tabloların Konsolidasyonu 1" Mükellefin dergisi, Eylül, Sayı:57. 1997.

Durmuş, Ahmet Hayri ve Arat, Mehmet Emin, **Mali Tablolar Tahlili: İlkeler ve Uygulamalar**, İstanbul: Yayılım Matbaası, 1994.

Erdoğan, Necmettin, **Mali Tablolar ve Analizi**, Ankara: Atila Yayıncılık Kitabevi, 1997.

Erol, Cengiz, **Nakit Akım Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi: Mali Tablolar Analizi**, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1991.

Gücenme, Ümit, **Mali Tablolar Analizi**, Bursa: Marmara Kitabevi Yayınları, 1996.

Gümüş, Bülent ve Çiftçi, Oyal, **Krediler**, İstanbul: Garanti Eğitim Merkezi Yayınları No:41, 1991.

GÜVEMLİ, Oktay, CHAMBERS, R. Nurgül ve İME, Mustafa, **Yatırım Projelerinin Düzenlenmesi Değerlendirilmesi ve İzlenmesi**, 6. Baskı, İstanbul, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı Yayınları, 1997.

Kentbank T.A.Ş. Mali Analiz ve İstihbarat Müdürlüğü, **Mali Analiz ve İstihbarat Ders Notları**, İstanbul: 1999.

KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat, **Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1998.

OY, Osman, **Kredi Teminatları ve Kredi Suçları**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2003.

ÖZEN, Nahit, **Temel Kredi Bilgileri ve Kredilendirme Süreci**, İstanbul, TBB Seminer Notları, 2002.

Pekdemir, Recep, **Finansal Tabloların Konsolidasyonu**, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul: 2002.

Peker, Alparslan, **Modern Yönetim Muhasebesi**, 4. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi 1988.

Şakar, Hakan, **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, Strata Training and Consulting, İstanbul: 2001.

Şekerbank T.A.Ş., **Temel Bankacılık Bilgileri**, Ankara : Kültür Yayınları No:6, 1998.
Bankalar Kanunu

Şekerbank T.A.Ş. Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Şaban Erzurum**'la tarafımdan yapılan 10/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Yönetmeni **Orhan Çolakoğlu**'yla tarafımdan yapılan 05/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

Şekerbank T.A.Ş. İstanbul Mali Tahlil ve Tahsis Müdürlüğü (1) ve İstanbul Pazarlama Müdürlüğü (1) Müdürü **Selda Curoğlu**'yla tarafımdan yapılan 15/04/2003 tarihli görüşmeye istinaden elde edilen bilgiler.

"Türkiye Muhasebe Standartları": TMMOB, İstanbul, 1997.

Yüksel, Ali Sait, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, 6. basKı, İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı No: 436/669, 1989.

ENGİN KILIÇ

PERSONAL INFORMATION

Date of Birth – 15.06.1975

Marital Status: Single

EDUCATION

-Master University, Kocaeli University, Accounting and Finansman Department 2000-...

-Hacettepe University, Faculty of Economics and Administrative Science, Part of

English Economics 1993-1999

-Sabancı Anatolia High School (Adana) 1989-1993

CAREER INFORMATION

-Şekerbank T.A.Ş. – Credits Department – İstanbul – 02.2003 -

-Şekerbank T.A.Ş. – Marketing Department – İstanbul – 07.2002 – 02.2003

-Şekerbank T.A.Ş. – Credits Department – İstanbul – 10.2001 – 07.2002

-Şekerbank T.A.Ş. – Financial Analysis and Evaluation Department – İstanbul –

Financial Analyst 09.1999-10.2001

-THY – Ground Operation Esenboğa/Ankara – Apron Coordinator (Part-time) 07.1997-02.1999

COURSES and SEMINARS ATTENDED

-Türkiye Bankalar Birliği – Consolidation of Financial Statements (2 days) 01.2002

-Interconsult Ltd. Şti. – Fundamental Banking Training (40 days) 03.2000

-Hacettepe University – İMKB and Portfolio Management (12 days) 03.1997

-Ankara University – Banking and Commerce Law Programme (8 months) 1996

LANGUAGE

English - Advanced

Pürtelaj Hasan Mh Alçakdam Yokuşu Demiray Apt. No:28/4 - Fındıklı/İSTANBUL

İŞ TEL: (212) 293 18 76 Dahili (2184)

(532) 370 09 34

thengin@yahoo.com